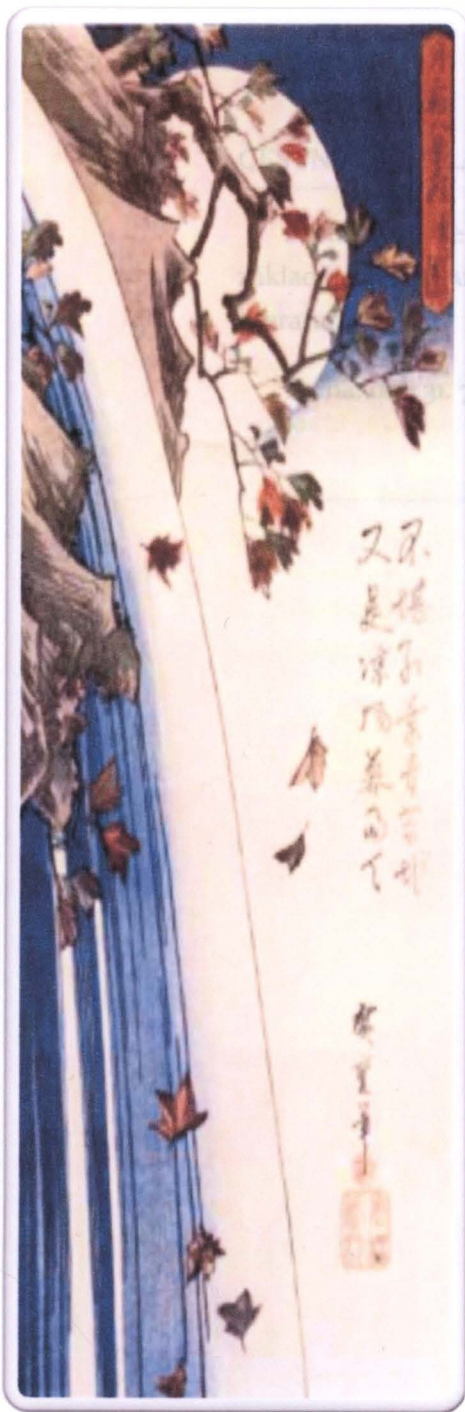

Andó Hirošige: Kapr

Andó Hirošige 1: Měsíc prosvítající skrz listí

UNIVERZITA KARLOVA
V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV DÁLNÉHO
VÝCHODU
STUDIJNÍ OBOR
JAPANOLOGIE

IHARA SAIKAKU A JEHO
POVÍDKY Z VOJENSKÉHO A
MĚŠŤANSKÉHO PROSTŘEDÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JANA LASTIVKOVÁ

PRAHA 2008

Knihovna Dálného východu
sign. DP-2008-JAP-LAS
Inv. č. J25/2009
Filosofické fakulty UK v Praze

2551199532

Filozofická fakulta
Univerzity Karlovy v Praze

STUDIJNÍ OBOR
JAPANOLOGIE

IHARA SAIKAKU A JEHO
POVÍDKY Z VOJENSKÉHO A
MĚSTANSKÉHO PROSTŘEDÍ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

JANA LAŠTÍKOVÁ

PRAHA 2008

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně na základě studia uvedené literatury a výhradně s použitím citované literatury.

Praha, dne 31. 7. 2008

Děkuji Mgr. Marii Těškové za její rady a pomoc při získávání materiálu pro práci.

Můj hlavní dík patří mé rodině za trpělivost, kterou se mnou měli při psaní této práce.

Andó Hirošige 2:

Opití most v

měsíčním svitu, 1840

Opití most v

měsíčním svitu, 1840

Andó Hirošige 2:

Opití most v

měsíčním svitu, 1840

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi v minulých letech i v posledních měsících předávali své rady a byli mi nápomocni při psaní této práce.

Děkuji Prof. Dr. Zdence Švarcové za její rady a pomoc při získávání materiálu pro práci.

Děkuji Mgr. Martinu Tiralovi za cenné připomínky k obsahu a struktuře práce a za jeho vstřícný přístup.

Můj hlavní dík patří mé rodině za trpělivost, kterou se mnou měli při psaní této práce.

Andó Hirošige 3:
Ozdobnice čínská,
lespedézie a jeřáb

Andó Hirošige 4:
jeřáb a lespedézie

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE

LASTIVKOVÁ, Jana. *Ihara Saikaku a jeho povídky z vojenského a měšťanského prostředí, [Ihara Saikaku and his Short Stories from the Samurai and Townsman Milieu]*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav Dálného východu. Vedoucí diplomové práce Prof. Dr. Zdenka Švarcová.

ABSTRAKT

Tématem diplomové práce jsou povídky Ihary Saikakua z měšťanského a vojenského prostředí. V úvodu je nastíněn vývoj japonské společnosti období Genroku a literárního díla Ihary Saikakua, básníka a prozaika. Jádrem práce je analýza a interpretace povídek z jazykového, stylistického a narativního hlediska.

KLÍČOVÁ SLOVA

Literatura, Japonsko, Genroku, Ihara Saikaku, čónin mono, buke mono

Andó Hirošige 4: Sníh, borovice a bažant

OBSAH

Úvod	8
Prozaické literární texty Ihary Saikakua	12
Hypotéza.....	12
Literární teorie	13
Jazykové hledisko	13
Stylistické hledisko.....	15
Narativní hledisko	16
Život a dílo Ihary Saikakua	19
Přehled prozaických literárních textů Ihary Saikakua	24
Příběhy o zábavních čtvrtích a smyslnosti, 好色物	24
Největší rozkošník, 好色一代男, 1682.....	24
Velké zrcadlo různých rozkoší, 諸艶大鑑, 1684	25
Pět rozkošnic, 好色五人女, 1686.....	26
Největší rozkošnice, 好色一代女, 1686	26
Příběhy o měšťanech, 町人物	27
Saikakuovy příběhy z provincií, 西鶴諸国ばなし, 1685	27
Dvacet japonských nevděčníků, 本朝二十不孝, 1686	27
Přenosná psací souprava, 懷硯, 1687	27
Japonská zásobárna blahobytu, 日本永代蔵, 1688	27
Různé staré dopisy, 万の文反古, 1696	27
Příběhy o životě samurajů, 武家物	28
Zápisky o předání bojových umění, 武道伝来記, 1687.....	28
Velké zrcadlo mužské lásky, 男色大鑑, 1687.....	28

Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.....	28
Srovnání vybraných literárních děl Ihary Saikakua z jazykového, stylistického a narativního hlediska.....	29
Dosavadní předpoklady	30
Analýza reprezentativní povídky z měšťanského prostředí.....	31
Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692	31
Struktura sbírky a povídek.....	31
Potenciál závěsné rohože z násadek.....	32
Analýza reprezentativní povídky z vojenského prostředí.....	56
Buke giri monogatari, 武家義理物語, 1688	56
Struktura sbírky a povídek.....	56
Výměna vlastního dítěte	58
Srovnání analyzovaných povídek a interpretace typických prvků odrážejících se v jazyce a stylu	65
Struktura a motivy povídek	65
Typické znaky vybraných povídek z pohledu narativní analýzy.....	67
Charakteristické rysy, které lze nalézt v povídkách	69
Závěr	73
Seznam použité literatury	78
Seznam obrázků.....	81
Seznam tabulek.....	84
Seznam příloh	85
Rejstřík.....	86
Přílohy	96
Každý má svůj odhad	96
Svazek 5 z Potenciál závěsné rohože z násadek.....	96

Příběhy o samurajské povinnosti.....	103
Svazek 2 4 Výměna vlastního dítěte	103
Struktura a motivy vybraných povídek	105
Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692	105
Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688	107

... a v každém z nich je zobrazeno, jak se chová člověk v různých situacích. V tomto svazku se setkáváme s příběhy, které jsou velmi zajímavé a poučné. Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692. Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.

... a v každém z nich je zobrazeno, jak se chová člověk v různých situacích. V tomto svazku se setkáváme s příběhy, které jsou velmi zajímavé a poučné. Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692. Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.

... a v každém z nich je zobrazeno, jak se chová člověk v různých situacích. V tomto svazku se setkáváme s příběhy, které jsou velmi zajímavé a poučné. Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692. Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.

... a v každém z nich je zobrazeno, jak se chová člověk v různých situacích. V tomto svazku se setkáváme s příběhy, které jsou velmi zajímavé a poučné. Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692. Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.

... a v každém z nich je zobrazeno, jak se chová člověk v různých situacích. V tomto svazku se setkáváme s příběhy, které jsou velmi zajímavé a poučné. Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692. Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.

... a v každém z nich je zobrazeno, jak se chová člověk v různých situacích. V tomto svazku se setkáváme s příběhy, které jsou velmi zajímavé a poučné. Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692. Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688.

IHARA SAIKAKU A JEHO POVÍDKY Z VOJENSKÉHO A MĚŠŤANSKÉHO PROSTŘEDÍ¹

ÚVOD²

Po předcházejícím dlouhém období, kdy se v důsledku politické krize země zmítala v neustálých válkách mezi jednotlivými knížectvími, začalo po sjednocení země pod vládou rodu *Tokugawa*³ na počátku 17. století docházet k rozsáhlým společenským a ekonomickým změnám.

Vnitřní stabilizace země byla ze strany *šógunátu*⁴ dosažena postupným zklidněním knížat a byrokratizací

Andó Hirošige 5: Vlna a vrabec

¹ Pokud není uvedeno jinak, jako zdroj údajů byl pro vysvětlivky použit (Ihara, 日本古典文学全集 38: 井原西鶴集 I, (Nihon Koten Bungaku Zenšú 38: Ihara Saikaku šú I) - 3. vyd., 1975 - 583 s.), (Ihara, 日本古典文学全集 39: 井原西鶴集 II, (Nihon Koten Bungaku Zenšú 39: Ihara Saikaku šú II) - 3. vyd., 1976 - 618 s.), (Ihara, 日本古典文学全集 40: 井原西鶴集 III, (Nihon Koten Bungaku Zenšú 40: Ihara Saikaku šú III) - 3. vyd., 1976 - 627 s.), (Sanseido, 2006), zdrojem obrázků je (Ando, 2008)

² 安藤広重, *Andó Hirošige*, (歌川広重, *Utagawa Hirošige*), 1797 - 1858; malíř období *Edo*¹¹, také je znám jako 一幽斎廣重, *Ichijūsai Hirošige*

³ 徳川氏, (*Tokugawaši*), rod *Tokugawa* odvozoval svůj původ od císaře 清和天皇, (*Seiwa tennó*), 850 - 880, 56. císař (vládl 858 - 876)). Byl odnoží rodu 新田氏, (*Nittaši*), který byl větví rodu 源, (*Minamoto*, (také 源氏, (*Gendži*))). 源義重, (*Minamoto no Jošišige*), také 新田義重, (*Nitta no Jošišige*), 1135 - 1202. Byl vnukem 源義家, (*Minamoto no Jošiie*), 1041-1108 a zvolil si jméno *Nitta*. Spolu se svým bratrancem 源頼朝, (*Minamoto no Joritomo*), 1147 - 1199, se postavil rodu 平, (*Taira*), také 平氏, (*Heiši*) nebo 平家, (*Heike*). Následoval ho do města 鎌倉, (*Kamakura*). 新田義季, (*Nitta Jošisue*),? - 1407, čtvrtý syn *Minamota Jošišigeho*, se usídlil ve městě 徳川, (*Tokugawa*), provincie 上野国, (*Kozuke*), nyní prefektura 群馬県, (*Gunma*) a převzal jméno místa. 徳川親氏, (*Tokugawa Čikaudži*), 1298 - 1361, byl potomkem *Tokugawy Jošisua* v osmé generaci. Byl svědkem zničení rodu *Nitta* během jejich války proti rodu 足利氏, (*Ašikaga*) a usadil se ve městě 松平, (*Macudaira*), provincie 三河国, (*Mikawa*), nyní prefektura 愛知県, (*Aiči*). 松平泰親, (*Macudaira Jasučika*), 1302-1377, syn *Tokugawy Čikaudžiho*, převzal jméno města 松平, (*Macudaira*). Byl správcem hradu 岩槻城, (*Iwacu*), provincie 武蔵国, (*Musaši*), nyní prefektura 埼玉県, (*Saitama*). Poté byl správcem hradu 岡崎城, (*Okazaki*), opět v provincii 三河国, (*Mikawa*) a posílil tak autoritu svého rodu v této provincii. 徳川家康, (*Tokugawa Iejasu*), 1542-1616, byl potomkem *Macudairy Jasučiky* v sedmé generaci. V roce 1566 obdržel povolení obnovit používání jména *Tokugawa*.

⁴ 幕府, (*bakufu*), šógunát; systém vojenské vlády,

*samurajů*⁵. I chápání úlohy *šóguna*⁶ se posunulo z role vojenského vůdce spíše k nejmocnějšímu úředníkovi. Postavení *samurajů*⁵ ve společnosti a povinnosti *vazala*⁷ vůči *lennímu pánu*⁸ získávají nový obsah, a již během 17. století tak dochází k růstu rozporů mezi původním ideálem *bušidó*⁹ a reálnou ekonomickou situací.

Vnější stabilizaci vyřešil rod *Tokugawa*³ ve 30. letech 17. století uzavřením země před zahraničními vlivy. Nastolené podmínky v 2. polovině 17. století vytvořily příznivou situaci pro velký kulturní vzestup. Rozkvet společnosti vyvrcholil v období *Genroku*^{10,11 12} a společně s růstem vzdělanosti a bohatství prostších vrstev obyvatelstva umožnil, aby se v tomto období objevili hned tři geniální tvůrci, *Macuo Bašó*¹³, *Čikamacu Monzaemon*¹⁴ a *Ihara Saikaku*¹⁵.

Andó Hirošige 6:
Divoké husy proti
měsíci v úplňku,
1832-1834

⁵ 武士, (*buši*), 侍, (*samuraj*), válečník, bojovník; člověk, který se zabývá studiem umění války, příslušník vojenské třídy, který slouží svému lennímu pánu

⁶ 將軍, (*šógun*), vojevůdce, generál; zkrácená forma používaná pro 征夷大將軍, (*Sei taišógun*), nejvyššího představitele vojenské vlády, generalissima

⁷ 家臣, (*kašin*), vazal; osoba, které lenní pán, propůjčil léno k užívání. Lénem mohla být půda, úřad, hodnost nebo právo. Vazal měl právo léno užívat jen se souhlasem lenního pána, ke kterému byl navíc vázán řadou povinností

⁸ 君主, (*kunšu*), lenní pán; osoba s nejvyššími pravomocemi k propůjčení léna

⁹ 武士道, (*bušidó*), morální kodex příslušníka vojenské třídy; zavazuje zcela respektovat přísahu věrnosti lennímu pánu, dodržovat úctu k předkům a rodičům, čestné jednání, pravdomluvnost, odvahu a upřímnost, ctnost a sebezdokonalování

¹⁰ 元禄, (*Genroku*), 30. 9. 1688 – 13. 3. 1704; éra považovaná za zlatý věk rozkvetu japonské kultury v období 江戸, (*Edo*¹¹), 1600 – 1867, také období 徳川, (*Tokugawa*)

¹¹ 江戸, (*Edo*), 1600 – 1867, také období 徳川, (*Tokugawa*)

¹² 元禄, (*Genroku*), 30. 9. 1688 – 13. 3. 1704; éra považovaná za zlatý věk rozkvetu japonské kultury v období 江戸, (*Edo*¹¹), 1600 – 1867, také období 徳川, (*Tokugawa*)

¹³ 近松門左衛門, (*Čikamacu Monzaemon*), 1653-1724; vlastním jménem 杉森信盛, (*Sugimori Džirókiči*), dramatik, autor více než sta divadelních her (Švarcová, 2005, stránky 160-161)

¹⁴ 松尾芭蕉, (*Macuo Bašó*), 1644-1694; vlastním jménem 近松藤七郎, (*Macuo Džinšičiró*), básník a prozaik, literární teoretik, učitel řazené básně *haikai no renga*¹⁶. V dějinách světové literatury je zapsán jako tvůrce, který přivedl k dokonalosti *haiku*¹⁸, trojverší o slabikách 5-7-5. (Švarcová, 2005, stránky 156-157)

¹⁵ 井原西鶴, (*Ihara Saikaku*), 1642 – 1693, některé zdroje používají i variantu výslovnosti *Ibara Saikaku*

Ihara Saikaku byl svým původním zaměřením básník poezie *haikai*¹⁶, a to velmi úspěšný, mezi legendární se zařadily jeho doložené výkony¹⁷, při kterých byl schopen složit během jednoho jediného dne tisíce veršů.

Prozaické tvorbě se začal věnovat až mnohem později, již jako zkušený a uznávaný básník *haiku*¹⁸. Znalosti z básnické tvorby využil i ve svých prozaických textech. Saikakuova literární činnost je většinou rozdělována na díla týkající se námětů erotických, *kóšoku mono*¹⁹, měšťanských, *čónin mono*²⁰, a vojenských, *buke mono*²¹. Saikaku se však přirozeně jednotlivými tématy se nezabýval v jednom souvislém časovém úseku, neustále mezi nimi volně přecházel a opakovaně se k samostatným námětům vracel.

Byl znám hlavně jako autor zpodobňující život v celém jeho rozsahu, který zobrazoval dobré i špatné, směšné, groteskní i smutné, všechny okamžiky běžného života, autor, který svým čtenářům přinášel zábavu i poučení.

Pokud ve své měšťanské povídce Saikaku svým

Andó Hirošige 7:
Magnólie a pták,
1832-1834

¹⁶ 俳諧の連歌, (*haikai no renga*), řazená báseň ve stylu 俳諧, (*haikai*) Objevila se v 16. století jako inovace starší řazené básně *renga* známé už od 12. století. Skládá se ze dvou typů slok 句, (*ku*). První má tříveršový vzorec o slabikách 5 – 7–5, který se zachoval v *haiku*¹⁸, druhý je dvouveršový o slabikách 7–7. Básníci skládali jak krátké *haikai* o dvou slokách, tak sekvence o 36 slokách, i dlouhé sekvence o stu a více slokách. (Švarcová, 2005, stránky 175-177)

¹⁷ Saikaku 5. dne 6. měsíce 1684 složil rekordních 23500 veršů básně *haikai*¹⁶ během dvaceti čtyř hodinového maratónu, který se konal v prostorách svatyně *Sumijoši* v *Ósace*⁴⁵. Za tento výkon získal přezdívku 二萬翁, (*niman'ó*), dvaceti tisícový ctihodný (starý muž) (Leutner, 1975, str. 358)

¹⁸ 俳句, (*haiku*), původně 俳諧, (*haikai*), básnická forma, trojverší o 17 slabikách ve tvaru 5–7–5; Vzniklo osamostatněním 発句, (*hokku*), první sloky řazené básně 俳諧の連歌, (*haikai no renga*¹⁶). (Švarcová, 2005, stránky 175-177)

¹⁹ 好色, (*kóšoku*), erotika, 好色物, (*kóšoku mono*), erotické příběhy o milostném životě hrdinů, lásce a vášni (Švarcová, 2005, str. 137)

²⁰ 町人, (*čónin*), měšťan, 町人物, (*čónin mono*), měšťanské příběhy o starostech městského člověka, penězích, podnikání a obchodech s vášní (Švarcová, 2005, str. 137)

²¹ 武家, (*buke*), vojenská šlechta x 公家, (*kuge*), dvorská šlechta, 武家物, (*buke mono*), vojenské příběhy o *samurajích*⁵ (Švarcová, 2005, str. 137)

čtenářům sdělil, že „Ičiró z Arašijamy byl opravdu dobrý obchodník“, pro neobeznámeného posluchače to bylo pouhým konstatováním nějaké skutečnosti.

Jestliže však posluchači byla známa skutečnost, že „dobrý obchodník Ičiró“ usekával prodáváním osmi chapadélkovým sépijkám dvě z přírodou daných chapadélek, které pak prodával zvláště, v důsledku čehož posléze jako obchodník skončil, bylo pro něj zdánlivě prosté prohlášení jak zdrojem pobavení, tak připomenutím si skutečné události a i poučením.

Andó Hirošige 8:
Sněžná stráž na řece
Fudži, 1832

PROZAICKÉ LITERÁRNÍ TEXTY IHARY SAIKAKUA

Přestože při zamyšlení se nad povídkami Ihary Saikakua můžeme konstatovat, že jeho povídky z vojenského prostředí jsou, oproti jeho pracím erotickým a měšťanským, v dnešní době pokládány za méně úspěšné a nejvíce poplatné ideologii *bakufu*⁴, byly tyto povídky ve své době znovu a znovu publikovány. Je možné, že důvodem této popularity byla pouze touha přečíst si něco od známého autora nebo se inspirovat tím, jak jsou v těchto povídkách naplňovány idealizované vojenské ctnosti *giri*²².

Protože však tyto povídky skutečně byly mezi tehdejšími čtenáři oblíbené, zdá se, že nacházeli v těchto (vojenských) povídkách oproti dnešnímu čtenáři něco víc. Například nadsázku, schovanou za zdůrazňováním toho nejsprávnějšího přístupu k povinnostem, dovedenou až do extrémních poloh, a tím i zábavnou. Obsah takové povídky byl z hlediska soudobé cenzury nezávadný, i když ve svém vyznění by pro čtenáře byla jeho grotesknost zábavná. Saikaku proto mohl tento kontrast mezi známou skutečností a absurdním ideálem použít i v povídkách z vojenského prostředí stejně jako jej používal ve svých ostatních literárních textech.

Z tohoto důvodu je také možné položit si otázku, jaké jsou odlišnosti v jazyce, stylu i narativu jeho měšťanských a vojenských povídek, v čem se povídky z těchto dvou různých prostředí odlišují.

HYPOTÉZA

Kontrast mezi realitou a absurditou používal Saikaku k dosažení stejného účinku na čtenáře jak ve svých povídkách z měšťanského prostředí, tak i z vojenského prostředí.

Andó Hirošige 9:
Měsíční srpek

²² 義理, (*giri*), povinnost či závazek, který vzniká z lidských a společenských vztahů; vědomý způsob jednání, které má tyto vztahy chránit

LITERÁRNÍ TEORIE²³

U každého díla se můžeme ptát, jaký je jeho význam, jakou mají jeho složky funkci, jak souvisí s jinými složkami, ale interpretace²⁴ může v konečném důsledku spočívat ve hře na „o čem to je“²⁵. Existuje mnoho postupů, které lze použít na výklad literárního díla, ať už z hlediska jeho jazyka, stylistiky nebo narativu.

JAZYKOVÉ HLEDISKO²⁶

Jazyk je souborem územně vymezených integrovaných výrazových prostředků, které jsou jak rozlišené funkčně a teritoriálně, tak i rozvrstvené sociálně. Jazyk tedy můžeme diferencovat dle celistvosti struktury.

1. Strukturní útvary mají celistvou jazykovou strukturu (hláskoví, tvarosloví, skladbu, slovní zásobu),
  - a. Spisovný jazyk²⁷, je kodifikován poslopností úzus²⁸ – norma²⁹ – kodifikace³⁰ s nějakým komunikačním záměrem, například při oficiálních příležitostech a v úředních dokumentech. V jeho rámci můžeme volit prostředky
    - i. Knižní,

Andó Hirošige 10:
Vrba a koně

²³ V této práci byly jako základ teoretické části použity práce (Culler, 2002), (Rimmonová-Kenanová, 2001) a (Všetička, 1986).

²⁴ *Interpretace*, slovo s poměrně širokým významem, obecně však znamená výklad (resp. porozumění a chápání) nějakého textu, myšlenky či jevu, například v hudbě či logice se používá v pozměněném významu. (Interpretace, 2008)

²⁵ (Culler, 2002, str. 63)

²⁶ (Spisovná mluva, 2008), (Útvary českého národní jazyka, 2008)

²⁷ Při kodifikaci spisovného jazyka se používá poslopnosti *úzus*²⁸ – *norma*²⁹ – *kodifikace*³⁰

²⁸ *Úzus*, běžné jazykové prostředky používané celým jazykovým společenstvím bez ohledu na jejich správnost nebo vhodnost

²⁹ *Norma*, jazykové prostředky vyskytující se v mluvě uživatelů, kteří se snaží o kultivované, spisovné vyjadřování

³⁰ *Kodifikace*, zachycení *normy*²⁹ v jazykovědných příručkách, přinášejících poučení o výrazových prostředcích, které jsou pokládány za spisovné; *kodifikace* se tudíž zpožďuje za *normou*²⁹, proto je nutné kodifikační příručky vždy po nějakém čase inovovat, aby věrně odrážely soudobou jazykovou praxi.

- ii. Neutrální a
  - iii. Hovorové.
- b. Výrazové prostředky spisovného jazyka můžeme také rozdělit z hlediska jejich využití pro různé komunikační funkce na prostředky
- i. Vysokého stylu, určeného např. slavnostním, obřadním projevům,
  - ii. Neutrálního stylu, užívané v administrativě, psané publicistice, odborné literatuře apod.,
  - iii. Nízkého stylu (hovorový jazyk), užívané např. v mluvené publicistice, školním vyučování.
- c. Nespisovný jazyk a jeho útvary
- i. Tradiční teritoriální dialekt, je označení pro nářečí určitého ohraničeného území, přenášeného ústní tradicí, užívaného v běžné mluvené komunikaci, řidčeji již pro mluvenou slovesnost,
  - ii. Interdialekt, nadnářečí, který vzniká jednak sbližováním jednotlivých nářečí v určitém větším regionu, jednak pronikáním spisovného jazyka do tradičních nářečí
2. Nestrukturní útvary (sociolekty) se realizují pouze v rovině slovní zásoby, jež se uplatní pouze v rámci nějakého strukturního útvaru
- a. Profesní mluva³¹, která je souborem vyjadřovacích prostředků určité pracovní skupiny,
  - b. Slang³², který je spojený s určitými zájmovými nebo pracovními skupinami, jež si na rozdíl od profesní mluvy utvářejí jazyk dle principu jazykové

Andó Hirošige 11:
Vodopád a jelen

³¹ Profesní mluva, ve snaze o jazykovou hospodárnost, ekonomičnost vytváří zkrácená pojmenování reálií dané profese

³² Slang, využívá i zvukových osobností, jako je intonace, temp a dynamiky řeči. Rychle mění a existují velké místní odlišnosti. Pro výrazy, které přesáhnou své původní zájmové prostředí, se rozšířil termín interslang

hry³³,

- c. Argot³⁴, který je využíván společensky izolovaných skupin jako tajná mluva.

STYLISTICKÉ HLEDISKO

Z hlediska stylistiky je literární dílo uspořádáním jeho tematických, obsahových a formových složek, které navzájem propojeny tak, aby vytvářely určitou uměleckou jednotu a současně se doplňoval vztah jednotlivých částí a celku. Celá kompozice je pak určena ideovým záměrem autora a jeho postojem k realitě. Mezi pojmy používanými pro stylistiku se objevují také výrazy kompoziční výstavba, skladba, tektonika, konstrukce, atd. Kompoziční výstavba může být pro zjednodušení dělena na dvě základní oblasti³⁵, které se zabývají vnější resp. vnitřní stavbou uměleckého literárního díla,

1. Architektonika, která představuje vnější stavbu díla, se zaměřuje na statické složky umělecké výstavby a vytvářejí ji architektonické jednotky (v próze např. kapitoly a díly, v poezii strofy a zpěvy) zároveň s architektonickými impulsy (výraznými momenty na začátku a konci architektonické jednotky) a sponami (částmi textu spojujícími sousední vzdálené architektonické jednotky. Uspořádání díla pak může být jak
  - a. Formální, dělené do pravidelných architektonických jednotek, tak i
  - b. Syžetové, dělené v závislosti na ději do jednotlivých částí.
2. Kompozice, která naopak představuje vnitřní stavbu díla, se zaměřuje na dynamickou složku umělecké výstavby a je vytvářena

Andó Hirošige 12:
Růže a konipásek

³³ Jazyková hra, využití metafory aj. pojmenování na základě podobnosti, nebo pouhou obměnou běžného slova, synonymní pojmenování (někdy bohaté synonymické řady) k původním neutrálním názvům, někdy na první pohled ne zcela průhledná

³⁴ Předpokladem vzniku argotu je podobně jako u slangu kolektivní soudržnost společenské skupiny, stejné záměry, cíle a zájmy, které mají zůstat díky zašifrování veřejnosti pokud možno utajeny. U nás je známý především argot zlodějů žebračkových „cechů“, prostitutek a pasáků.

³⁵ (Všetička, 1986, stránky 9-59)

- a. Kompozičními principy (např. paralelní, kontrastní, symetrický, variační, numerický, barevný, hudební, rámcový, atd.), které sjednocují určitý způsob vnitřní výstavby díla,
- b. Postupy (např. postava, čas, prostor, architektonická jednotka, rytmus, anticipace, introdukce, finále, zarámování, atd.), které doplňují kompoziční principy a dotahují je do konečné tektonické podoby a
- c. Syžetovou osnovou (např. expozice, kolize, krize, peripetie, katastrofa), která představuje základní rozvržení díla a uspořádává je do jednotlivých úseků.

NARATIVNÍ HLEDISKO

Podle teorie literatury a teorie kultury se zejména prostřednictvím příběhů snažíme porozumět věcem, a to jak v okamžicích, kdy uvažujeme o svém životě jako o vývojovém procesu, ubírajícím se určitým směrem, tak i tehdy, když si sami uvědomujeme, co se odehrává ve světě. Teorie narativní struktury, narativní techniky, pojmy osnovy a různých typů vypravěče jsou oporou literární vědy a sama naratologie, teorie narativu, je aktivní součástí literární teorie.

Andó Hirošige 13:
Zlatý bažant v
kapradí

Bývá také nazývána poetikou narativu a pokouší se porozumět komponentům narativu a zároveň analyzuje, jak jednotlivé narativy dosahují svých účinků.³⁶ Narativní fikce je vyprávění určitého sledu fiktivních událostí, jehož aspekty jsou příběh, text a vyprávění. Je-li příběh sled událostí, je text mluvenou či psanou promluvou, kterou se o nich vypráví, a vyprávění je proces produkce textu.³⁷

Vyprávění nám poskytuje informace o světě, ukazuje, jak funguje, a umožňuje nám, za pomoci prostředků fokalizace, vidět věci z jiných úhlů. Napomáhá porozumění pohnutkám jiných lidí, které by pro nás za obvyklých okolností zůstaly utajeny. Vyprávěné příběhy nám tak za prvé skýtají potěšení, kterého dosahují tím, že napodobují život. Za druhé nás uspokojují i svým rytmem, a tím se nám i potěšení plynoucí z narativu pojí s touhou po vědění,

³⁶ (Culler, 2002, stránky 92–93)

³⁷ (Rimmonová-Kenanová, 2001, stránky 10–11)

protože v rámci „objevování příběhu“ chceme odkrýt tajemství, dospět až na konec a poznat pravdu, kterou nám příběh přináší.³⁸

Ve struktuře narativu existují vrstvy, které nám umožňují uchopit příběh jak z hlediska jeho hloubkové struktury, ze vztahu k jinému, běžnějšímu protikladu, tak i z hlediska jeho povrchové struktury, z podobnosti parafráze a spontánní aktivity čtení. Události, stavební jednotky povrchové struktury, nám jednak posouvají děj kupředu tím, že otvírají možnou alternativu, jednak rozšiřují, udržují či brzdí klíčové události. Tím, jak se události kombinují, vytvářejí mikro-sekvence, které se pak zase kombinují mezi sebou a vytvářejí makro-sekvence, a tak se společně tvoří celý příběh. Sled událostí, týkající se stejných postav, který se projeví jako dominantní prvek příběhu v daném textu, se stává hlavní linií příběhu, a podobně se i sled událostí, týkající se jiné sady postav, stane podpůrnou linií příběhu.³⁹

1. Osnova, nejzákladnější rys narativu, v zásadě transformaci vyžaduje, protože musí existovat výchozí situace a i změna, která přináší určitý zvrat a také rozuzlení, které danou změnu charakterizuje jako příznakovou. Podle vybraného hlediska je pak vyprávěný, předkládaný příběh, osnova, řazen prostřednictvím diskursu, pomocí různých verzí téhož příběhu.
2. Prezentace, která se v rámci teorie narativu zabývá tím, kdo mluví a ke komu, kdy, jakým jazykem, s jakou autoritou, rozlišuje v příběhu:
  - a. Osnovu, plot a
  - b. Prezentaci, příběh a diskurs.
3. Fokalizace se zaměřuje na to, z čí perspektivy jsou události zaostřovány a prezentovány. Příběh se tedy v textu projevuje skrz úhel pohledu, který je předkládán vypravěčem. Mezi její varianty patří fokalizace
  - a. Percepční, určená prostorem a časem

Andó Hirošige 14:
Rákos a divoké kachny

³⁸ (Culler, 2002, str. 101)

³⁹ (Rimmonová-Kenanová, 2001, stránky 19-24)

- b. Psychologická, určená kognitivní a emotivní orientací fokalizátora k fokalizovanému,
- c. Ideologická, určená obecným systémem nahlížení na svět⁴⁰

Vyprávění může udržovat různé časové vztahy s událostmi v příběhu, vyprávění po události, předpovědní vyprávění, simultánní vyprávění nebo vyprávění vkládané. Vztahy mezi jednotlivými vyprávěními v rámci vyprávěného příběhu vytvářejí vrstevnatost (stratifikaci) příběhu, subordinační vztahy a narativní roviny, ve kterých je každé vnitřní vyprávění podřízeno příběhu, do něhož je zasazeno.

Narativní rovina, do níž patří vypravěč, rozsah jeho účasti v příběhu, stupeň vnímatelnosti jeho role a jeho důvěryhodnost jsou faktory určující možnosti čtenářova porozumění a postoje k příběhu. Vypravěč může být jak součástí příběhu, tak i stát nad ním, nebo se příběhu účastnit pouze v nějakém projevu své osobnosti.

Andó Hirošige 15:
Ibišek a korejský
slavík

Stejně tak se stupeň vnímatelnosti příběhu pohybuje od skrytosti po maximální odkrytost, kdy se znaky odkrytosti pohybují od popisů místa děje, identifikace postav, časové shrnutí a definice postav až po informace jak o tom, co si postavy nemyslely nebo neřekly, tak i o tom, co nám v podobě komentářů, interpretací, soudu a zobecnění přidává sám vypravěč. Pro čtenáře se pak hlavním zdrojem nespolehlivosti příběhu stávají vypravěčovy omezené vědomosti, problematika jeho osobní angažovanosti a schématu hodnot.⁴¹

⁴⁰ (Culler, 2002, stránky 94–98)

⁴¹ (Rimmonová-Kenanová, 2001, stránky 96–107)

ŽIVOT A DÍLO IHARY SAIKAKUA

V současnosti je Saikaku považován především za velkého spisovatele a mnozí kritici jej řadí hned za *Murasaki Šikibu*⁴². Jeho díla procházejí před vydáním rozsáhlou a velice pečlivou redakční úpravou. Je zkoumána jejich struktura, obsah a skryté významy ve spojitosti s tehdejší společností. Přesto, přes všechnu pozornost, která je věnována jeho dílu, o životě Ihary Saikakua, který je považován za jednoho ze zakladatelů moderní prozaické tvorby, mnoho informací nemáme.

Andó Hirošige 16: Bílá volavka a rákosí, 1832-1834

Svou literární dráhu začal jako básník poezie *haikai no renga*¹⁶ a udivoval své současníky skládáním tisíců veršů během jediného dne. Později začal psát *ukijozóši*⁴³, populární prózu, která se v jeho rukou proměnila v umění vysoké umělecké hodnoty. Ve svém jedinečném stylu skloubil používání literárních narážek, techniku, kterou si vypůjčil z poezie, neuctivého hovorového jazyka, který si vzal z běžného života, a texty okořenil přiléhavou ironií.

Jméno Ihara Saikaku je literárním pseudonymem, do zhruba třiceti let však používal jiný pseudonym, *Ihara Kakuei*⁴⁴. Ihara Saikaku se zřejmě narodil v *Ósace*⁴⁵ v rodině, která se specializovala na výrobu mečů a byla v kontaktu s jejich výrobci z *Ibary*⁴⁶ v provincii *Bičú*⁴⁷. Pokračoval v rodinné tradici, stal se, pod svým vlastním jménem *Hirajama Tógo*⁴⁸, obchodníkem a vedl středně velký obchod, ve kterém na plný úvazek zaměstnával čtyři

⁴² 紫式部, (*Murasaki Šikibu*), 978?-1019?; spisovatelka a básnička, autorka nejznámějšího románu z klasického období japonské literatury 源氏物語, (*Gendži monogatari*¹⁸²), Příběh prince Gendžiho

⁴³ 浮世草子, (*ukijozóši*), sešity plynoucího světa; tiskem vydávané příběhy ze zábavních čtvrtí psané japonštinou s příměsí sinojaponských výrazů. (Švarcová, 2005, stránky 170-171)

⁴⁴ 伊原鶴永, (*Ihara Kakuei*), původní pseudonym Ihary Saikakua

⁴⁵ 大阪, (*Ósaka*), hlavní město prefektury *Ósaka*; v období *Edo*¹¹ jedno z nejdůležitějších obchodních center

⁴⁶ 井原, (*Ibara*), město v provincii 吉備, (*Kibi*); nyní prefektura 岡山, (*Okajama*)

⁴⁷ (Drake, *Mirroring Saikaku*, 1991, str. 532)

⁴⁸ 平山藤五, (*Hirajama Tógo*) (Švarcová, 2005, str. 180)

až pět pomocníků. Později však obchodu zanechal a věnoval se literární tvorbě. *Haiku*¹⁸ začal skládat již ve věku patnácti let a ve věku dvaceti se stal mistrem poezie *haikai*¹⁶.

Pod literárním jménem *Ihara Kakuei*⁴⁴ se stal členem školy *Teimon*⁴⁹ (zakladatel *Macunaga Teitoku*⁵⁰), jejíž styl byl v té době velmi populární a známý pro svou hru se slovy a spojení se zvukovými a slovními asociacemi. Kolem roku 1670 se stal jedním z předních žáků *Nišijamy Sóina*⁵¹, jenž byl mistrem klasické řazené básně *renga*¹⁶ a zakladatelem školy *Danrin*⁵². Tato škola více používá hovorový jazyk, má uvolněnější pravidla a zemitý humor, kterým s rozmyslem paroduje klasické básnické tradice a živě popisuje současný život obyčejných lidí. V roce 1673, kdy byl již uznáván veřejností jako mistr poezie *haikai*¹⁶, si změnil jméno z *Kakuei*⁴⁴ na Saikaku, aby tak dal najevo svůj vztah⁵³ ke škole *Danrin*⁵².

Po té, co v roce 1675 náhle zemřela ve dvaceti pěti letech na chřipku jeho milovaná žena, zůstal sám se třemi malými dívkami, z nichž byla jedna slepá⁵⁴. Pět dní

Andó Hirošige 17:
Ibišek a ptáček,
1832-1834

⁴⁹ 貞門派, (*Teimon ha*), básnická škola *Teimon*; zakladatel 松永貞徳, (*Macunaga Teitoku*). Oproti škole *Danrin*⁴⁹ je střízlivější v celkovém estetickém vyznění, i při použití idiomů, narážek a rétoriky. V zásadě se jedná o modernizovanou verzi pozdního dvorského stylu *renga*¹⁶. Připouštěla současnými slovník se sinojaponskými slovy, nové názvy míst a omezený počet hovorových výrazů. Dovolovala oproti klasické *renga*¹⁶ použití více překvapivých, přeměňujících se spojení. (Drake, *The Collision of Traditions in Saikaku's Haikai*, 1992, str. 41)

⁵⁰ 松永貞徳, (*Macunaga Teitoku*), 1571-1654; zakladatel básnické školy 貞門, (*Teimon*⁴⁹)

⁵¹ 西山宗因, (*Nišijama Sóin*), 1605-1682; zakladatel básnické školy 談林, (*Danrin*⁵²)

⁵² 談林派, (*Danrin ha*) básnická škola *Danrin*; zakladatel 西山宗因, (*Nišijama Sóin*⁵¹). Používala hovorový jazyk, často zcela neliterární výrazy, obrazy a narážky. S oblibou vkládali do veršů dvojí až trojí význam, imaginativní skoky, výpusťky i divoké nápady. (Drake, *Mirroring Saikaku*, 1991, str. 533)

⁵³ Původní pseudonym *Ihara Kakuei*⁴⁴ vyjadřoval vztah k zakladateli školy *Teimon*⁴⁹ *Macunagovi Teikokuovi*⁵⁰, pro jméno *Kakuei* použil znak 永, (*ei*) ze jména 松永, (*Macunaga*). Aby vyjádřil příslušnost ke škole *Danrin*⁵² a jejímu zakladateli *Nišijamovi Sóinovi*⁵¹ použil Saikaku pro následující pseudonym znak 西, (*sai*) ze jména 西山, (*Nišijama*). Znak 鶴, (*kaku*) je stejný jak v pseudonymu 鶴永, (*Kakuei*), tak i 西鶴, (*Saikaku*). (Drake, *The Collision of Traditions in Saikaku's Haikai*, 1992, str. 41)

⁵⁴ (Drake, *The Collision of Traditions in Saikaku's Haikai*, 1992, str. 7)

po její smrti složil Saikaku za dvanáct hodin jako rekviem báseň *haikai*⁵⁶ o tisíci verších a publikoval ji jako Tisíc veršů jediného dne⁵⁵. V této první delší práci spojil dohromady své vypravěčské a básnické zájmy. Brzy poté si oholil hlavu, předal své soukromé záležitosti svým pomocníkům a stal se laickým mnichem. Od této chvíle se věnoval psaní, mistrem poezie *haikai*⁵⁶ však zůstal až do své smrti. Často cestoval a navštěvoval zábavní čtvrti a divadla.

Andó Hirošige 18: Irisy a východní ledňáček, 1832 - 1834

V roce 1677 složil Saikaku během jediného dne *haiku*¹⁸ o šestnácti stech verších, které vydal pod názvem Mnoho veršů⁵⁶, a v roce 1680 opět *haiku*¹⁸ o čtyřech tisících verších, které nazval Mnoho šípů⁵⁷. Od těchto, svého druhu prozaických básní tvořených střídajícími se verši 5-7-5 a 7-7, byl už jen krůček k beletrii, protože jejich délka, návaznost a přecházení mezi jednotlivými tématy již evokuje strukturu, kterou použil Saikaku ve svém prozaickém díle Největší rozkošník⁵⁸. Saikaku v něm použil jak formu *haibunu*⁵⁹ s jeho přesmyčkami, tak hovorový jazyk a asociace i zajímavosti všedního života měšťanů⁶⁰.

Saikakuovu reputaci mistra poezie *haikai*⁵⁶ zvýšil i jeho výkon v roce 1684 ve svatyni *Sumijoši*⁶¹, během kterého všechny překvapil složením dvaceti tisíc veršů. Ve stejném roce však také napsal pokračování Největšího rozkošníka⁵⁸, Velké zrcadlo různých rozkoší⁶², které popisovalo zábavní čtvrti a jejich obyvatelky i zákazníky.

⁵⁵ 俳諧独吟一日千句, (*Haikai dokugin ichiniči senku*), Tisíc veršů jediného dne, 1675

⁵⁶ 大句数, (*Ókukazu*), Mnoho veršů, 1677

⁵⁷ 大矢数, (*Ójakazu*), Mnoho šípů, 1680

⁵⁸ 好色一代男, (*Kóšoku ichidai otoko*), Největší rozkošník, 1682

⁵⁹ 俳文, (*haibun*), poetické memoáry; komplexní prozaicko-básnická forma, která se objevuje v japonské literatuře v 17. a 18. století spolu s poezií *haikai* a je definována jako „úsporná a uvolněná ve výrazu a mnohoznačná v obsahu“. (Švarcová, 2005, str. 175)

⁶⁰ (Shirane, 2002, str. 22)

⁶¹ 住吉神社, (*Sumijoši džindža*), svatyně *Sumijoši*; leží v *Ósace*⁴⁵, ve čtvrti *Sumijoši*

⁶² 諸艶大鑑, (*Šoen ókagami*), Velké zrcadlo různých rozkoší, 1684

Po něm následovaly knihy Pět rozkošnic⁶³ a Největší rozkošnice⁶⁴. Do okamžiku vydání Největší rozkošnice⁶⁴ byl Saikaku pouze místním autorem, jehož práce byly publikovány v *Ósace*⁴⁵, ale po uveřejnění Největší rozkošnice⁶⁴ začal být vydáván ve všech třech hlavních střediscích kultury, v *Edu*⁶⁵, *Kjótu*⁶⁶ i *Ósace*⁴⁵.

Velké zrcadlo mužské lásky⁶⁷ bylo vydáno v *Ósace*⁴⁵ a *Kjótu*⁶⁶ v roce 1687, ale, zřejmě protože Saikaku doufal, že získá čtenáře i v *Edu*⁶⁵, předstíral, že jej v *Edu*⁶⁵ také napsal. V *Edu*⁶⁵ i v *Ósace*⁴⁵ pak bylo vydáno Dvacet japonských nevděčníků⁶⁸ a i všechny následující práce.

S tím, jak rostla obliba jeho děl, a získával čtenáře v celém Japonsku, byl Saikaku nucen začít psát podle poptávky a produkovat velké množství prací. Ze začátku své prozaické tvorby psal pouze jedno nebo dvě díla ročně, ale později již během dvou let 1687–1688 vydal dvanáct knih.

Také Saikakuův styl se v této době změnil. Do roku 1688 v jeho románech nalezneme odkazy na klasickou literaturu, zmínky spojené s poezií *haikai*⁶⁶, *parodii*⁷⁰ i další rétorické prostředky. Po roce 1688 se však Saikaku obrací k *secuwa*⁶⁹, vyprávěním z minulosti nebo tehdejším aktuálním událostem, a přetváří je v krátké, mistrovsky napsané příběhy.

Andó Hirošige 19:
Pět letících vrábčů,
1832–1834

⁶³ 好色五人女, (*Kóšoku gonin onna*), Pět rozkošnic, 1686

⁶⁴ 好色一代女, (*Kóšoku ichidai onna*), Největší rozkošnice, 1686

⁶⁵ 江戸, (*Edo*), sídlo šógunátní⁴ vlády, starý název; od roku 1868 pod jménem 東京, (*Tókjó*) hlavní město Japonska a sídelní město japonského císaře

⁶⁶ 京都, (*Kjóto*), město v prefektuře *Kjóto*, od roku 794 do roku 1868 hlavní město Japonska a sídelní město japonského císaře, dnes hlavní město prefektury *Kjóto* a současně je významnou částí souměstí *Ósaka*⁴⁵ – *Kóbe* – *Kjóto*

⁶⁷ 男色大鑑, (*Nanšoku ókagami*), Velké zrcadlo mužské lásky, 1687

⁶⁸ 本朝二十不孝, (*Hončó nidžú fukó*), Dvacet japonských nevděčníků, 1687

⁶⁹ 説話, (*secuwa*), pověsti; Kratší prozaické útvary, s nimiž se v japonské literátě setkáváme od začátku 9. století, typické jsou ale pro japonský středověk. Jsou to příběhy ze života obyčejných venkovských i městských lidí, některé čerpají z domácí slovesné tradice, jiné přebírají příběhy z kontinentu, především z Číny. S buddhismem a konfuciánstvem se šíří příběhy světců a mudrců, vyprávění o zázracích a divotvorných činech a mravoučná podobenství. (Švarcová, 2005, stránky 233–235)

Počátek tohoto stylu Saikakuovy tvorby, sbírky jednotlivých povídek, najdeme sice až po roce 1688, nicméně i v jeho časově předcházejícím díle, Největší rozkošníci⁶⁴, je možné objevit podobnou strukturu, ve které jsou samostatné příběhy spojeny osobou vypravěčky, která vlastními slovy vypráví příběh svého života a neočekávaných životních zvrátů, které si sama způsobovala svou vlastní smyslností a impulsivností.

Tyto práce jsou stylisticky posunuty od klasických parodií⁷⁰ ke sbírkám autonomních krátkých povídek⁷¹ sjednocených kolem nějakého tématu, kterým je buď stejný námět, stejné roční období, jedna společenská vrstva obyvatelstva nebo sexuální orientací určité skupiny.

Andó Hirošige 20:
Sova na borovici a
měsíc, 1832-1834

⁷⁰ Parodie, přetvoření původního obsahu (formou satiry) do směšného charakteru. Imituje originální dílo, na něco naráží, zdůrazňuje chyby nebo naopak záměrně dělá vše dokonale. Nejčastěji se dá parodie nalézt ve filmu, literatuře a hudbě. (Parodie, 2008)

⁷¹ Povídka, prozaický epický útvar rozsahu kratšího než román. Hlavními rysy jsou jednoduchý děj a neměnnost charakteru hlavní postavy. Kořeny sahají do dávných dob vypravěčské tradice, ale za dobu vzniku povídky jako žánru se pokládá počátek 19. století. Hlavními prvky povídky je obvykle soustředění na jednu dějovou linii, má tendenci ke sdružování do cyklů, hlavní postavy se nevyvíjejí, většina povídek končí pointou, má omezený záběr životní reality. Význam povídky vzrostl vlivem kritiky realismu. Ve 20. století patřila povídka k nejrozšířenějším žánrům. (Povídka, 2008)

PŘEHLED PROZAICKÝCH LITERÁRNÍCH TEXTŮ IHARY SAIKAKUA

Název		Vydání
Nalíčení v Naniwě ⁷² je líčidlem v Ise ⁷³	難波の兒は伊勢の白粉 Naniwa no kao wa ise no oširoi	1681
Největší rozkošník	好色一代男 Kóšoku ičidai otoko	1682
Velké zrcadlo různých rozkoší	諸艶大鑑 Šoen ókagami	1684
Příběh Wankjúa I.	椀久一世の物語 Wankjú issei no monogatari ¹⁸²	1685
Saikakuovy příběhy z provincií	西鶴諸国ばなし Saikaku šokoku banaši	1685
Pět rozkošnic	好色五人女 Kóšoku gonin onna	1686
Největší rozkošnice	好色一代女 Kóšoku ičidai onna	1686
Dvacet japonských nevděčníků	本朝二十不孝 Hončó nidžú fukó	1686
Velké zrcadlo mužské lásky	男色大鑑 Nanšoku ókagami	1687
Zápisky o předání bojových umění	武道伝来記 Budó denraiki	1687
Přenosná psací souprava	懷硯 Futokoro suzuri	1687
Japonská zásobárna blahobytu	日本永代蔵 Nippon eitagura	1688
Příběhy o samurajské ⁵ povinnosti	武家義理物語 Buke giri monogatari ^{21,22,182}	1688
Nové úsměvné zápisky	新可笑記 Šin kašóki	1688
Vzestup a pád lásky	好色盛衰記 Kóšoku seisuiki	1688
Záblesky starých cest	一目玉銚 Hitome tamaboko	1689
Nové Jošiwarské zápisky z volných chvil	新吉原常々草 Šin Jošiwara curezure gusa	1689
Příběhy japonské justice	本朝桜陰比事 Hončó óin hidži	1689
Araš, život a smrt herce	嵐無常物語 Araš mudžó monogatari ¹⁸²	1691
Příběh Wankjúa II.	椀久二世の物語 Wankjú nisei no monogatari ¹⁸²	1691
Každý má svůj odhad	世間胸算用 Seken mune sanjó ⁷⁴	1692
Saikakuův dárek na rozloučenou	西鶴置土産 Saikaku okimijage	1693
Poslední Saikakuovy rady	西鶴織留 Saikaku oridome	1694
Saikakuovy všednosti volných chvil	西鶴俗つれづれ Saikaku zoku curezure	1695
Různé staré dopisy	万の文反古 Jorozu no fumihógu	1696
Průvodce upomínkami na Saikaku	西鶴名残の友 Saikaku nagori no tomo	1699

Tabulka 1: Přehled prozaických literárních textů Ihary Saikakua

PŘÍBĚHY O ZÁBAVNÍCH ČTVRTÍCH A SMYSLNOSTI, 好色物

NEJVĚTŠÍ ROZKOŠNÍK, 好色一代男, 1682

První román, který Saikaku napsal a kterým změnil kurz japonské prózy.

⁷² 難波, (*Naniwa*), provincie, nyní prefektura 大阪, (*Ósaka*⁴⁵)

⁷³ 伊勢, (*Ise*), provincie, nyní prefektura 三重, (*Mie*)

⁷⁴ 胸算用, (*mune sanjó*), počítat, předvídat

Andó Hirošige 21:
Kukačka v dešti,
1832-1834

Bez ohledu na normální syntaxi v něm Saikaku často přechází z klasických idiomů⁷⁵ do hovorového jazyka, ze smyslných popisů do dlouhých pasáží, předurčených více k poslechu než ke čtení. Vložené fráze přerušují jednotlivé úvahy, předmět věty bývá nevyjádřen a ani interpunkce nepomáhá čtenáři nalézt ucelenou myšlenku.

Po vzoru *Gendži monogatari*⁷⁶ má padesát čtyři kapitol, jeho hrdina *Jonosuke*⁷⁷ se však zářícímu princ *Gendžimu*⁷⁸ příliš nepodobá. Vykresluje příběh muže, jenž je již od útlého dětství posedlý hledáním milostného vztahu. Od předčasné puberty ve věku sedmi let až do okamžiku, kdy se jako šedesátiletý muž vydá hledat ostrov obydlený pouze ženami, se zabývá pouze vyhledáváním rozkoší. Přestože se *Jonosuke*⁷⁷ na své cestě za láskou setkává i se životními zvraty, nepřestává se zabývat prchavým světem zábavy, hledáním erotických dobrodružství, je nepoučitelným snilkem a proutníkem.

Andó Hirošige 22:
Broskev a pták
s dlouhým ocasem

VELKÉ ZRCADLO RŮZNÝCH ROZKOŠÍ, 諸艶大鑑, 1684

Přestože Saikaku původně zamýšlel tuto sbírku krátkých povídek popisujících život v zábavní čtvrti a jejich obyvatele jako pokračování Největšího rozkošníka⁵⁸, postrádá jeho spontánnost. Také literární styl je jednodušší, jakoby Saikaku opouštěl svůj poetický prozaický styl ve prospěch srozumitelnější prózy.

⁷⁵ Idiom, ustálené spojení

⁷⁶ 源氏物語, (*Gendži monogatari*¹⁸²), Příběh prince Gendžiho; často bývá označován za nejstarší světový román. Široce založený epos realistického obrazu života dvorské společnosti obsahuje 54 kapitol, z nichž každá má zvlášť poetické pojmenování, 41 je věnováno životu prince Gendžiho a jeho četným milostným dobrodružstvím. V další části je líčena problematika milostných vztahů jeho syna *Kaorua* a vnuka *Nioua*.

⁷⁷ 世之介, (*Jonosuke*), hlavní postava románu 好色一代男, (*Kōshoku ichidai otoko*), Největší rozkošník⁵⁸

⁷⁸ 光源氏, (*Hikaru Gendži*), zářící princ *Gendži*; hlavní postava románu Příběh prince Gendžiho

PĚT ROZKOŠNIC, 好色五人女, 1686

V pěti nezávislých příbězích žen, „které milovaly“, nám dává Saikaku nahlédnout do života žen měšťanů. S nadhledem a ironií vypráví příběh pěti žen, které se zamilovaly do nesprávných mužů. Každá žena se dopustí chyby, a každá jejich chyba má svůj následek, svůj trest.

Stěží lze říci, že příběhy mají šťastný konec, ale Saikaku nás nenechává cítit nad jejich tragickými osudy lítost nebo hrůzu. Jeho přiléhavé komentáře vzbuzují spíše úsměv nad tragikomií života a loutky, lidé vláčení svými vlastními volbami, tančí před námi na nitkách velkého loutkáře – vypravěče. Za každý okamžik štěstí je na konci vždy nutné tvrdě zaplatit, ale to je přirozené a není důvod se nad tím rozplývat v slzách, spíše, jak nás k tomu Saikaku navádí, je lepší se jen pobaveně usmát divadlu, kterým je svět.

NEJVĚTŠÍ ROZKOŠNICE, 好色一代女, 1686

Saikaku spojuje střípky osudu prostitutky vyprávěním staré ženy, která žije v ústraní. Přestože „byla jednou dole, jednou nahoře“ a její život se odehrával jak ve vznešené společnosti, tak v nočních ulicích, příliš se nelituje a ani Saikaku nás ji nenechá litovat. I když byla prostitutkou, a její život nebyl jednoduchý, byla to cesta, kterou si sama vybrala, přestože měla dostatek možností si zvolit něco jiného.

Z textu tak na nás satiricky vykukuje nejen obraz ženy, která nebyla pouze pasivním objektem nějakých činů, ale dokázala si svou křivolakou životní cestičku pořádně užít, ale třeba i přespříliš vybíravý *daimjó*⁷⁹, jemuž žádná z předchozích čtyřiceti společnic nevyhovovala a jenž tudíž pro získání opravdu dokonalé společnice⁸⁰ „musel“ nechat prověřit „ty správné z oblasti *Kjóta*⁶⁶“. A tak nás Saikaku s humorem provází příběhem ženy, která příliš milovala vášeň, než aby si dokázala vybrat jiný život.

Andó Hirošige 23:
Bažant ve sněhu a
borovice

⁷⁹ 大名, (*daimjó*), kníže; v období *Edo*¹¹ spravující území klanu s příjmem od 10 000 *koku* rýže; 1 *koku* = 180 l

⁸⁰ 妾, (*mekake*), konkubína

PŘÍBĚHY O MĚŠTANECH, 町人物

SAIKAKUOVY PŘÍBĚHY Z PROVINCIÍ, 西鶴諸国ばなし, 1685

Každému z třiceti pěti provinčních příběhů vyprávěnému o konkrétním místě i času dodává Saikaku život výběrem detailů. Přestože některé z příběhů jsou čistě regionální, u jiných můžeme dohledat jejich původ až k japonským, čínským i indickým literárním vzorům.

DVACET JAPONSKÝCH NEVDĚČNÍKŮ, 本朝二十不孝, 1686

Soubor příběhů, které se zabývají případy potomků, kteří nedokázali splnit svou povinnost vůči rodičům, vypráví Saikaku spíše temnými tóny. I když se i zde nalezneme humorné části, jeho hrdinové nejsou pouze rozhazovačnými dětmi nebo rebely, ale jsou schopni své rodiče zavraždit.

PŘENOSNÁ PSACÍ SOUPRAVA, 懷硯, 1687

Muž „půl kněz, půl laik“ prostřednictvím Saikakua vypráví dvacet pět anekdot⁸¹ z různých částí země, z části se jedná o místní legendy, z části o krátké povídky.

JAPONSKÁ ZÁSOBÁRNA BLAHOBYTU, 日本永代蔵, 1688

Přestože jsou postavy třiceti příběhů pouze načrtnuty, nabízejí nám zasvěcený pohled do života tehdejších měšťanů. S humorem jsou líčeny všemožné způsoby získání peněz a s ním spojené společenské prestiže. Místo monotónních variací na téma pomsty a *giri*²², nám zde Saikaku předkládá optimistickou všehochuť příběhů o selhání i úspěchu.

RŮZNÉ STARÉ DOPISY, 万の文反古, 1696

Sbírka příběhů ze života měšťanů zpracovaná formou dopisů.

Andó Hirošige 24:

Zlatá rybka a
halančici

⁸¹ Anekdota, krátké vyprávění, jehož účelem je pobavit příjemce (posluchače či čtenáře). Obvykle je založen na dvojznačnosti, absurditě nebo paradoxu, je stručný a směřuje k výrazné a úderné pointě. (Anekdota, 2008)

PŘÍBĚHY O ŽIVOTĚ SAMURAJŮ⁵, 武家物

ZÁPISKY O PŘEDÁNÍ BOJOVÝCH UMĚNÍ, 武道伝来記, 1687

Hlavním tématem většiny z třiceti dvou příběhů je pomsta. Přestože v tomto díle Saikaku dodává lesku příběhům *samurajů*⁵ a pomstě nutné k očištění jejich cti, jsou někdy důvody, které vendetu vyžadují natolik triviální, že není jasné, proč je vlastně třeba se mstít. I když se Saikaku oproti svým měšťanským příběhům nesnaží *samuraje*⁵ zlehčovat, je ve vyznění některých příběhů lpění na povinnosti natolik přehnané, že je otázkou, zda Saikaku přeci jen někdy neodpustil lehkou satiru na stranu *samurajů*⁵.

Andó Hirošige 25:
Kráva v broskvové
zahradě

VELKÉ ZRCADLO MUŽSKÉ LÁSKY, 男色大鑑, 1687

Saikaku vypráví příběhy o homosexuální lásce mužů, ale zatímco jeho popisy lásky herců *kabuki*⁸² připomínají jeho příběhy ze zábavních čtvrtí, většina charakterů *samurajů*⁵ je vykreslena spíš povrchně a bez větších detailů s omezenou mírou humoru nebo ironie. Jsou zde popsáni jako válečníci, kteří opovrhují láskou žen, ale jsou ochotni zemřít, aby dokázali svou lásku k jinému muži. První čtyři svazky pojednávají o lásce mezi *samuraji*⁵, další čtyři se zabývají stejným námětem mezi měšťany.

PŘÍBĚHY O SAMURAJSKÉ⁵ POVINNOSTI, 武家義理物語, 1688

Místo oslavování příběhů pomsty se Saikaku zaměřuje na *giri*²², povinnosti *samurajů*⁵, jejichž vykonávání je tím, co vazala⁷ odlišuje od ostatních mužů. Přestože jsou příběhy vyprávěny stručně a se stylistickou propracovaností příznačnou pro Saikakua, jejich *samurajští*⁵ hrdinové oproti postavám měšťanů vyznívají jako méně výrazné a jejich charakter je šablonovitější.

⁸² 歌舞伎, (*kabuki*), jedna ze tří tradičních forem japonského divadla. Pro divadlo *kabuki* je typická vysoce stylizovaná jevištní forma s výrazným líčením herců, okázalými kostýmy, dramatickými gesty a tradičním hudebním doprovodem. *Kabuki* bylo v jednodušší formě předváděno potulnými herci již na přelomu 16. a 17. století. Ženám bylo vystupování zakázáno, a proto se vyvinula role *onnagaty*, muže hrajícího ženské role. Tito herci už většinou hráli ženské role celoživotně. (Kabuki, 2008)

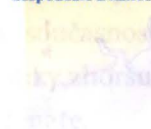
SROVNÁNÍ VYBRANÝCH LITERÁRNÍCH DĚL IHARY
SAIKAKUA Z JAZYKOVÉHO⁸³, STYLISTICKÉHO⁸⁴ A
NARATIVNÍHO⁸⁵ HLEDISKA

Saikakuovo dílo zahrnuje velké množství různých témat, díky čemuž je pro čtenáře obtížné získat ucelený a vyvážený názor na jeho prozaickou tvorbu. Obvykle se Saikakuova prozaická práce dělí na příběhy spojené se erotikou, a tedy i se zábavními čtvrtěmi, na příběhy o každodenním životě a zájmech měšťanů a na práce zabývající se *samurajskými*⁵ tématy. Největší pozornost současné literární veřejnosti je většinou věnována jeho příběhům z prostředí měšťanů a vrbových čtvrtí, díky čemuž zůstávají ostatní povídky stranou všeobecného zájmu.

Tato práce se zabývá hodnocením vybraných děl z hlediska jazyka, stylistiky a narativu, nicméně jejím stěžejním hlediskem je hledisko narativní.

Andó Hirošige 26:
Lespedézie a kanec

⁸³ Jazykověda, lingvistika; věda o jazycích, jejich třídění, stavbě a zvukové i psané podobě. Zkoumání jazyka se děje za použití dvou základních přístupů - synchronního (kdy se daný jazyk či fenomén studuje tak, jak „leží“ v daném momentě, nezkoumá pouze současný jazyk, ale průřez jazykovým systémem v dané době) a diachronního (kdy se daný jazyk či fenomén nahlíží ve svém vývoji, zkoumá především vývojové vztahy mezi elementy). Lingvistika se řadí do sémiotiky, vědy o znacích, hledá společné znaky (univerzálie) všech jazyků, z nichž se snaží posléze vyvodit obecné zákonitosti. (Lingvistika, 2008)

⁸⁴ Stylistika, nauka o slohu; pojednává o jeho podstatě, jeho druzích, o slohové výstavbě jazykových projevů (textů) a o slohovém rozvrstvení jazykových prostředků. Zkoumá způsob výstavby jazykového projevu (komunikátu), tj. způsob zpracování obsahu a využití jazykových prostředků (výběr, uspořádání v celek). Po stránce jazykové závisí slohová vytříbenost zejména na vhodném výběru slov, na plynulé stavbě vět a na jejich spojení v souvislý text. (Stylistika, 2008)

⁸⁵ Naratologie, teorie vyprávění; narace je akt, proces vyprávění, vyprávění se týká toho, o čem se povídá, naratologie se nezabývá samotnou narací, ale formami toho, co je vyprávěno. Hledá univerzální fabulační kódy platné pro znakové systémy uměleckých děl – zejm. literatury (ale i filmu, obrazu, ...) a zkoumá jejich sepletí se způsobem vyprávění. (Naratologie, 2008)

DOSAVADNÍ PŘEDPOKLADY

Saikaku rozehrává velkou hru významů, jejíž rozsah se pohybuje od jednotlivé povídky po celou sbírku. Povídky jsou sice jazykem ukotveny v době svého vytvoření, ale zároveň jejich příběh je stále živý a je schopen vtáhnout čtenáře do svého vyprávění. Jednotlivé strukturální principy sbírky povídek jsou klíčem k Saikakuově literárnímu stylu. Vytvářejí systém vztahů, jejichž průsečíky souvisejí s myšlenkou povídky.⁸⁶

Citové rozpětí poloh v rámci jediné povídky může být široké a zahrnovat jak lehký úsměv, tak i lehký povzdech, jemné šlehnutí, porozumění, radost i rezignaci. Citovost povídky je usměrňována rétorickými figurami, příslovími nebo obraznými myšlenkami, konvenčními výrazy, použitím řeči uctivé či skromné.

Saikakuovy povídky, tak jak je vnímáme dnes, již nejsou povídkami „toho“ Saikakua, protože na ně nejsme schopni nahlížet očima tehdejšího čtenáře. Rozdíl mezi realitami v období jejich napsání a současností, posun, změna nebo ztráta jejich významu, vývoj jazyka, stylistiky zhoršuje srozumitelnost textu povídek i pro současného japonského čtenáře.

Rozdíly mezi japonštinou a češtinou představují řadu obtíží, některé charakteristiky se nekryjí, abstraktní vyjadřování má často konkrétní podtext. Některé reálie, slovní hříčky, odkazy na společenský kontext, které jsou srozumitelné i pro současného japonského čtenáře, předávají současnému ne-japonskému čtenáři odlišné, pozměněné nebo nepochopitelné sdělení. Přenos do jiného jazyka posouvá jejich celkovou dikci jinam, než kam ji soustředil autor, může však vedle významových ztrát znamenat i otevření zcela nových významů.

Andó Hirošige 27:
Rákosí a mandarínské
kachničky

⁸⁶ (Rubáš, 2000, stránky 38–39)

ANALÝZA REPREZENTATIVNÍ POVÍDKY Z MĚŠŤANSKÉHO PROSTŘEDÍ

KAŽDÝ MÁ SVŮJ ODHAD, 世間胸算用⁸⁷, 1692

STRUKTURA SBÍRKY A POVÍDEK

Sbírka *Seken mune sanjó*⁷⁴ obsahuje dvacet nezávislých povídek, jejichž společným tématem je poslední den v roce, kdy bylo a je zvykem splatit všechny dluhy. Oproti jeho jiným pracím z měšťanského prostředí se sice jedná o silné ústřední téma, přesto v některých povídkách až tak výrazné není a působí zde pouze jako přivažek.

Vztahem k oblasti *Kansai*⁸⁸ je sjednocen také děj všech povídek, který se většinou odehrává v *Kjótu*⁶⁶ a *Ósace*⁴⁵. Přestože čtyři povídky se dějově odehrávají v oblasti měst *Sakai*⁸⁹, *Nara*⁹⁰, *Nagasaki*⁹¹ a *Edo*⁶⁵, jejich příběh má zároveň i nějaký vztah k *Ósace*⁴⁵ nebo *Kjótu*⁶⁶. Každá povídka má dva podtituly a v úvodu vždy používá odkaz na výraz *ócu gomori*⁹⁵. Také výraz *mune sanjó*⁷⁴ se objevuje téměř ve všech povídkách, mimo čtyř z nich. Všechny povídky jsou nicméně sjednoceny dobou, místem i typem lidí, kteří v nich vystupují.⁹²

Andó Hirošige 28:
Bažant a bambus

⁸⁷世間胸算用, (*Seken mune sanjó*), Každý má svůj odhad, 1692

⁸⁸ 関西, (*Kansai*), oblast dolů od *Tókjó*⁶⁵, region, kde se nachází města *Kjótu*⁶⁶, *Ósaka*⁴⁵ a *Šitó*, (*Kóbe*), hlavní město prefektury *Hjógo*

⁸⁹ 境, (*Sakai*), přístavní město nacházející se na okraji Ósackého zálivu v prefektuře *Ósaka*⁴⁵, v období středověku jeden z nejdůležitějších a nejbohatších mořských přístavů

⁹⁰ 奈良, (*Nara*), hlavní město prefektury *Nara* v regionu *Kansai*⁸⁸, v období 708-784 hlavní město Japonska s názvem *Heidžókjó*

⁹¹ 長崎市, (*Nagasaki*), přístavní město, hlavní a největší město prefektury *Nagasaki*, v období *Edo*⁶⁵ jediný přístav, kam mohly přijíždět evropské lodě

⁹² (Befu, 1976, stránky 12-33)

POTENCIÁL ZÁVĚSNÉ ROHOŽE Z NÁSADEK⁹³

Saikakuova zkušenost v hraní s významy slov se projevuje již v nadpisu. Pokud se podíváme na slova, jež jej vytvářejí, pouze z hlediska jejich zvukové složky, může být slovo 才覚, (*saikaku*), schopnost, i odkazem na autorovo jméno, stejně jako může být slovo 軸, (*džiku*), neboli násadka narážkou na slovo 字句, (*džiku*), písmeno, text. Z čistě zvukového hlediska by tedy bylo možné nadpis přeložit jako Saikakuova zástěna z textu.

Není snadné konkrétněji pojmenovat dějové roviny povídky, i když každá z nich je „popsána“ a tvoří organickou část syžetové výstavby. Přesto jsou zde zřetelné dvě dějové roviny – skutečná a úvahová.

Podíváme-li se nejdříve na skutečnou rovinu příběhu, jeho reálné prostředí, zjistíme, že jej díky vyjádření o mnichu *Kókeiovi*⁹⁴ můžeme lokalizovat do oblasti *Kansai*⁸⁸. Jednotlivé části povídky se odehrávají v blíže neurčeném prostředí. Z časového hlediska je jasné, že první část příběhu začíná v období Nového roku⁹⁵, těsně poté, kdy byl první z hrdinů nucen se vyrovnat se svými věřiteli, jak je v Japonsku zvykem v posledním dni roku. Dále je zřejmé, že následující část příběhu je slovy „minulou zimu“ zasazena do blíže neurčeného ročního období v roce 1691 a že v poslední části příběhu již není její děj časově ukotven.

Z hlediska stavby povídky v ní můžeme nalézt strukturu „děj-úvaha a celkové poučení“, přičemž jednotlivé dvojice „děj-úvaha“ na sebe navazují pouze velice volně. „Úvaha“ vytváří přechod do dalšího „děje“ a propojuje vzájemně nezávislé „akční“ části. Přesto mají

Andó Hirošige 29:
Pták a kvetoucí
větve

⁹³ Vzhledem k tomu, že konečný překlad přesně nedodrží strukturu a větné dělení originálu, je z důvodu logického rozdělení textu při rozboru použito dělení textu na kontextově blízké celky.

⁹⁴ 公慶, (*Kókei*), 1648-1705; mnich z svatyně *Rjúšóin*¹²⁰ chrám *Tódaidži*¹²¹; získal v roce 1684 povolení šógunátu⁴ ke znovuvybudování Síně Velkého Buddha¹²¹ ve chrámu *Tódaidži*¹²¹. Od 11. měsíce 1685 putoval celou zemí, aby získal prostředky na stavbu. Nejdříve ze sbírky byla provedena oprava sochy Velkého Buddha¹²¹ v *Naře*⁹⁰. V roce 1705 byla zahájena stavba vlastního chrámu, která byla dokončena v roce 1709.

⁹⁵ 大晦, (*ócu gomori*), poslední den roku

jednotlivé dvojice „děj-úvaha“ společné nosné téma, kterým je „obstarání živobytí“ a zamyšlení se nad konkrétní úspěšností dovyprávěné epizodky.

Dalším shodným prvkem, který můžeme v povídce najít, je mikro-sekvence „přízemní-duchovní-přízemní“ nebo také opakující se mikro-sekvence „neúspěch-neúspěch-úspěch“. V povídce se nám tedy objevuje z hlediska kompozice numerický princip, založený na čísle dvě a tři tj. princip dyadický a triadický. Stejně tak se objevuje podobná numerická řada při pohledu na počet postav, které jsou protagonisty jednotlivých částí příběhu. Od jediné hlavní postavy v první části se přesouváme přes dvě postavy střední části až ke dvěma trojicím postav závěrečné části. V kompozici povídky zase dvojice děj-úvaha vytváří mikro-sekvence, které posouvají vlastní příběh, zatímco dvě trojice, které tvoří makro-sekvenci a prochází celým příběhem jako paralelní dvě vrstvy, z nichž jedna se vrací po elipse ke svému počátku a druhá pokračuje. Poslední část, poučení, pak vždy tyto dvojice i trojice uzavírá a završuje povídku z hlediska jejího vyznění a dopadu na čtenáře.

OBCHODNÍK – PŘÍZEMNÍ – PŘÍTOMNOST

V první mikro-sekvenci „děj-úvaha“ je hlavní postavou obchodník, který se pokouší změnit svůj, doposavad nepříliš úspěšný, způsob získávání obživy.

DĚJ

Andó Hirošige 30:
Vrabcet letící nad iris

Výraz 宵の年, (*joi no toši*⁹⁶), noc posledního dne roku, který se objevuje hned na počátku této dvojice děj-úvaha a zároveň i celého příběhu, spojuje povídku z hlediska časové fokalizace s ostatními povídkami ve sbírce a časově ji zařazuje do období počátku nového roku 大晦, (*ócu gomori*⁹⁵). Stejně tak výraz 胸算用, (*mune sanjó*), kalkulace, sjednocuje sbírku z hlediska námětu - efektivnosti životních plánů.

Aby umocnil děj, přechází Saikaku z prostého minulého času - お正月になりける, (*ošógacu ni narikeru*), nastal Nový rok - k uctivosti v minulém čase - 昔の人の申し伝えし, (*mukaši no hito no móši cutaeši*), ráčili předkové říkat, vrství jednotlivé krátké věty do velmi dlouhých souvětí spojených přechodníky slov ve tvaru záporu,

kauzativu i potenciálu, ve kterých přechází od popisů situace rovnou k jejímu okomentování, používá uctivé výrazy k posunu příběhu do jiné, další úrovně.

1. Díky tomu, že neutěšená finanční situace dostala obchodníka na konci platebního období do velkých obtíží, se rozhodl, že se zcela v souladu se současnými ekonomickými postupy zaměří na
  - a. zlepšení platební morálky, což bude realizovat jednak použitím pouze hotovostních peněžních prostředků, tj. nikoli půjček, jednak stanovením konkrétních dnů, ke kterým vždy své závazky splní,

Právě nadešel Nový rok a jeho srdce bylo vyděšené z půjček na dluh. Protože ještě měl v živé paměti trýzeň, kterou prožíval posledního dne roku⁹⁶, rozhodl se, že jakmile skončí třetí den, hned od čtvrtého dne⁹⁷ se bude bez ustání zabývat jen obchodem. Vše okamžitě zaplatí v hotovosti, a když nebude mít peníze, bude mu dobře, i když si nekoupí nějaké další jídlo jako přílohu⁹⁸. Všechno vyrovná do každého z Pěti svátků⁹⁹.

- b. zefektivnění své administrativy, které provede pomocí urychlení uzávěrkových účetních operací a sofistikovanému nastavení privátních zvyklostí,

Dospěl k názoru, že tento rok pozmění doposud ctěné zvyklosti. Uzavření účetních knih¹⁰⁰ posune z desátého dne na druhý den,

Andó Hirošige 31:
Mišpule a pták

⁹⁶ 宵の年, (*joi no toši*), noc posledního dne roku × 大晦日, (*ómisoka*), poslední den roku × 大晦, (*ócu gomori*⁹⁵), poslední den roku

⁹⁷ 正月四日, (*šógacu jokka*), začátek obchodování v novém roce

⁹⁸ 肴, (*sakana*), vedlejší chod, příloha

⁹⁹ 五節句, (*Gosekku*), Pět sezónních svátků – 七草, (*Nanakusa*), 7. den 1. měsíce; 上巳, (*Džóši*), 3. den 3. měsíce; 端午, (*Tango*), 5. den 5. měsíce; 七夕, (*Tanabata*), 7. den 7. měsíce; 重陽, (*Čójó*), 9. den 9. měsíce;

¹⁰⁰ 帳綴じ, (*čótodži*), svázání účetních knih; zřejmě bylo v oblasti *Kansai*⁸⁸ 10. dne 1. měsíce prohlížet účetní knihy, je možné, že se také dělaly upomínkové záznamy do knih

inventuru¹⁰¹ dělanou pátého dne na třetí den a okamžitě si začne mazaně řídit svoje osobní záležitosti.

- c. a zavedení úsporných opatření, které bude aplikovat zejména v oblasti zábavy a v oblasti duchovních prožitků.

Protože právě po odchodu z domu použije peníze i nechtěně, a bude třeba pozván na výlet nebo na pouť.

2. Dalším krokem, který udělal, také zcela v duchu současných trendů, je:

- a. určení cíle a

A ztráta cenného dne věcmi, které k životu nepotřebuje, je však nerozvážná, a proto se také nebude bavit o lidech ani věcech mimo obchodních záležitostí.

- b. kroků potřebných k jeho dosažení.

Protože ze všech věcí, co jich ve světě je, jen málo z nich přináší zisk, zapřemýšlel při každodenních propočtech nejdříve nad věcmi postradatelnými pro domácnost. Proto hned ve třetím měsíci při obměně služebnictva¹⁰² nenajal služku do kuchyně¹⁰³, a zástěru vrazil manželce.

Andó Hirošige 32:
Kamélie a pták

V prvních třech souvětích, ve kterých je vykreslen celý děj, se objevují obdobné výrazy odkazující na myšlenkové rozhodnutí, úvahu. První 胸算用を極め, (*mune sanjō¹⁰⁴ o kiwame*), dospět ke kalkulaci, za ním následující 思いを決めて, (*omoi o kimete*), dospět k názoru, a konečně třetí 心算用をして, (*kokoro sanjō o šite*), připravit plán. Všechny tři výrazy tedy opakují stejnou myšlenku, tj. duševně dospět k nějakému rozhodnutí, připravit se na situaci, předem propočítat dané možnosti.

¹⁰¹ 棚卸, (*tanaoroši*), inventura; obvykle se dělala inventura na začátku roku, většinou ve stejný den jako účetní uzávěrka

¹⁰² 出替わり, (*dekawari*), výměna služebnictva; každoroční uzavírání pracovních smluv se služebnictvem, domácí služebnictvo uzavíralo smlouvu na půl roku nebo na rok, nové smlouvy se uzavíraly 15. dne 2. měsíce nebo 15. dne 8. měsíce

¹⁰³ 飯炊き, (*mešitaki*), služebná v kuchyni

¹⁰⁴ 胸算用, (*mune sanjō*), počítat, předvídat

Saikaku je stejně tak schopen v jediné větě upozornit čtenáře jak na existující dobové zvyklosti při správě administrativních činností spojených s obchodem, tak i na kulturní zvyklosti měšťanů, návštěvy svatyní, poutě a zábavné výlety. A hned v následující větě pak nastíní společenské zvyklosti, ke kterým patřilo například uzavírání půlročních pracovních smluv, najímání služebnictva na podřadné domácí práce a markantní rozdíl společenským statutem majitele obchodu a učedníka.

3. Mezi neméně důležitá opatření vzhledem k okolnímu konkurenčnímu prostředí patří i zachování patřičného image obchodníka a zároveň kladení neustálého důrazu na úsporná opatření během celého procesu řízení obchodní, výrobní, zprostředkovatelské i servisní činnosti.

Přestože se v obchodě¹⁰⁵ během dne choval jako majitel¹⁰⁶, v noci po zavření hlavních dveří pomáhal učedníkovi se šlapacím hmoždířem a věnoval pozornost i tomu, aby si i nohy většinou myl v načerpané vodě¹⁰⁷

Saikaku nehodnotí obchodníkovy snahy o zlepšení své životní situace nějakým obsáhlým posudkem, pouze nabízí úvahy k zamyšlení.

ÚVAHA

4. Nicméně ani veškerá snaha a úsilí nemusí stačit k úspěchu, pokud chybí myšlenka, nápad, jak jej dosáhnout, který je podepřen vytrvalostí, a také pokud chybí štěstí, okamžik náhody, který napomůže k dosažení kýženého cíle.

Snad tomuto by se mohlo říkat nekonečná mizérie, z které nelze vybřednout¹⁰⁸. A navíc, až tolik příležitostí k obchodování neměl, a i ty

Andó Hirošige 33: Páv a pivoňky

¹⁰⁵ 見世 × 店, (*mise*), obchod

¹⁰⁶ 旦那, (*danna*), majitel, manžel, pán, mistr, zaměstnavatel

¹⁰⁷ 汲みたての水, (*kumitate no mizu*), vytažená voda (ze studny), tj. studená

¹⁰⁸ 煽ち貧乏, (*aoči binbó*), ať jakkoli vydělává, chudoby se nemůže zbavit

mizely stejně jako led ve slunečních paprscích¹⁰⁹.

Ve stejné větě, v níž líčí, jak se obchodník snaží co nejvíce uspořít, a při tom si uchovat tvář schopného podnikatele, komentuje jeho šetření i při mytí studenou vodou slovy „Tak snad tedy toto je ta chudoba, o které se říká, že z ní nelze vybrednout“, *これかや煽ち貧乏というなるべし, (kore ka ja aoči binbó to iu narubeši¹⁰⁸)*.

Zároveň Saikaku použitím 煽ぐ, (*aogu*), mávat (vějířem) přidává svým slovům poetické zabarvení, v níž tuto chudoba projevuje jako vějíř, který se vrací při ovívání, tam a zpět, tam a zpět. Stejně poetickým obrazem je i vyjádření o obchodních příležitostech, které jsou na tom stejně jako led v přísloví o led ve sluneční záři *ひなたに氷のごとし, (hinata ni kóri no gotoši¹⁰⁹)*, postupně se ztrácí, až se zcela rozplynou.

V mikro-sekvenci o pěti větách nás Saikaku tedy seznamuje obchodníkem, který je přes všechno své snažení neúspěšný, a nastiňuje i možné důvody jeho neúspěchu.

Co se vlastně o této postavě dovídáme?

Andó Hirošige 34:
Ara a borovice

Má potíže se splátkami na konci roku, takže asi nebyl sám sobě dobrým manažerem, buď příliš utrácel, nebo nedokázal najít oblast, ve které by se prosadil. Není člověkem, který by dokázal s úsměvem ignorovat své věřitele, ale má v sobě také určitou míru zodpovědnosti, protože chce vše přivést na správnou cestu. Dokáže si sice plánovat své aktivity, ale pouze v omezených proporcích, a jelikož zaměřuje se na pouhý přesun termínů účetních uzávěrek a hotovostní úhrady, zdá se, že mu chybí dobrý podnikatelský záměr.

Ví, že jeho snahy o vyrovnání schodkového rozpočtu musí začít v jeho domácnosti, nicméně způsob, kterým tyto úspory provádí, je přehnaný. Nejenom že omezí výdaje na chod domácnosti, ale vyhýbá se i společenským aktivitám, což zrovna v případě obchodníka, žijícího ze své pověsti, není příliš moudré. Zdá se tedy, že důsledkem jeho

¹⁰⁹ いよいよ日なたに氷のごとし, (*ijoiyo hinata ni kóri no gotoši*), bylo to čím dál víc stejně jako s ledem na slunci

přehnaných snah o úspory, je nepříliš lichotivý obraz na veřejnosti. Spoří tak, že nemá služku a nutí svou ženu dělat podřadnou činnost, nikam nechodí, baví se jen o obchodech, které ale zrovna nejdu, má sice pomocníka, ale každý ví, dělá i jeho práci. Tolik se bojí, aby neutrácel zbytečně, že si ani neohřeje vodu.

Co nám tedy v tomto příběhu předkládá Saikaku jako příklad neúspěchu? Je to přízemní šetřílek bez velkorysosti a bez dobrého nápadu, vyděšený možností chudoby natolik, že okamžiku, kdy obchody nejdu, a štěstí se nedostavuje, možnost uspět ani nemá.

SPONA – PŘECHOD MEZI OBRAZY

- Po vylíčení osudů jednoho nepříliš úspěšného obchodníka přechází Saikaku k další části vyprávění a pomocí jediné věty, která je velice volně svazuje, k sobě přitahuje dvě části příběhu.

*Jak již za starých časů lidé ráčili říkat:
„Buď jak buď, do pintové¹¹⁰ naběračky
se víc jak pinta¹¹¹ nevejde.“¹¹²*

Protože nic nemůže pojmout více, než je v jeho možnostech nebo přirozenosti, je i mizérie a štěstí, chudoba a bohatství věcí vlastního rozhodnutí, zvyklostí, stability, vytrvalosti, spolehlivosti. A tak stejně jako může úloví o omezeném objemu naběračky narážet na obchodníka, který je ve svém snažení příliš omezený, a proto se nedokáže vymanit z chudoby, jež se na něj neustále lepí, je zároveň i přechodem k další mikro-sekvenci, v níž pintová nádoba je hlavním signálem, pomůckou, jež dokazuje úspěšnost jednání postav.

Andō Hirošige 35:
Kohout a svlaček

¹¹⁰ 一升, (iššó), jednotka objemu - 1.804 l (od 1891 - 24. rok období Meidži), přesný objem se v jednotlivých obdobích lišil

¹¹¹ Pinta, jednotka objemu, od 16. století v Čechách 1,91 l; 1 pinta = 1,059 šó, 1 šó = 0,944 pinty = 1,804 l

¹¹² 何としても一升入る柄杓へは一升より入らず, (nanto šitemo iššó hairu hiššaku e wa iššó jori hairazu), do pintové naběračky se více než pinta nevejde.

MNIŠKA * MNICH – DUCHOVNÍ - PŘÍTOMNOST

V druhé mikro-sekvenci slouží jako příklad osoby aktivně zapojené do duchovního života, jehož cílem je vymanění se z neustálého koloběhu ve své podstatě strastiplné existence¹³, nikoli postavy z obchodnické vrstvy, jejichž cílem má být vydělávání peněz. V kontrastu proti sobě stojí příklady mnišky a mnicha a jejich zdaru při dosahování záměru.

DĚJ

S mniškou, jejím snažením i jeho výsledkem nás Saikaku seznamuje v jediné větě. Objevuje se zde jako zcela epizodická postavička, jež je charakterizována pouze etiketou mniška z Kumano, a úsilím, s jakým se snaží zaujmout své okolí. Přesto, že se jedná o mnišku, jejíž spojení s obstaráváním živobytí by mělo být pouze okrajové, i pro ni je vztah k realitě každodenního života propojen s přístupem a náhledem celé společnosti na důležitost duchovna v daném okamžiku.

6. Přes vynaložené úsilí se tedy prosté putující mnišce nedaří v dostatečné míře přesvědčit okolí o nutnosti předat jí část svých prostředků.

A tak když mniška¹⁴ z Kumano¹⁵ předkládá vyobrazení pekel a nebes, která jsou pro každého tím nejzávažnějším, nebo až do vyčerpání dechu pokračuje s přednesem populárních písní, při sbírce milodarů se jí pintovou nádobu připevněnou k pasu zcela naplnit nepodaří.

Andó Hirošige 36:
Zákula japonská a žáby

¹³ Znovuzrovnání, buddhistický pojem užívaný k označení neustálého procesu smrti a narození, kterým prochází každá bytost v *Samsáře* (neustálém putování), dokud nedosáhne *Nirvány* (konečného osvobození). *Buddha Gautama* používá toto slovo ve smyslu ustání nesprávných skutečností - Zničení žádosti, nenávisti a zaslepení se nazývá vyhasnutí. Existence je své podstatě strastiplná, protože vše, co máme rádi, budeme muset jednoho dne opustit, a nikde na světě nemůžeme nalézt místo, kde bychom se mohli v bezpečí ukrýt (Znovuzrovnání, 2008)

¹⁴ 歌比丘尼, (*utabikuni*), zpívající mnišky; přednášely (zpívaly) modlitby i populární písně a prosily o milodary, prodávaly amulety, později se objevily i mnišky – prostitutky. Mnišky chodily s učednicí, se zakrytou hlavou, u pasu měly připevněnou nádobu a prosily o rýži a mince.

¹⁵ 熊野三山本宮, (*Kumano sanzán motomija*), hlavní svatyně *Kumano* ve městě 松江, (*Macue*) prefektury 島根, (*Šimane*), poloostrov 紀伊, (*Kii*)

Přirozeně je otázkou, zda důvodem relativní neúspěšnosti je všeobecná vlažnost k duchovním otázkám, nepostačující umělecký výkon nebo přílišné množství žadatelek o příspěvek. Stejně tak však může být důvodem neúspěchu mnišky její společenský status nebo nejistý účel, pro jaký milodary sbírá. Saikaku se použitím etikety „zpívající mniška z Kumano“ dotýká i toho, že se některé z mnišek zabývaly prostitucí. Zmiňuje-li se tedy o pro život těch nejdůležitějších obrazech pekel i nebes, je otázkou, na co upozorňuje, zda na všeobecné zanedbávání duchovního života lidmi nebo na vedlejší činnost mnišek.

7. Povzdechnutí nad lidskými touhami ve spojení s předcházející zmínkou o mnišce a duchovní důležitosti onoho světa vyznívá pak poněkud dvojznačně.

Je to asi tak, že i lidské touhy¹¹⁶ jsou vůči identickému onomu světu¹¹⁷ značně odlišné¹¹⁸.

Zároveň zde Saikaku používá výraz 後世¹¹⁷, (*gose*) onen svět. Stejnými znaky se píše i 後世¹¹⁷, (*kósei*), který je možné překládat i ve významu další generace, následovníci. Pokud si opět pohrajeme se znaky a k slovu 心ざし, (*kokorozaši*), touhy srdce přiřadíme slovo s obdobným významem 志, (*kokorozaši*), ambice, můžeme si vyložit tuto větu poněkud volněji jako „Ambice lidí vůči dalším generacím se liší.“ Potom bychom mohli polemizovat o tom, zda se jedná o vyjádření toho, že je důležitější zanechat něco svým následovníkům, než utrácet své mince nejistým způsobem (mniška) za něco, o čem nikdo neví jistě, že existuje.

Pokud tedy mnich *Kókei*⁹⁴ dokázal získat pro svou sbírku na stavbu budovy pro velkého Buddha v *Naře*⁹⁰ i oficiální povolení od *bakufu*⁴, pak i důležitost, a tudíž i relativní dopad předaného milodaru je pro onen svět vyšší než dar prosté mnišky s neznámým cílem, postavením a budoucností.

Andó Hirošige 37:
Hortenzie a ledňáček

¹¹⁶ 心ざし, (*kokorozaši*), srdce + vyjadřovat × 志, (*kokorozaši*), vůle, přání, ambice

¹¹⁷ 後世, (*gose*), onen svět × 後世, (*kósei*), další svět, následující období, další generace

¹¹⁸ 同じ後世にも、諸人の心ざし大きに違いある事かな, (*onadži gose ni mo, morobito no kokorozaši óki ni čigai aru koto ka na*), V tom, co lidé mají v srdcích i vůči totožnému onomu světu, jsou velké rozdíly, není - liž to tak.

Přirozeně i rozdíl v přístupu sbírání prostředků a v osobnosti, která milodary sbírá, je tím stavěn do příkrého kontrastu. Na jedné straně prostá žena, sice zřejmě duchovně zaměřená, nicméně dárci zcela neznámá, na druhé straně vzdělaný mnich, představený kláštera se zcela oficiálním pověřením k získání prostředků na stavbu, jež bude prospěšná všem.

8. Není tedy divu, že z tohoto „měření efektivnosti“ při sbírce na duchovní účel, vychází v Saikakuově hodnocení vítězně mnich, který při každém svém kroku¹¹⁹ nemá problém získat milodar, zatímco mniška téměř nezíská ani na jídlo.

Minulou zimu ráčil mnich Kókei ze svatyně Rjúšóin¹²⁰ putovat a sbírat milodary pro stavbu Velkého Buddha¹²¹ v Jižním hlavním městě^{122,123}. Neráčil však přistupovat k lidem, kterým zbožnost chybí. V tichosti ráčil kráčet a přijímat dary jen od těch, co chtěli dát. I když měl také pintovou nádobu, co krok, to deset liber^{124,125}, co deset kroků, to sto liber.

V kontrastu je i jazyk, kterým Saikaku popisuje cestu obou protagonistů za získáním milodarů. Zatímco o mnišce mluví běžnými výrazy „zpívá písně, a přestože dělá sbírku milodarů“, 歌を歌ひ、勸進をすれども, (*uta o utai, kandžin o suredomo*), o mnichu Kókeiovi mluví v zastoupení jako o Síni borovice a draka a používá uctivé výrazy „ze Síňe borovice a draka ráčili jít“, 竜松院たち出給ひ, (*rjúšóin tači ide tamai*).

Andó Hirošige 38:
Kachna ve sněhu

¹¹⁹ 一步に一貫、十歩に十貫, (*ippo ni ikkan, džúpo ni džúkan*), krok a *kan*, deset kroků a deset *kanů*

¹²⁰ 竜松院, (*Rjúšóin*), Síň borovice a draka chrámu *Tódaidži*¹²¹ v *Naře*⁹⁰

¹²¹ 大仏, (*Daibucu*), Velký Buddha; socha v chrámu *Tódaidži* ve městě *Nara*⁹⁰ v prefektuře *Nara*⁹⁰, chrám s největší dřevěnou budovou na světě

¹²² 南都大仏建立, (*Nanto*¹²³ *Daibucu*¹²¹ *konrjú*), stavba Velkého Buddha¹²¹ v Jižním hlavním městě (*Nara*⁹⁰). V roce 1567 byla požárem zničena budova, ve které byla umístěna socha Velkého Buddha¹²¹ v *Tódaidži*¹²¹ v *Naře*⁹⁰.

¹²³ 南都, (*Nanto*), Jižní hlavní město, nyní město *奈良*, (*Nara*⁹⁰)

¹²⁴ 貫, (*kan*), jednotka hmotnosti (1 *kan* – 3,75 kg – stanoveno v roce 1891 při přechodu na metrickou soustavu)

¹²⁵ Libra, jednotka hmotnosti; 0,453 kg

9. Přestože Saikaku na svůj vyprávěný příběh nahlíží s odstupem, v kratičkých epizodkách, které čtenáři předkládá, se nebrání kratičkému šlehnutí do obecné společenské morálky, lehkému poukázání na současný stav duchovního cítění, zdůraznění široce přijímaných zvyklostí a jejich porovnání s tím, co by snad mohlo/mělo být¹²⁶.

Možná že vhažované¹²⁷ zlato a stříbro přiměje Buddhu zářit jako mince¹²⁸. A takový je dnešní denní svit Buddhova učení.

Saikaku si opět pohrává s variacemi lidových moudrostí, když prohlašuje, že „možná vhažované zlato a stříbro přiměje Buddhu zářit jako mince“, *あるいは金銀をなげ入れ、釈迦も錢ほど光らせ給う*, (*aruwa kingin o nageire*¹²⁷, *Šaka mo zeni hodo hikarase tamó*). Původní přísloví mluví o velké moci peněz, když tvrdí, že „Amida také září co mince“, *阿弥陀も錢ほど光る*, (*Amida mo zeni hodo hikaru*). Nebo jinak řečeno, peníze zmůžou všechno. Spojením výrazu vhažovat *なげ入れ*, (*nageire*¹²⁷), které je zároveň zvukově stejné jako výraz pro přirozený styl aranžování květin *投げ入れ*, (*nageire*¹²⁷), nám Saikaku nabízí poetický obraz s lehce ironickým zabarvením. Zlato a stříbro jako obětina, naaranžovaná jako květiny, jež předává svůj záři duchovnímu světu.

10. Zároveň se „pouští“ i do jednotlivých buddhistických sekt a jejich vzájemné řevnivosti, kdy s ironickým nadhledem poukazuje na jejich „bezprecedentní“ spolupráci, ke které dospěly díky výjimečnosti účelu sbírky, a také i díky tomu, že sbírka měla oficiální povolení od šógunátu⁴, a tím se, pro tyto oficiálně existující sekty, stal příspěvek do ní zcela a bezpodmínečně „dobrovolným“.

Andó Hirošige 39:
Borovičky na kopci
a bažant

Nesmírně obdivuhodné bylo smýšlení osmi škol¹²⁹, které se společně připojily k darům díky výjimečnosti příspěvku.

¹²⁶ 今仏法の昼ぞかし, (*ima buppó no hiru zokaši*), tak toto je současnost (současné denní světlo) Buddhova učení (zákona)

¹²⁷ 投げ入れ, (*nageire*), vhodit × přirozený styl aranžování květin

¹²⁸ 釈迦も錢ほど光らせ給う, (*Šaka mo zeni hodo hikarase tamó*), také Buddha Šákjamuni je rozzářen jako mince × 阿弥陀も錢ほど光る, (*Amida mo zeni hodo hikaru*) také Buddha Amida září jako mince, japonské přísloví

Při pouhém konstatování skutečnosti, že sbírka vynesla tolik, že by ze shromážděných mincí byl stříbrný čtyřiceti pěti kilogramový sloup, do textu vkládá odkaz na japonské přísloví „světélko od chudáka je více než deset tisíc světél od boháče¹³⁰“ a posune tím i vyznění jediné krátké věty.

Andó Hirošige 40:
Broskvové květy a
mladé vlaštovky

Pro nepoučeného čtenáře je pouhým záznamem o provedené sbírce na rekonstrukci chrámu. Při znalosti kontextu se však náhle objeví i ocenění chudáků, kteří přispěli ze svých obtížně získaných prostředků, a proto, v souladu s příslovím, které odkazuje na život *Buddhy Šákjamuniho*¹³¹, získali více zásluh v duchovní oblasti než boháči, pro které jejich příspěvek takové omezení v reálném životě neznamenal.

Pokud by se to shromáždilo, všechno, až po to z domků nahlučených na okraji města, desetitisíce hřiven^{132, 133} boháčů, jeden krejcar¹³⁴ chudáku^{135, 136}, tak z toho bude jeden kulatý stolibrový¹³⁷ sloup.

¹²⁹ 八宗, (*Haššú*), osm učení; 8 buddhistických škol – 南都六宗, (*Nanto Rokuššú*) – 1. šest škol z období *Asuka* (538 – 710) a *Nara* (710 – 794), tradiční buddhismus – 俱舍, (*Kuša*), 成実, (*Džódžicu*), 律, (*Ricu*, 鑑真, mnich *Gandžin*); 法相, (*Hossó*), 三論, (*Sanron*), 華嚴, (*Kegon*, 杜順, mnich *Dodžun*); 密教, (*Mikkjó*), esoterický buddhismus, 2. dvě školy z období *Heian* (794– 1185) – 天台, (*Tendai*, 最澄, mnich *Saičó*); 真言, (*Šingon*, 空海, mnich *Kúkai*)

¹³⁰ 長者の万灯より貧者の一灯, (*čódža no mantó jori hindža no ittó*), světélko (lampa) od chudáka je více než deset tisíc světél od boháče

¹³¹ Buddhistická podobenství 082: Král *Ajátasátru* pozval Buddha k zvěstování a jako znamení své zbožnosti obětoval několik desítek tisíc lamp. Ve stejné době stará žena jménem *Nanda*, která žebrela a dokázala získat pouze dvě mince, za ně koupila nějaký olej a všechn jej Buddhovi obětovala v malé lampě (a touto obětí si zvolila odstranění temnoty utrpení pro všechny lidi). Stará a hladová se o něco později zhroutila a zemřela. Příští ráno lampy, které obětoval král, byly již vyhořelé, ale lampa staré ženy stále ještě se vzrůstající zářivostí hořela. Když ukázalo, že je nemožné ji uhasit, Buddha vysvětlil, že je to díky velmi vroucí víře a transcendentálnímu slibu dárkyně. „Světlo Buddha nemůže být nikdo uhašeno“, řekl Pán, který poté předpověděl, že žena dosáhne stavu Buddha. (Buddhist Parables and Stories, 2008)

¹³² Hřivna, stříbrná, jednotka měny; 1 hřivna = 12 tolarů = 1440 krejcarů (Čechy, období 1754–1854)

¹³³ 長者の万貫, (*čódža no mankan*), boháčových desetitisíc *kanů*

¹³⁴ Krejcar, stříbrná mince; 10 000 *kanů* = 10 000 000 *monů* ≈ 8 000 stříbrných hřiven = 11 520 000 krejcarů

¹³⁵ 貧者の一文, (*hindža no ičimon*), chudákův *mon*

¹³⁶ 文, (*mon*), jednotka měny; 1000 *monů* = 1 *kan*

Co nám Saikaku vyprávěl o svých postavách? Oproti předchozí mikro-sekvenci jsou zde dva protagonisté, nicméně to, co Saikaku přidal na množství, ubírá na charakterizaci postav. Z první část povídky je nám relativně jasné, o jakou osobu se jedná a jaké jsou důvody jejího neúspěchu. Oproti ní jsou postavy následující části velmi schematizované, pouhé viněty stojící proti sobě. Žena, mniška je zde v kontrastu vůči muži, mnichovi. Společnou mají pouze výchozí společenskou rovinu, oba jsou spojeni s buddhismem. Ale společné východisko rozhodně neznamena, že jsou si společensky rovni.

Žena jakožto prostá mniška shání prostředky na své živobytí zpěvem, prodejem talismanů a možná i něčím jiným, její způsob získávání každodenních almužen je rozhodně velmi tvrdý a zcela závislý na okamžité libovůli jejího městského obcenstva. Je pouhou pouliční služebnicí všech, žebračkou podléhající náladě okamžiku.

Muž je jejím naprostým protikladem. Jedná se sice také o osobu duchovního stavu, ale je váženou vzdělanou osobností, která dokázala přesvědčit oficiální autority o svém záměru. Takto pověřenému mnichu tedy nemohou chybět schopnosti, kterých si ostatní cení, houževnatost, vrozená autorita, přesvědčivost, trpělivost i sebekázeň. To se projeví jak v účelu, kvůli kterému milodary sbírá, tak i v postoji, který k jejich výběru používá. Záměr sbírky je obecně prospěšný, navíc s oficiálním vládním pověřením. I způsob provádění sbírky tomu odpovídá. Nijak při ní nevyhledává své potenciální přispěvatele, ale nechává je, aby ho sami vyhledávali, zcela obrací obvyklou rovinu vztahů mezi dárce a obdarovaným. Místo toho, aby on, mnich, byl jako příjemce daru zavázán darujícím, přiměje je svým psychologickým přístupem, zcela odlišným chováním, aby se oni cítili zavázáni jemu. Aby už jen skutečnost, že je jim dovoleno přispět na veřejně prospěšnou sbírku, pro ně byla natolik dostatečnou odměnou za dar, že se jenom hrnou, aby se připojili svým dílem mincí k zlatostříbrnému proudu, který mu strkají do žebraidla.

Andó Hirošige 41:
Vrabc a kámélie ve
sněhu

¹³⁷ 一本十二貫目, (*ippon džúni kanme*), sloupec o váze 12 *kanů* = 銀十二貫目, (*gin džúni kanme*), stříbro o váze 12 *kanů* = 99,33 libry = 45 kg

Všichni obyvatelé, všichni bez rozdílu společenského statutu, podléhají jednomu muži a vládci nálady okamžiku.

ÚVAHA

Z toho i pro nás plyne vícero poučení. Jednak to, že ti, co vycházejí z podobných podmínek, mohou ovlivnit svou realitu silou své osobnosti a svého záměru. A pak také to, že je podstatně snazší dávat, pokud jsou pro dárce darované mince pouhým finančním obnosem, částí disponibilních prostředků, nikoli něčím, co musí odtrhnout od úst sám sobě a své rodině, omezením jeho životní úrovně. A v neposlední řadě také to, že skutečná cena, jakou dar získává, je závislá na porovnání hodnoty daru a skutečných možnostech dárce.

Pokud se nad tím zapřemýšlí, svět věnuje pozornost všemu, takže, byť malé, asi je třeba si dělat úspory.

11. Proto je nutné myslet nejen na zásluhy v duchovní sféře, ale zaměřit se i na praktickou stránku života, a tudíž je přirozeně nutné zabezpečit svou pozici ve společnosti i pomocí vlastních uspořených finančních prostředků.

SPONA – PŘECHOD MEZI OBRAZY

12. Saikaku přechází k další části příběhu konstatováním o schopnostech nebo možnostech, které jsou člověku dány již při zrození.

Ti, co se stali boháč¹³⁸, jsou od svého narození výjimeční.

Přirozeně, že výhodou je, pokud se dítě narodí do zabezpečené rodiny, ale to až natolik důležité není. Ze Saikakuových textů vyplývá, že za nejdůležitější považuje schopnosti, které si na svět přinášíme, vytrvalost, cílevědomost a nápaditost.

Andó Hirošige 42:
Planá jabloň a hýl

VÝUKA – PŘÍZEMNÍ – BUDOUCNOST

V poslední nejdelší mikro-sekvenci jsou protagonisty rámcového příběhu tři osoby, rodiče chlapce a jeho mnišský učitel, který svým

¹³⁸ 分限, (*bungen*), pozice, majetek, bohatství, finanční prostředky

vyprávěním ohraničuje příběh dalších čtyř postav, chlapců, kteří chodí do jeho městské školy.

DĚJ

Nápaditost je jednou z vlastností, kterou Saikaku ve svých textech oceňuje. Prostřednictvím mnicha, vyučujícího ve škole¹³⁹ psaní (a přirozeně i to ostatní) nás seznamuje s příklady podnikavosti malých dětí, chlapců, kteří byli svým obchodnickým okolím natolik motivováni, že se již v útlém věku pokusili vymyslet způsoby, jak vydělávat.

13. Prvním příkladem rané podnikavosti je chlapec, který ze školního odpadu dokáže vytvořit prodejné zboží a získat pro sebe poměrně značnou částku stříbrňáků a měďáků.

Syn jednoho člověka od svých devíti do dvanácti let během výuky kaligrafie shromažďoval násadky štětců a strádal i ty, které vyhodili ostatní. Zanedlouho, zjara, když mu bylo třináct, sám ručně vyrobil z násadek závěsné rohože. Tři prodal, každou po desetníku a pěti krejcarech, a napoprvé vydělal čtyři desetníky, pět krejcarů ve stříbře.

14. V obchodnickém prostředí to je pochopitelně potěšitelná věc, na kterou jsou rodiče hrdí.

Rodiče byli velmi šťastní a říkali si: „Náš syn není obyčejný“. Když ale mluvili s mistrem kaligrafie, tak to chlapcův učitel¹⁴⁰ jako dobrou věc chválit neráčil.

Saikaku se, opět v jediné větě, se dostává od chlapcova sbírání násadek přes pyšnou reakci rodičů k nesouhlasnému stanovisku mnicha, chlapcova učitele.

Andó Hirošige 43:
Chryzantéma a bažant

¹³⁹ 寺子屋, (*terakoya*), škola, v období *Edo*ⁿ se jednalo o instituce poskytující základní výuku prostým občanům, jednalo se o výuku psaní (kaligrafie), čtení a počtů

¹⁴⁰ 師の坊, (*ši no bó*), učící mnich

Nakupené krátké věty spojuje do jediného souvětí, kde se vyskytují jak vazby souřadné¹⁴¹, odporovací¹⁴², nepřímá řeč¹⁴³ i záporné a uctivé¹⁴⁴ tvary. Kratičké věty, většinou s maximálně pěti slovy, umocňují dynamiku souvětí, které popis dlouhého poklidného časového úseku podnikatelského vývoje dítěte završuje dramaticky krátkým nesouhlasem učitele, navíc ještě umocněného uctivým tvarem, který je v příkrém kontrastu k hrdosti rodičů a původně očekávané pochvale.

15. Oproti očekávání tak učitel¹⁴⁵ nechválí podnikavost, ale poukazuje na své zkušenosti, které získal během mnoha let výuky.

Andó Hirošige 44:
Východ slunce a jeřáb v
příboji

„Až do tohoto roku jsem měl na starosti stovky dětí. Vedl jsem je při kaligrafii a viděl jsem, že děti, které, podobně jako to vaše, až přespříliš chtěly vyniknout, nakonec života ve světě bohatých nedosáhli.“

Učitel, postava v příběhu, se přesouvá do pozice vypravěče a mění úhel pohledu v příběhu, přímým zapojením do vyprávění dynamizuje jeho sled. Přímá řeč¹⁴⁶ v kombinaci se skromnými¹⁴⁷ a výrazy děj zpřítomňuje a vtahuje čtenáře do přímého kontaktu s mnichem, zkušeným pozorovatelem, který předává své hledisko, své zkušenosti, díky kterým může a musí odporovat pomýlené hrdosti rodičů.

16. To, že v dětství některý z chlapců dokáže za příznivých podmínek získat vlastní příjem, neznamená, že totéž se jim podaří v dospělosti, protože tehdy si již budou chtít získat své místo na slunci i všichni ostatní.

¹⁴¹ 軸を集め, (*džiku o acume*), sbíral násadky, すだれをこしらえ, (*sudare o koširae*), vyrobil závěs

¹⁴² 師匠に語りければ, (*šišó ni katarikereba*), ale když mluvili s učitelem

¹⁴³ 我が子ながら只ものにあらざと, (*wa ga ko nagara tada moni ni arazu to*), „i když je to naše dítě, není obyčejné“

¹⁴⁴ 誉め給わず, (*hometamawazu*), neráčil chválit

¹⁴⁵ 師, (*ši*), učitel, v období *Edo*¹¹ vedli výuku v základních školách učitelé z různých vrstev, bylo možné se setkat s zástupci vojenské třídy, buddhistickými mnichy i šintoistickými kněžími.

¹⁴⁶ 我此年まで, (*ware kono toši made*), až do letošního roku jsem

¹⁴⁷ 指南いたして, (*šinan itašite*), dovolil jsem si vést = učil jsem

Nestanou se z nich sice nemajetní žebráci¹⁴⁸, ale více než polovina přežívá pomocí podřadného živobytí. K takovýmto věcem vedou různé důvody. Nemyslete si, že pouze vaše dítě se zdá být chytré.

Saikaku v předchozích částech, kdy příběh vyprávěl z extradiegetické roviny vypravěče, který stojí nad příběhem, a zároveň v příběhu není jakožto heterodiegetický vypravěč přítomen, charakteristicky spojoval kratičké věty do dlouhých souvětí. Nyní, po přesunu funkce vypravěče na mnicha, kdy se i rovina vyprávění změnila na intradiegetickou a homodiegetický vypravěč – mnich je příběhu přítomen, jednotlivé věty zkracuje a zrychluje tím běh celé mikro-sekvence příběhu, která v kombinaci se skromnými a zdvořilými tvary i přímým rozkazem¹⁴⁹ dramaturgizuje i celou osnovu vyprávění.

17. Mnich hned uvádí příklad dalšího chlapce, který má svůj podnikatelský záměr lépe promyšlený a získává proto malý zisk každý den, nikoliv jeden větší za tři roky.

Je tu i podnikavější¹⁵⁰ a chytřejší dítě. Každý den, nejen během své služby, ale i při službě ostatních dětí, pečlivě koštětem vymete místnosti a sbalí vyhozené použité papíry od množství dětí. Vyhladí nerovnosti jednotlivých listů a každý den, když se vrací, je odprodává výrobci skládacích zástěn.

Zatímco části, které vyprávěl Saikaku coby heterodiegetický vypravěč, byly poměrně popisné a zahrnovaly i narážky a poetické odkazy, po převzetí vyprávění příběhu postavou mnicha vysvětlování ustupuje do pozadí a děj je posouván dopředu krátkými úspornými větami, které se vyjadřují pouze k tématu, který mnicha zajímá. Zároveň se i mění styl vyprávění, mizí zdvořilostní vazby a děj je posouván vpřed prostými oznamovacími větami.

Andó Hirošige 45:
Sakura s přivázanou opicí

¹⁴⁸ 乞食, (*kodžiki*), žebrák

¹⁴⁹ 思し召すな. (*obošimesu na*), nemyslete si

¹⁵⁰ 手回し, (*temawaši*), pohotový, zručný, podnikavý

18. Hodnocení chlapcova úsilí je sice z hlediska efektivity výsledku příznivější, ale naprosto to již neplatí o hodnocení z pohledu člověka, který je jakožto učitel zodpovědný za chlapcův další duševní vývoj.

Přestože to na nějakou dobu je upotřebitelné více než nápad na využití násadek od štětců pro závěsnou rohož, není ani toto chvályhodné.

Coby člověk, který získal v průběhu svého dlouhého života mnoho zkušeností, učitel sice oceňuje nápad s vyhozenými použitými papíry více než násadkovou rohož, nicméně ani tento výsledek nepovažuje za dostatečný a ospravedlňující zahálku.

19. Mnich – učitel proto uvádí příklad dalšího chlapce, který dostal opravdu vynikající nápad s půjčováním papírů za lichvářský úrok.

Andó Hirošige 46:
Planá jablona a papoušek

Jiné dítě si nosí papíry navíc. Dětem, které se po spotřebování vlastních papírů dostanou do nesnázi, je na den půjčuje se stoprocentním ziskem. Celoroční předpokládaný výnos je tak s čímkoliv jiným nesrovnatelný.

Z hlediska zisku, který se chlapcům podaří provedením svého nápadu vydělat, je podle vyprávěcího mnicha tím nejúspěšnějším podnikavým chlapcem ten poslední, protože jenom díky svým pozorovacím schopnostem a nápadu získává zcela bezpracně od nebohých zapomětlivých spolužáků sto procent svého původního vkladu za každý den.

20. Přesto dává mnich v protikladu k sobě odkoukanou vychytralost a vrozenou inteligenci.

Každý z nich se od rodičů odpozoval jistou protřelostí¹⁵¹, ale jejich vlastní moudrost¹⁵², která by přirozeně vzešla z nich samých, to není¹⁵³.

¹⁵¹ せちがしこい, (*seči gašikoi*), znalý světa

¹⁵² 知恵, (*čie*), moudrost - buddhistický termín, síla odvrhnout iluze a osvětlením dosáhnout skutečné pravdy

Saikaku si pohrává s poezií slov, když k sobě staví výraz 世知賢い, (seči *gašikoi*), znalost světa a výraz 知恵, (čie), moudrost. Znalost světa, je znalostí obyčejných lidí¹⁵⁴, zatímco moudrost umožňuje přerušit bloudění a dosáhnou skrz osvícení konečné pravdy. Zároveň se spojení znalost světa používalo v oblasti *Kansai*⁸⁸ jako výraz označující nezbytnost dávat si při počítání pozor na všechno¹⁵⁵.

21. A mnich pokračuje ve svých náповědích dál, když uvádí jako další příklad chlapce, po kterém rodiče chtěli, aby se věnoval pouze svému vlastnímu vzdělání.

Bylo mezi nimi i dítě, kterému rodiče od rána do večera připomínali „Zabývej se jen učením, ničím jiným, všechno ti to v dospělosti vrátí.“ Protože tato slova nedokázalo brát jen jako starý nepotřebný papír, od rozbřesku do soumraku bez ustání četlo a psalo, a nakonec v kaligrafii předčilo i starší spolužáky.

Saikaku vkládá do přímé řeči vyprávějíciho mnicha další přímou řeč, tentokrát ve formě přímého rozkazu¹⁵⁶, doporučení rodičů svému dítěti, a znovu oživuje spád děje kontrastem mezi uctivou mluvou mnicha o doporučení rodičům¹⁵⁷ a důvěrné připomínky rodičů chlapci. Zase zde používá poetický kontrast, když do řeči rodičů vkládá slova 清, (*sei*), opravdovost a zároveň 身, (*mi*), tělo. Neboli, z toho, co teď svým úsilím (duchem) dosáhneš, můžeš (tvé tělo) čerpat v dospělosti.

Andó Hirošige 47: Večerní déšť v Matučijamě

¹⁵³ 親のせちがしこき気を見ならひ、自然と出るおのれおのれが智恵にはあらず, (*oja no sečigakoi ki o minami, šizen to miru onore onore ga či ni wa arazu*), odkoukali od rodičů znalost světa, ale jejich vlastní přirozená moudrost to není

¹⁵⁴ 凡夫, (*bonpu*), obyčejní lidé - buddhistický termín, označující ty, kteří jsou (z hlediska víry) slepí, zmatení a ničemu nerozumí, zavírají oči před skutečnou pravdou a nechávají se vláčet svými touhami, závislostmi a světskými požitky

¹⁵⁵ 打算的で抜け目がない, (*tasanteki de nuke me ga nai*), při počítání se oči nesmí odtrhnout

¹⁵⁶ 外の事なく手習を精に入れよ, (*soto no koto naku, tenarai o sei ni irejo*), nekoukej na nic okolo, a dej do učení duši

¹⁵⁷ 父母の朝夕仰せられし, (*fubo no čóseki óserareši*), otec a matka od rána do večera ráčili říkat

ÚVAHA

22. Z pohledu zkušeností tak učitel hodnotí tohoto chlapce jako jediného, u kterého vidí reálné možnosti budoucího úspěchu. Jeho úsilí při studiu je zárukou, že se stejným zanícením se bude věnovat i rodinnému podniku.

Díky tomuto úsilí je možné spatřit příslib budoucí prosperity. Takovéto zanícení je důvodem, proč cílevědomě dosáhne zisku v rodinném podnikání.

Saikaku tedy v roli vypravěče, který prostřednictvím učitele vypráví příběh o příslibu velikosti současných školáčků, jako jedinou ze všech nabídnutých variant vybírá tu nejobyčejnější. Připomíná, že cílem vzdělávání je osvojení si znalostí, nikoli docházka za výdělkem. A schopnost udržet si pozornost a zaměření na jeden cíl je bezesporu v dospělosti jedním z nutných předpokladů úspěchu.

23. A mnich pokračuje ve svém hodnocení dál a připomíná důležitost znalostí daného typu podnikání.

Obecně je velmi vzácné, aby se obchod dále udržel, pokud dojde ke změně oblasti podnikání a nepokračuje se v rodinném podniku převzatém od rodičů.

Stejně jako pokračuje mnich ve svém hodnocení, pokračuje i příběh plynule dál a komentář, který mnich vyslovuje nad důležitostí odborných vědomostí a důvěrných znalostí, které může dítě získat pouze v rodinném podniku, je rozhodně komentářem, který by mohl vyslovit sám za sebe i Saikaku jakožto vypravěč.

24. I dítě proto učitel hodnotí obdobně. Jeho zaměstnáním je získávání potřebných znalostí v mládí, nikoli vydělávání prostředků pro obživu. Pokud tedy dítě selže ve své primární povinnosti, bude to mít následky pro celý jeho další život, a to je důvod, proč je nedostatek vzdělání důvodem pro zahanbení.

Andó Hirošige 48: Večerní zvony v Uenu

Také dítě, které se učí psát, nemá jiný úkol mimo psaní rukou, a je marná touha být mazanější než je obvyklé letech dospívání. Proto je na prvním místě hanou, pokud rukou psát neumí.

Opět je použita poetická variace na téma vychytralosti, podobný význam jako výraz すすどく, (*susudoku*), mazaný, má dříve použitý 世知賢い, (*seči*

gašikoi), vychytralý. Oba výrazy v sobě skrývají stejné rčení 抜け目がない, (*nuke me ga nai*), mít oči na šlopkách a mají v sobě příděch negativního hodnocení dané schopnosti. Stejně poetický je výraz 若年, (*džaku nen*), období mladosti. Stejný, zvukově i významově zaměnitelný je výraz 弱年, (*džaku nen*), období zranitelnosti.

25. Slovy sice učitel říká, že je obtížné hodnotit, zda rané pokusy o vydělávání peněz jsou dobrým počátkem životní dráhy, ale z jeho předchozího sdělení je jasné, že takovouto naučenou mazanost považuje za špatnou.

I když je to vaše dítě, je obtížné říci, zda je takové zanicení v pořádku.

Saikaku ve svém příběhu staví oba rodiče před problém. Přišli se pochlubit učiteli svého dítěte a náhle je učitel místo pochvaly vlastně kárá, že dovolili, aby se dítě místo svého hlavního zaměstnání, osvojování si znalostí, zabývalo něčím zcela podružným.

26. A učitel, starý muž, který viděl již mnoho svých žáků dosáhnout dospělosti a zná jejich životní osudy, dává rodičům na srozuměnou, jaký bude asi další osud jejich potomka.

Zvláště v dětských letech je obvyklé trhat květiny a pouštět draka, přijímat a zakalovat se právě v čase získávání vědomostí. Dočkejte času a ráčíte vidět, to si dovolila říci tato skoro sedmdesátiletá osoba., řekl.

Ve svém vysvětlení mnich zdvořile¹⁵⁸ rodičům předkládá svůj názor¹⁵⁹ a upozorňuje je, jaké by mělo být obvyklé chování v období dospívání.

Svémi slovy vykresluje barevný obraz bezstarostného dětství, ve kterém se osvojování vědomostí 知恵付き, (*čie dzuki*) a utužování těla 身をもち固めたる, (*mi o močikatametararu*) střídá s chvílemi zábavy (花をむしり, (*hana o muširi*), sbírat květiny) a radostného pobíhání a smíchu (紙鳥をのぼし, (*ika o noboši*), pouštění draka). Pro výraz 尻,

Andó Hirošige 49:
Vyjásňující se počasí v
Susaki

¹⁵⁸ 七十になるものの申せし事, (*nanadžú ni naru mono no móseši koto*), dovoluje si říci 70 let brzy nabyví osoba

¹⁵⁹ ゆくすゑを見給へ, (*juku sue o mitamae*), v nadcházejícím čase ráčíte uvidět

(*tako*) je zároveň ekvivalentem i v současnosti používaný výraz 紙鳥, (*ika*), který v oblasti *Kansai*⁸⁸ byl názvem pro papírového draka.

POUČENÍ

27. Zkušenosti mnicha potvrdila budoucnost a chlapec se závěsnou rohoží nedokázal prosadit svůj další obchodní nápad.

V souladu se slovy chlapcova učitele, když nastal čas, aby tito chlapci sami vstoupili do života, při získávání peněz různě selhali. Chlapec, který vytvořil závěsné rohože z násadek, navrhl pro cesty v zimním počasí dřeváky, které měly na spodu připevněné špalíčky. Nadlouho se však ve světě také neujaly.

Saikaku si opět bere slovo od starého mnicha a uzavírá tak jeho vyprávění do rámce. Zároveň v protikladu k předcházející mikro-sekvenci, kde byly lidské tužby porovnávány proti onomu světu 後世, (*gose*), zde jsou porovnávány vůči našemu světu 我が世, (*wa ga yo*). Poetický obraz převádí chlapce ve chvíli, kdy nastane správný okamžik 時節, (*džisecu*), do našeho světa, kde je nutné vydělávat peníze かせぐほどなり, (*kasegu hodo nari*).

28. Stejně tak chlapec s vyhozenými papíry neuspěl se svým a na konci roku neměl žádný majetek.

Další chlapec, který shromažďoval vyhozené papíry, navrhl a prodával keramickou polevou pro lampy. I v poslední den roku však byla jeho majetkem pouze jediná svítilna.

Andó Hirošige 50: Vraccující se husy v Šinobazu

A ve chvíli, kdy mluví o jediné lampičce, které dospěvšímu chlapci zbyla v poslední den roku, se opět jakoby v upomínce objevuje reminiscence na předchozí příběhy o obchodníkovi a o mnichovi. Stejně jako na počátku celé povídky, i zde se okruhem vracíme k poslednímu dni roku 大晦, (*ócu gomori*)⁹⁵, kdy mají být dluhy splaceny, ale zbývá již jen na jedinou lampu ともし火ひとつ, (*tomošibi hitocu*)³⁰, a tato lampička připomíná rčení o světélku od chudáka³¹, jehož variaci³⁵ nám Saikaku předložil v příběhu mnicha Kókeie⁹⁴.

29. A opět v souladu se slovy starého učitele, chlapec, který se svému vzdělávání věnoval, se svým nápadem v konkurenci našeho světa uspěl.

Naopak, chlapec, který se ze všech sil věnoval pouze kaligrafii, vypadal, že si ničeho nevšimá, ale narodil se obdařený velkou myslí a originalitou. Vymyslel způsob, jak i uprostřed zimy zabránit zamrznání oleje dováženého do Eda⁶⁵. Přidával do sudů po špetce pepře a do roka získal značný zisk.

Slovy mnicha Saikaku oceňoval píli, kterou chlapec dal do svého učení, a synovskou poslušnost, kterou projevil vůči příkazům svých rodičů. A vytrvalost a schopnost zaměřit se na jediný cíl, kterého dokázal chlapec dosáhnout při svém vzdělávání, se projevila v dospělosti v jeho vlastním podnikání. Opakuje si i myšlenka, že ti, kterým se podaří dosáhnout úspěchu, se již narodí s něčím navíc¹⁶⁰.

30. A tak tím nejdůležitějším pro úspěch v tomto světě je lidský důvtip.

Podobný nápad, olej v keramice a olej v sudech, ale co do lidského důvtipu, nebylo odlišnějších osob.

Porovnáním použití lidského důvtipu pro olej v keramice 油がはらけ, (*abura gawarake*) a olej v sudech 油樽, (*abura daru*) se opět vracíme k jediné chudákově lampičce a k moudrosti 知恵, (*čie*), jež odlišuje znalost světa 世知 (*seči*) obyčejných lidí¹⁵⁴ od těch, kteří kráčí s otevřenou myslí a nezaslepeni svými touhami.

V této mikro-sekvenci se vyskytuje hned několik postav, v rámcové části příběhu postava mnicha a obou rodičů i chlapce, ve vnitřním rámci další tři chlapci školáci. Ani jedna z postav není charakterizována přímo, jejich povahové rysy jsou jim přiřazeny postupným vývojem vyprávění.

Rodiče se představují jako příslušníci obchodnické vrstvy, kteří jsou velmi hrdí na podnikavost svého mladého synka, ale jak se

Andó Hirošige 51: Večerní sníh v Rjógoku

¹⁶⁰自然と大気に生まれつき, (*šizen to taiki ni umarecuki*), narodil se obdařen velkou myslí

postupem času ukáže, jejich krátkozrakost a nedůslednost ve výchově napomůže budoucímu neúspěchu jejich syna.

Jejich syn i dva další školáci jsou charakterizováni jako předčasně vyspělé děti, které se navzdory svému věku snaží dostat do světa velkých, a proto zanedbávají své současné povinnosti. Nedokážou si stanovit dlouhodobý cíl a důsledně dílčími kroky směřovat k jeho naplnění. Rodiče i tři školáci spadají proto do kategorie obyčejných lidí, kteří bloudí s očima zastřeny znalostí tohoto světa.

Oproti nim je učitel – mnich zpodobněn jako téměř sedmdesátiletý muž, který se po dlouhou dobu zabývá výukou a jehož zkušenosti mu umožňují pochopit, jaké schopnosti a činnosti jsou nutné k dosažení úspěchu. Jeho úsudek v kombinaci s jeho moudrostí mu umožňuje prohlédnout mlhu prchavých tužeb a spatřit skutečnou pravdu. Obdobně i poslední z chlapců je obdařen pevnou myslí a cílevědomostí, která mu umožní bez váhání bezpečně směřovat k cíli a bez úhony proplout úskalími krátkodobých lákadel.

Saikaku nás v jediné povídce seznamuje s několika příběhy spojenými tématem uváženého plánování budoucnosti, kalkulování možných kroků, bez kterých není možné dosáhnout cíle. Příklady neúspěchů obchodníka, mnišky i chlapců jsou spojeny s nedostatečnou přípravou a prozíravostí kombinovanou s nepevnou vůlí a úsudkem, který se nechá svést z cesty okamžitým prospěchem.

Mnich ze Síně borovic a draka, učitel městské školy a chlapec s pepřem se představují jako osobnosti s vrozenou autoritou, pronikavým úsudkem, plánující prozíravě dosažení cíle, které mají dostatečnou vnitřní sílu k odvržení iluzí a k cestě pevně směřující k pravdě.

Andó Hirošige 52: Podzemní
měsíc v Takanawé

Jsou těmi, kteří vítězí, ale jejich vítězství je především vítězstvím nad sebou samými, protože bez poznání sebe samých by nebyli schopni nalézt dostatečnou vnitřní rovnováhu pro neochvějně hledání pravé skutečnosti, vytrvalost, cílevědomost a duševní sílu, která jediná je dokáže navést na správnou cestu.

ANALÝZA REPREZENTATIVNÍ POVÍDKY Z VOJENSKÉHO PROSTŘEDÍ

BUKE GIRI MONOGATARI^{21,22,182}, 武家義理物語¹⁶¹, 1688

STRUKTURA SBÍRKY A POVÍDEK

Význam *buke mono*²¹, prozaických literárních textů, která Saikaku o *samurajích*⁵ napsal, je zastíněn pracemi o měšťanech a zábavních čtvrtích a většinou tyto texty nejsou příliš často zkoumány pro jejich vlastní literární hodnotu. Jediné místo mezi *buke mono*²¹ však zaujímá *Buke giri monogatari*^{21,22,182}, které je jediným Saikakuovým pokusem vyjádřit slovy teorii, „že *samurajové*⁵ žijí a umírají pro *giri*²²“. Na rozdíl od jeho ostatních *buke mono*²¹ se jedná o dílo, které se snaží zabývat životem *samurajů*⁵ v celém jeho spektru.

Sbírka *Buke giri monogatari*^{21,22,182} obsahuje dvacet sedm nezávislých povídek rozdělených do šesti částí, jejichž společným tématem koncept *giri*²² a jeho naplnění v životě vojenské třídy. Děj všech povídek je sjednocen vztahem k životu *samurajů*⁵, dobou, místem i typem lidí, kteří v nich vystupují, i tím, že každá povídka má dva podtituly. Jednotlivé povídky jsou velice krátké a velmi stručné, někdy oživené komentáři nebo autorovými osobními vstupy s poměrně kompaktní strukturou, která se často po celou dobu vyprávění drží často pouze jediného námětu s lineárním chronologickým vývojem děje povídky.

Proč psal Saikaku o *samurajích*⁵, i když je nyní tyto literární texty řadíme mezi jeho méně úspěšné práce? Ve dvou opačných táborech můžeme nalézt skupinu intelektuálních historiků, která chválí dílo pro přiblížení a zpřístupnění tématu *giri*²² i dnešnímu čtenáři, a skupinu literárních kritiků, která na ně útočí pro jeho nedůslednost, protože Saikaku zahrnul i povídky, které téma *giri*²² podle jejich názoru neilustrují dostatečně. Žádná skupina nebere v úvahu, že Saikaku nemusel brát své téma stejně vážně jako oni.

Andó Hirošige 53: Západ slunce v Asakuse

¹⁶¹ 武家義理物語, (*Buke giri monogatari*^{21,22,182}), Příběhy o samurajské povinnosti, 1688

I v jiných svých dílech Saikaku v úvodu ohlašuje, jakým tématem se bude dílo zabývat, přesto následné vyznění díla mívá zcela opačné vyznění vůči deklarovanému tvrzení. Saikaku ve svých dílech prokazuje obrovskou vnímavost a schopnost zacílit svůj humor na lidské nešvary a prohřešky. Přestože jen nemnoho kritiků je schopno nalézt humor nebo ironii v *Buke giri monogatari*^{21,22,182}, stěží se dá nepochybovat o tom, že by Saikaku se svou zničující vnímavostí k lidské motivaci nebyl schopen se strefovat i do vládnoucí vojenské třídy nebo použít při zpracování tématu *giri*²² něco „jiného“ než jen vznešený náhled na *giri*²². Saikaku se ve svých dílech rozhodně neprojevuje jako poučující spisovatel, své názory většinou vyjadřuje jen nějakým lehkým náznakem, a určitě se neuchyluje ani k psaní chvalořeči. Pokud tedy Saikaku ve svém úvodu k *Buke giri monogatari*^{21,22,182} prohlašuje, že se bude zabývat pouze příběhy *samurajů*⁵, kteří se obětovali pro *giri*²², bude to spíše znamenat, že *giri*²² má být sjednocujícím tématem, ne však, že se Saikaku bude při psaní otrocky držet úvodního tvrzení, a že, pokud narazí na příhodnou situaci, se zdrží satirických šlehů do rozporů mezi etikou a skutečnými činy.

Po téměř století vlády rodu *Tokugawa*³ zůstalo v období *Genroku*¹⁰ již jen velmi málo příležitostí pro projevy *giri*²². Zpočátku byl termín *giri*²² používán jako ve významu cesty, kterou se člověk musí ubírat ve vztahu k ostatním, postupně však spolu s uplatněním již existujících morálních pravidel získával další významy. Zároveň s ukončením období válečných střetů mezi jednotlivými knížectvími dochází i ke změně požadavků na vládnoucí vojenskou třídu. V období *Edo*¹¹ se tak původní válečníci pozvolně proměňují v úředníky, a zároveň s tím dochází i k vývoji termínu *giri*²² a jeho rozšíření do všech vrstev obyvatelstva. Každá třída tak již v období *Genroku*¹⁰ měla vyvinutý svůj vlastní kodex, který byla povinna dodržovat. Pro vojenskou třídu v této době tak již byl koncept *giri*²² hluboce provázán s *bušidó*⁹ a její příslušník byl proto povinen v okamžiku, kdy došlo ke střetu povinností a citů, nezaváhat před jejich splněním.

Andó Hirošige 54: Mariko, edice Kjóka, ≈1830

Saikaku se sice v *Buke giri monogatari*^{21,22,182} pokusil popsat celý rozsah *samurajského*⁵ denního života a chování, ale zároveň také jako obvykle velmi zjednodušil etické kodexy, a tak, stejně jako v jeho dílech měšťané žijí jen pro peníze, i jeho *samurajové*⁵ se zcela zasvěcují pouze vyplnění *giri*²². V obou

případech tím využívá nadsázky, a tím i v ní skrytých humorných situací, které vyplývají z přehnaného lpění na povinnostech a jejich naplnění až ad absurdum.¹⁶²

VÝMĚNA VLASTNÍHO DÍTĚTE

Dějová rovina povídky je velmi jednoduchá, protože zde nalezneme pouze skutečnou rovinu příběhu popsaného v pouhých devíti větách.

Příběh velmi podrobně fokalizován jak z hlediska místa, času i hlavního protagonistů. Povídka se odehrává v blízkosti svatyně *Kireto*¹⁶³ v knížectví *Tango*¹⁶⁴ na písečné kose *Ama no hašidate*¹⁶⁵. Z časového hlediska je její počátek určen do 25. dne šestého měsíce¹⁶⁶ v období východu měsíce, další vývoj příběhu probíhá jednak v bezprostředně následujících hodinách a posléze v následujících rocích.

Andó Hirošige 55: Okabe, edice Kjóka, ≈1830

Z hlediska stavby povídky jednoduchou strukturu tří mikro-sekvencí děj – rozhodnutí zakončenou celkovým poučením. Příběh můžeme rozdělit na tři dějové celky „střet – povinnost – laskavost“.

STŘET

Saikaku celý příběh vypráví jako nepřítomný vypravěč stojící nad příběhem, tedy z roviny extradiegetické a heterodiegetické.

¹⁶² (Callahan, 1981, stránky 1-3)

¹⁶³ 切戸の文殊堂, (*Kireto no Mondžudó*), svatyně bódhisattvy *Maňdžušrího*¹⁶⁸ ve městě 宮津, (*Mijazu*) v prefektuře *Kjóto*⁶⁶

¹⁶⁴ 丹後, (*Tango*), knížectví na severu současné prefektury *Kjóto*⁶⁶

¹⁶⁵ 天橋立, (*Ama no hašidate*), Most do nebe, písečná kosa dlouhá asi 3,3 km nacházející se v zálivu 宮津湾, (*Mijazuwan*) na severu prefektury *Kjóto*⁶⁶. Patří mezi tzv. Tři slavné japonské scenérie.

¹⁶⁶ 橋立の文殊会, (*Hašidate no Mondžukai*), svátek bódhisattvy *Maňdžušrího*¹⁶⁸ na *Hašidate*, konal se 25. dne 6. měsíce

1. Patnáctiletý mladík ze samurajské⁵ rodiny přijíždí se pomodlit (a pobavit) na pouť ve známé svatyni v místě jednoho z nejkrásnějších pohledů v zemi

Od rozbřesku dvacátého pátého dne putují poutníci z celé země, aby ve svatyni Kireto v knížectví Tango vzdali hold bódhisattvovi¹⁶⁷ Maňdžušrímu¹⁶⁸. Sem, doprovázen jedním služebníkem, zavítal Densosuke, patnáctiletý syn Óširo Densaburóa.

Po počátečních krátkých větách, kterými vyprávění přesně lokalizuje a upozorňuje jimi i na existující zvyklosti, v jediné větě přechází od poetického obrazu mladých chlapců bloumajících písečnou kosou za svitu měsíce k jejich dramatickému střetu. Celou osnovu vyprávění dramatizuje i používáním prostých i zdvořilými výrazů¹⁶⁹.

Andó Hirošige 56:
Ninhonbaši, edice Kjóka,
~1830

2. Zároveň se dovídáme podrobnosti o druhém protagonistovi příběhu, jedná se o mladého třináctiletého chlapce, který je v tom správném věku, aby byl jak zasažen krásou večerního okamžiku.

Zrovna zde také ve stejném čase sem a tam bloumal syn Hanao Kjúhačiróa, člověka nově přijatého do stejného klanu, kterému říkali Hačidžúró. Letos mu bylo třináct let a byl doprovázen jedním nosičem sandálů. Protože byl v tomto místě poprvé, kochal se jedinečným pobřežím, dokud skrz listí borovic na Ama no hašidate procházel šerosvit měsíce.

¹⁶⁷ 菩薩, (*bosacu*), bódhisattva, ten, kdo dosáhl stavu předcházejícího stavu Buddhy a dále usiluje o probuzení

¹⁶⁸ 文殊菩薩, (*Mondžu bosacu*), *Maňdžušrí*, bódhisattva moudrosti. Jeden z nejpobulárnějších bódhisattvů, objevuje se v mnoha sútrách *Mahájány* (Cesta velkého vozu, jeden ze tří hlavních v současnosti existujících směrů buddhismu, důraz na nesobecké pojetí osvobození), bývá zpravidla zobrazován s plamenným mečem v pravé ruce a *Pradžňápáramitásútrou* (specifický druh mahájánových súter), kterou podpirá pomocí lotosového květu, v ruce levé. Meč symbolizuje „rozsekávání“ nevědomosti a nevědomých. Zřídka je meč doplněn lukem a šípy. Sútra představuje moudrost a dosažení probuzení.

¹⁶⁹ 小者一人召し連れて詣でける, (*komono hitori mešicuretemódekeru*), ráčil být doprovázen jedním služebníkem

Před vlastním střetem je tedy čtenář seznámen s místem děje, slavnou scénérií *Ama no hašidate*¹⁶⁵ a zvykem obdivovat krásu měsíčního svitu v moři borovic písečné mostu do nebes. Oba chlapci jsou členy stejného klanu, ale otec mladšího chlapce byl však nově přijat do klanu, je proto ještě neprověřeným členem širší rodiny¹⁷⁰.

3. Oba mladíci jsou přespříliš citliví na svou důstojnost, takže nedokážou nalézt jiné řešení nechtěné urážky než je zápas.

Právě ve chvíli, kdy se vracel, zavadil rukávem o Dennosukeho. Navzájem se urazili¹⁷¹, a tak tasili. Chrabře se sekali a Hačidžúró úspěšně dorazil Dennosukeho. Vše si od počátku do důsledku rozvázil, a pak odešel.

Krátké věty jsou spojeny do jediného souřadného, které přejde od poetického obrazu stříbrného šerosvitu přes prudký zápas obou mladíků ke krvavému konci, ve kterém mladší chlapec vítězně odchází z místa zápasu.

Andó Hirošige 57:
Šinagawa, edice Kjóka,
≈1830

4. Služebníci se řídí stejným kodexem jako oba mladíci a i oni končí svůj život v zápase

Utkali se i služebníci obou a zmizeli v nicotě.

Saikaku používá výraz zemřít 空しくなりぬ, (*munašiku nari nu*). Stejný výraz však může implikovat i významy zmizet v prázdnotě, nedostát svému závazku nebo být zbytečný. Pokud tedy jsou oba protagonisté charakterizováni jako velmi mladí chlapci, kteří si ještě nemohou být dostatečně jisti sami sebou, je i uvedený důvod souboje, zavadění o sebe rukávem, 袖刷れ, (*sode sure*), značně pochybný. Důvodem soubojů bývalo většinou střetnutí pochvy mečů¹⁷², i pokud bylo nechtěné, mohlo mít velmi vážné následky.

5. Rodiče staršího chlapce mohli za daných okolností pouze odnést tělo svého syna.

¹⁷⁰ 家中, (*kačú*), člen rodiny

¹⁷¹ 鞘咎め, (*sajatogame*), urážka z střetnutí pochvy mečů

¹⁷² 鞘当, (*sajaate*), meč byl ctěn více než život, tudíž dotknutím se meče byla dotčena i důstojnost jeho nositele, střetnutí pochvy mečů, proto bylo považováno za neodpustitelnou urážku bez okamžité omluvy většinou končilo zápasem

Když se to dozvěděli Dennosukeho rodiče, spěchali na místo, aby to prověřili. Totožnost soupeře však neznali a v noci bylo obtížné rozpoznat i služebníka. Odnegli, a ze všeho nejdříve proto pochovali Dennosukeho ostatky.

V příběhu jsou postupně prezentovány morální zásady ctnosti¹⁷³, kterými se měl *samuraj*⁵ řídit. Oba chlapci prokazují odvahu a pohrdání smrtí 勇氣, (*júki*¹⁷³) v okamžiku, kdy se bez zaváhání střetnou v zápase, stejně jako oba služebníci, kteří se utkají v zápase, čímž prokážou svou oddanost 忠義, (*čúgi*¹⁷³), až k sebeobětování 犠牲, (*gisei*¹⁷³).

POVINNOST

- Po návratu mladšího z chlapců domů, rodiče na jeho zprávu okamžitě reagují dopisem rodičům mrtvého chlapce a pošlou ho okamžitě do jejich sídla.

Hačidžúró se vrátil do rodinného sídla, a jakmile rodičům vypověděl začátek, řekli, „K nám se nemáš co vracet. Připrav se na smrt.“ S doprovodným dopisem, se slovy „Tuto osobu svěřujeme Vaší libovůli“, Hačidžúró poslali v nosítkách Densaburóovi.

Andó Hirošige 58:
Kawasaki, edice Kjóka,
~1830

Saikaku dynamizuje vyprávění střídáním velmi krátkých vět, přímé řeči, rozkazu¹⁷⁴, prostými i zdvořilými¹⁷⁵ vazbami. Zdůrazňuje tím i reakci rodičů po chlapcově návratu domů, kteří se ho okamžitě rozhodnou odeslat s dopisem do domu chlapce, jehož zabil. Otec mladšího chlapce byl do příběhu uveden jako člen nově přijatý do klanu. I pokud by při vyšetřování bylo shledáno, že jeho syn se nedopustil zločinu, byl by v nevýhodném postavení a jediným způsobem, jak zabránit vážným následkům pro celou rodinu tedy byla okamžitá reakce, omluva a obětování

¹⁷³ 道徳, (*dótoku*), etika, morální principy; sedm ctností 義, (*gi*), poctivost; 勇, (*jú*), odvaha; 仁, (*džin*), laskavost; 礼, (*rei*), respekt; 信, (*šin*), upřímnost, 誉, (*jo*), čest; 忠, (*čú*), oddanost; někdy byly přidávány i 孝, (*kó*), úcta rodičům; 智, (*či*), moudrost a 悌, (*tei*), úcta k starším

¹⁷⁴ 最後の覚悟仕れ, (*saigo no kakugo cukamacure*), připrav se na konec (smrt)

¹⁷⁵ いかやうにも御心任せ, (*ikajó nimo okokoro makase*), svěřujeme v každém případě vaši blahovůli

vlastního syna pro zachování cti rodiny i celého klanu. Opět se zde tedy objevují vlastnosti, které jsou v morálce *samurajů*⁵ považovány za nezbytné, poctivost, odvaha k trpkému rozhodnutí, pravdomluvnost bez ohledu na následky, respekt, upřímnost, čest.

LASKAVOST

7. Reakce matky po předání vraha jejího syna byla zcela pochopitelná, když se ho však pokusila zabít, její vlastní manžel ji zastavil.

Po předání Densaburó nejprve umístil Hačidžúróa v rezidenci. Matka se zaradovala, že zná nepřítele, a rychle se vyřítla s halapartnou¹⁷⁶. „Pokud nám ho tak neuvěřitelným způsobem poslali, je neodůvodnitelné rozhodnout se ho zabít jen tak¹⁷⁷.“

I otec zabitého chlapce se projevuje jako člověk znalý svých povinností a dbalý samurajské⁵ morálky. Jeho uznání k tomu, jakým způsobem dokázali rodiče chlapce splnit svou povinnost vůči klanu, mu umožňuje přenést se přes smrt vlastního dítěte a prokázat laskavost vůči vrahovi vlastního dítěte.

8. Otec mrtvého chlapce se rozhodne přijmout za svého dědice chlapce, který smrt jeho synu způsobil a přiměje svou ženu, aby se jeho rozhodnutí podřídila.

A navíc našemu dítěti bylo patnáct let a tomuto je třináct let. Pokud ho i přesto překonal v bojovém umění, bylo by dobré přijmout ho za našeho dědice. Pokud s tím nebudeš souhlasit, rozvedu se s tebou.“, prohlásil Densaburó, a když se ženské srdce muži podřídilo, byl tím potěšen.

Otec zabitého mladíka se plně řídí kodexem *bušidó*⁹, a je proto schopen ocenit oběť, kterou vykonali rodiče mladšího chlapce, tím že mu ho vydali zcela napospas. Zároveň se objevuje i zcela praktická stránka

Andó Hirošige 59:
Kanagawa, edice Kjóka,
=1830

¹⁷⁶ 敵討ち, (*katakiuči*), pomsta, zabití nepřítele, pokud došlo k zabití lenního pána nebo člena rodiny bylo povinností pozůstalých vazalů nebo členů rodiny ho pomstít

¹⁷⁷ むだむだ, (*mudamuda*), zbytečně, bez zisku

jeho rozhodnutí. Pokud jsou rodiče chlapce natolik znalí svých povinností, je pravděpodobné, že podobné vlastnosti bude mít i jejich syn. Navíc, ve svém věku již prokázal, že ovládá bojová umění na velmi dobré úrovni, což je přínosem pro jakoukoli samurajskou⁵ rodinu.

Také další charakterové vlastnosti, které již projevil, odvaha, klidná mysl, upřímnost, zodpovědnost, znalost svých povinností, respekt k rodičům a jejich rozhodnutí, to vše z něj dělá poklad, a zabít ho pouze pro naplnění pocitu pomsty a zadostiučinění z něj, to by bylo neuváženým plýtváním. Otec mrtvého chlapce je zcela oddán splnění svých povinností a dodržuje i potřebné ctnosti, mezi které patří i šetrnost. Je tedy pouze logické, že nebude brát zřetel na lidské city 人情, (*nindžó*¹⁷⁸) a přijme chlapce za svého dědice.

POUČENÍ

- Po svolení úřadů je chlapec adoptován, plně se zapadne do nové rodiny a stane se vynikajícím nástupcem.

Bylo to bezprecedentní jednání, když si dovolil přeložit zdvořilou žádost s vylíčením okolností. Jeho velké naděje ale byly naplněny, a Hačidžúróa předali Densaburóovi, který si poté, co byl svazek mezi rodiči a dítětem legitimizován, vytvořil vztah i k matce. Se skutečnými rodiči se již podruhé tváří v tvář nesetkal. Jméno si změnil na Dennonosuke a každý den se plně zaměřil na cestu válečných umění. Když dospěl, vzal si Densaburóovu dceru. Nenávist z minulosti se vytratila a matka již toho, co se stalo, nelitovala. Stal se dědicem rodiny Óširo a zanechal po sobě významné jméno.

Andó Hirošige 60:
Hodogaja, edice Kjóka,
~1830

Otec zabitého mladíka tak vyřeší rozpor mezi *giri*²² a *nindžó*¹⁷⁸ zcela v souladu s morálním kodexem. Zároveň na povrch vyplyne přehršel ctností, které v průběhu příběhu dokázali všichni samurajští⁵ příslušníci prokázat. Laskavost, s jakou je přijata oběť rodičů mladšího chlapce, a sebezapření, potlačení vlastních tužeb, je plně odměněno vynikajícími výsledky adoptovaného dědice.

¹⁷⁸ 人情, (*nindžó*), lidské city

Celý kratičký příběh je vyprávěn z pozice Saikakua jako vypravěče znalého vnitřních pohnutek zúčastněných postav, který v textu zdůrazňuje všechny ctnosti a povinnosti, kterými se protagonisté do všech detailů řídí. V závěrečné větě, která dokáže zahrnout vývoj děje od předání přes pokus o zabití, rozhodnutí k adopci, přijetí nového dědice až po jeho přispění nové rodině, se objevují také výrazy „zabít zbytečně, bez zisku¹⁷⁹“ a „teď už je takhle dobrý, a proto bylo by dobré ho přijmout za dědice¹⁸⁰“.

Jinými slovy, Saikakuovy postavy v této povídce rozhodně nemyslí pouze na zisk, ale pokud je možné získat něco důsledným dodržáním *giri*²², není důvod tak neučinit. Pokud tedy rodiče pošlou svého syna pryč, uchrání zbytek rodiny, a pokud druhý otec chlapce přijme za svého, jenom tím získá, protože nový dědic je evidentně kvalitnější než ten předchozí.

Andó Hirošige 61: Tocuka, edice Kjóka, ≈1830

¹⁷⁹ むだむだと討つ, (*mudamuda to ucu*), zabít zbytečně

¹⁸⁰ これは十三にて、武道も格別に勝れば、申し受けてこの家継ぎにすべし, (*kore wa džúsan nite, budó mo kakubecu ni masareba, móšiukete kono jacugi ni subeši*), pokud již ve třinácti takto ovládá bojová umění, bylo by dobré ho přijmout za dědice

SROVNÁNÍ ANALYZOVANÝCH POVÍDEK A INTERPRETACE TYPICKÝCH PRVKŮ ODRAŽEJÍCÍCH SE V JAZYCE A STYLU

STRUKTURA A MOTIVY POVÍDEK

POTENCIÁL ZÁVĚSNÉ ROHOŽE Z NÁSADEK

Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
Šetřilkovství není ctností	Napravený dlužník Šetřivost	Občas přijde i neštěstí
Stejně úsilí neznamená stejný zisk	Dary na stavbu Mniška a mnich	Zisk závisí na osobnosti člověka
Vzdělání je nutnost	Obraz Buddhy Žáci a chytré přivýdělký Pilný žák Výsledky práce	Vždy je třeba spořit Nedávat pozor na zásadní věci je hanebné Dobré nápady přináší zisk

Tabulka 2: Scény a motivy povídky Potenciál závěsné rohože z násadek

VÝMĚNA VLASTNÍHO DÍTĚTE

Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
Behzhlavá pomsta nic neřeší	Festival a příchod chlapců Brouzdání za svitu měsíce Urážka a boj Hledání viníka Přiznání a odeslání chlapce Pomstychtivost a poslušnost manželky Úspěšná náhrada dědice	Chladná rozvaha přináší úspěch Je nutné čelit důsledkům Povinnosti se zhodnocují

Tabulka 3: Scény a motivy povídky Výměna vlastního dítěte

Z hlediska stavby povídky v obou lze nalézt tři mikro-sekvence a poučení. Zatímco v povídce Potenciál závěsné rohože z násadek je to struktura „děj-úvaha a celkové poučení“, s velice volnou časovou i dějovou návazností jednotlivých mikro-sekvencí. Jejich pojítkem je většinou jediná věta, která dle tradice poezie *haikai*⁶ narážkou nebo odkazem lehce napojuje obě v podstatě nezávislé části a vytváří přechod do další mikro-sekvence. Společným nosným tématem mikro-sekvencí je dosažení ekonomické úspěšnosti.

Andó Hirošige 62:

Fudžisawa, edice Kjóka,
=1830

Oproti tomu povídka *Výměna vlastního dítěte* je tvořena také třemi mikro-sekvencemi děj-rozhodnutí a závěrečným poučením, ale tyto mikro-sekvence na sebe navazují přímo bez nějakého přechodu, a to jak z hlediska děje, tak i z hlediska času.

Andó Hirošige 63:
Hiracuka, edice Kjóka,
≈1830

V obou povídkách používá Saikaku k dosažení dynamizace děje obdobných jazykových prostředků. V krátkých větách i ve dlouhých souvětích tvořených z pospojovaných kratičkých vět se střídají výrazy uctivé, skromné, prosté, řeč přímá, nepřímá i nářečí. Z hlediska používání synonym, homonym i antonym je však bohatší měšťanská povídka. Stejně tak, oproti samurajské⁵ povídce, v ní lze nalézt častější použití přísloví, jejich variací i pohrávání s významem a zněním slov. Také poetický jazyk je v *buke*²¹ povídce potlačen silně navazující dějovou linií, která se přísně drží tématu a neodbíhá stranou použitím narážek a asociačních obrazů.

Přesto jak v povídce *čónin*²⁰, tak i *buke*²¹ nalezneme obdobné odkazy na duchovní rovinu 後世, (*gose*¹⁷), onen svět a 空しくなりぬ, (*munašiku nari nu*), ztratit se v nicotě.

TYPICKÉ ZNAKY VYBRANÝCH POVÍDEK Z POHLEDU NARATIVNÍ ANALÝZY

Ze srovnání povídek, jedné z oblasti *čónin mono*²⁰, druhé z oblasti *buke mono*²¹, vychází z pohledu jazyka i stylu jako poměrně jazykově i stylisticky bohatší povídka z měšťanského prostředí. V obou povídkách sice nalezneme jak rovinu skutečnou - dějovou, tak i závěrečné poučení, ale povídka „měšťanská“ má navíc silně rozvinutou rovinu úvahovou, kterou v povídce z prostředí *samurajů*⁵ nenalezneme.

Další shodnou rovinou, kterou můžeme v povídkách najít, je rovina „duchovní“. Zatímco však v povídce měšťanské se jedná spíše o pohled z hlediska buddhismu, v případě *buke*²¹ povídky je to spíše pohled z hlediska konfucianismu. V případě *čónin*²⁰ povídky nalezneme mikro-sekvence „přízemní-duchovní-přízemní“ nebo také opakující se mikro-sekvence „neúspěch-neúspěch-úspěch“. V *buke*²¹ povídce je to mikro-sekvence „střet – povinnost – laskavost“.

Z hlediska kompozice se tedy v obou povídkách objevuje numerický princip, založený na čísle dvě a tři tj. princip dyadický a triadický. Poučení, závěrečná část, povídky vždy uzavírá a čtenáři poskytuje „pomocnou ruku“ k pochopení příběhu.

Obě povídky jsou poměrně přesně fokalizovány, jak časově, tak i místně. Povídka *čónin mono*²⁰ začíná v období 宵の年, (*joi no toši*⁹⁶), noci posledního dne roku 1691 a v závěru se vrací opět do období počátku nového roku 大晦, (*ócu gomori*⁹⁵). Oproti tomu počátek *buke*²¹ povídky je zasazen do 25. dne šestého měsíce v období východu měsíce, další vývoj příběhu probíhá jednak v bezprostředně následujících hodinách a posléze v následujících rocích. Obě povídky můžeme situovat do oblasti *Kansai*⁸⁸, nicméně *buke*²¹ povídka se odehrává na zcela konkrétním místě, u písečného mostu *Ama no hašidate*¹⁶⁵.

Andó Hirošige 64: Oiso, edice Kjóka, 1830

V obou povídkách se také vyskytuje Saikaku jako extradiegetický a heterodiegetický vypravěč, který nicméně po určitou dobu přechází v měšťanské povídce do roviny intradiegetického a homodiegetického vypravěče.

Saikaku upozorňuje čtenáře jak na existující administrativní zvyklosti, tak i na kulturní zvyklosti,

a to jak v povídce měšťanské, tak i samurajské⁵. Zároveň ale nijak nehodnotí příběhy svých ostav, maximálně nabízí postřehy k zamyšlení a občasným ironickým šťouchnutím nastiňuje svůj pohled na danou problematiku.

V měšťanské povídce se vyskytuje mnohem více postav, přesto však z hlediska mikro-sekvencí je počet protagonistů v obou povídkách rovnocenný. A obdobně, více do hloubky jsou charakterizovány maximálně dvě - tři osoby. Poetické obrazy se střídají s dramatickými zvraty a celá osnova obou vyprávění je dramatinována i používáním prostých, zdvořilými výrazů i nářečí.

Ze Saikakuových textů vyplývá, že za nejdůležitější považuje schopnosti, které si na svět přinášíme, vytrvalost, cílevědomost a nápaditost. A schopnost udržet si pozornost a zaměření na jeden cíl je bezesporu v dospělosti také jedním z nutných předpokladů úspěchu. Osobnosti s vrozenou autoritou, pronikavým úsudkem, mohou ovlivnit svou realitu silou své osobnosti a svého záměru, zvítězit především sami nad sebou, protože bez poznání sebe samých by nebyli schopni nalézt dostatečnou vnitřní rovnováhu pro neochvějné hledání pravé skutečnosti, vytrvalost, cílevědomost a duševní sílu, která jediná je dokáže navést na správnou cestu.

Andó Hirošige 65: Odawara, edice Kjóka, ~1830

CHARAKTERISTICKÉ RYSY, KTERÉ LZE NALÉZT V POVÍDKÁCH

Každý literární text má svou vlastní identitu, určenou nejen jeho původcem, ale rovněž všemi, kdo se s ním nějak interpretačně vyrovnávají.¹⁸¹ Při zamýšlení se nad dílem Ihary Saikakua se tedy můžeme pokusit vnímat povídky jak z pohledu autora, tak i z perspektivy tehdejšího resp. současného čtenáře.

Tektonika jednotlivých povídkových sbírek, které Saikaku vytvořil, je z hlediska jazyka a jazykových významů ve vzájemné souhře. Může jít o souhru harmonickou nebo disharmonickou, která existuje v každé samostatné povídce i ve vztazích v rámci každé sbírky, nicméně výsledný souzvuk mezi povídkami se podílí na celkovém vyznění těchto sbírek.

Významy sbírky povídek nebývají složité navenek, ale spíše ve smyslu vnitřního uspořádání, protože povídky jsou v zásadě psány prostým jazykem, ale v extrémně zhuštěné formě, která vede k složitým asociacím. Především díky mnohonásobným významům je velmi obtížné uchopit jednotlivou povídku nebo celou sbírku jako celek, protože jednotlivý význam přípustný v určitém kontextu nemusí být nutně slučitelný s druhým nebo s jinou parafrází a každé uchopení povídky je tak zároveň jejím zjednodušením.

Díky relativní volnosti povídkové formy se nabízí úvaha, že podstatné je spíše vyznění povídky než pořadí jednotlivých jejích částí. Pokus zachytit významové proměny povídek nás nutí neustále porovnávat myšlenkový svět období *Genroku*¹⁰ a současného člověka. Hranice mezi jednotlivými částmi povídky je možné vést různě, protože díky rozmanitým vztahům, do nichž povídky vstupují, nejsou cyklem s logickou návazností a plynulým vývojem, ale obsahují tematické variace, jejichž výsledkem je stále opakování a vrstvení významů.

Povídka se tak někdy může proměnit až ve skládačku z epizod nebo krátkých esejů osvěženou anekdotami a autorovými osobními vstupy, protože s tím, jak vzrůstá počet dalších přídavek, které odvádějí pozornost od tématu, je i ústřední téma

Andó Hirošige 66: Hakone, edice Kjóka, ~1830

¹⁸¹ (Rubáš, 2000, str. 12)

často stěží zřetelné. Povídky jsou často oživeny komentáři, subjektivními i poučnými, nebo vedlejšími náměty. Příběhy někdy neobsahují ani zápletku a jedná se o více či méně unifikované fragmenty. Jednotlivé epizody či náměty jsou velmi krátké, často kratší než jedna stránka, a povídka je tak homogenní pouze v nějakém větším rámci, kdy je tok vyprávění stejnorodý pouze díky svému napojení na další námět, i když i toto spojení je někdy velmi odtažitě a nejisté.

V povídkách, které Saikaku napsal, se tak objevuje i tradice *monogatari*¹⁸² a jeho epizodický charakter, s více méně chronologickým vývojem jednotlivých epizodických příběhů, jejichž seskupení vytváří smysluplný celek.

Andó Hirošige 67: Mišima, edice Kjóka, ~1830

O tradici poezie *haikai*¹⁶ pak zase vypovídá struktura příběhů, kdy díky fragmentaci dosahuje jednoty tématu povídky¹⁸³. Příkladem povídky, ve které existuje rámec sjednocující příběh, může být (kromě povídky Potenciál závěsné rohože z násadek) povídka Zastavení staré pochvy od halapartny, také ze sbírky Každý má svůj odhad, kdy rámcem je zastavárník, zmíněný na začátku a konci povídky, a vinětami jsou postavy, které ve společném časovém úseku zastavují své věci.

Konstrukce povídky je tak často antiarchitektonická stejně jako je kompozice poezie *haikai*¹⁶, a řádek po řádku vytvářená fragmentární struktura je oživena originálním stylem Saikakua, jeho jiskřivý vtípem a svěžestí jeho vyprávění. Povídky mohou mít i bizarní nebo groteskní charakter zdrojů, a zvyšují tím i její účinek a zajímavost. Saikaku, vypravěč a básník poezie *haikai*¹⁶, jehož síla nebyla v charakterizaci nebo zápletkce, se kochá malými fragmenty slévajícími se v jedinečný celek. Jeden fragment v jednom okamžiku, zachycuje vývoj pouze k bezprostředně předcházejícímu a následujícímu bez zřetele na

¹⁸² 物語, (*monogatari*), vyprávění příběhů o lidech a věcech, původně ústní podání příběhu, později obecný název pro prozaický literární útvar, který má děj (*sudži*) a zápletku (*kotogara*), takže není pouhým účelovým záznamem běžných událostí, ale osobitým zobrazením běhu světa, údělu člověka, osudů bytostí a lidí (Švarcová, 2005, str. 213)

¹⁸³ (Befu, 1976, stránky 17-38)

návaznost k celku¹⁸⁴ a hýřivý styl jazyka povyšuje fragmentaci až na nástroj k dosažení efektivní jednoty námětu.

Andó Hirošige 68: Numazu, edice Kjóka, ~1830

Ze stylistického hlediska bychom za použití současné terminologie mohli říci, že Saikaku v zásadě psal svá díla publicisticky¹⁸⁵-uměleckým¹⁸⁶ stylem a že jeho povídky přecházejí svou formou¹⁸⁷ od článku¹⁸⁸, přes sloupek¹⁸⁹, causerii¹⁹⁰ i glosu¹⁹¹ až k fejetonu¹⁹². Do komentářů¹⁹³ se Saikaku pouští jen zřídka. I pokud se týče slohových postupů, „Saikakuův styl“ je „směsicí“ různých slohových

¹⁸⁴ (Befu, 1976, stránky 15-35)

¹⁸⁵ Publicistický styl, vyznačuje se zejména ustáleností a automatizací vyjádření (hojně užívání ustálených spojení přívlastkových v novinách, ustálená spojení bývají někdy obrazná, silně knižní spojení) a aktualizací vyjádření (autor volí neobvyklý prostředek nebo užívá prostředku jinak běžně neobvyklým způsobem - v textu čistě spisovném užije výrazu hovorový nebo knižní, užívá se slov v nezvyklých spojeních, obměna frazeologického spojení, užití kontrastu, slovní hříčky, subjektivní pořádek - citové zabarvení, užití jemných konstrukcí, nevlastní předložky) (Slohový útvar, 2008)

¹⁸⁶ Umělecký styl, má esteticky sdělovací funkci (předává fakta, děje, myšlenky, prožitky a pocity způsobem, který má v příjemci vyvolat intenzivní estetický zážitek), je proměnlivý, dynamicky se rozvíjí (bohatství námětů a forem jejich zpracování), umělecké projevy mají psanou formu; sekundárně i mluvenou (jsou dialogické i monologické, veřejné), výsledek je silně ovlivněn osobností autora a estetickou funkcí projevu, umělecký projev je protikladem přesnosti (významová mnohoznačnost), autor pracuje s významovými posuny, symboly, alegorií a čtenář odhaluje i ty významy, které jsou v podtextu (Slohový útvar, 2008)

¹⁸⁷ (Stylistika, 2008)

¹⁸⁸ Článek, delší příspěvek publicistického stylu, někdy má povahu kritické úvahy

¹⁸⁹ Sloupek, vtipná časová úvaha v jednom sloupci

¹⁹⁰ Causerie, vtipná novinářská úvaha o nějakém problému, v lehčím tónu, duchaplná a zábavná

¹⁹¹ Glosa, krátký literární útvar, kritická poznámka k událostem a názorům

¹⁹² Fejeton, literární útvar publicistického a uměleckého stylu, zábavně pojednává o drobných tématech každodenního života v novém světle, bývá zpracován zábavný, ironickým nebo humorným tónem, vtipně a duchaplně

¹⁹³ Komentář, autor vyjadřuje názor, zaujímá stanovisko k nějakému problému

postupů, střídá vyprávění¹⁹⁴ s charakterizací¹⁹⁵, výklad¹⁹⁶ s popisem¹⁹⁷ a nevyhýbá se ani úvaze¹⁹⁸.

Na jeho stylu je zřetelné, že se nezabývá hranici mezi prózou a poezií, volně za sebou řadí sekvenci vět, které prokládá poetickými obrazy a narážkami. Saikaku se při svém vyprávění volně pohybuje mezi jednotlivými postavami příběhu bez ohledu na to, zda se jedná o postavu hlavní nebo okrajovou. Neodlišuje je ani důslednou interpunkcí nebo volbou osobních zájmen, kdo a ke komu vlastně hovoří, je někdy možné zjistit pouze z volby zdvořilostních vazeb. Nevykresluje psychologicky bohatý vnitřní život postav, pouze lehce načrtnutým odkazem ilustruje jejich osobnost.

Sice stěžlí v jeho povídkách najdeme sociální nebo politické náměty, můžeme se ale potěšit jeho hrou se slovy, metaforami a variacemi na lidové moudrosti, lyrickými obrazy měsíce mezi borovicemi. Jeho povídky svou kompozicí připomínají básně *renga*¹⁶, střídající různé citové a obrazové polohy s filozofickými úvahami.

Jeho texty vzbuzují dojem náhodnosti, přesto jsou jednotlivé obrazy příběhů ve vzájemné harmonii, doplňují se nebo si protirečí, odhalují v střídání jednotlivých nálad běžný život, vzájemné vztahy a kulturní i společenské pozadí. Volně navazující mini příběhy v rámci větších příběhů v rámci toho největšího příběhu, života, představování sama sebe pro nás objevují nový svět. Rozehrávají komunikaci a nabízejí i napovídají, aniž by vnucovaly svůj pohled nebo názor.

Andó Hirošige 69: Hara, edice Kjóka, ~1830

ve obrazy, jejich
1. díl, strana 10

¹⁹⁴ Vyprávěcí slohový postup, podává děje, události, příběhy jako jedinečné, vyznačuje se úsilím o zajímavost, napětí, názornost pestrost

¹⁹⁵ Charakterizační slohový postup, vystihuje vnitřní znaky objektu (osoby), a to buď přímo (konstatováním) nebo nepřímě

¹⁹⁶ Výkladový slohový postup, vysvětluje podstatu jevu, a to nejen vnější znaky, ale i vnitřní vztahy, souvislost, příčinné jevy

¹⁹⁷ Popisný slohový postup, vystihuje vnější znaky, příznačné rysy objektu nebo děje, vztahuje se k částem, celku nebo k souvislostem a volí pořadí popisu částí

¹⁹⁸ Úvahový slohový postup, vyjadřuje názory autora, zamýšlí se, hodnotí, srovnává a vyzvojuje logické závěry

ZÁVĚR

Povídky z prostředí měšťanů vytvářejí logicky ucelenější tematické skupiny nežli povídky z vojenského prostředí. Každá část povídky je však důležitá z hlediska rytmu, obrazu a významu. Saikaku také ve svých dílech využívá množství jazykových prostředků, jako je posun významu jednotlivých slov a obrazný jazyk, nevyhýbá se metaforickým spojením nebo jemné nedořečenosti, a i poezie myšlenek, vazba mezi abstraktními pojmy a víření jednotlivých epitet znovu upozorňuje na Saikakua, uznávaného básníka poezie *haikai*⁶⁶ své doby.

Andō Hirošige 70: Jošiwara, edice Kjóka, ≈1830

Slovní ozvěny, které je možné najít mezi jednotlivými povídkami sbírky, uvádějí do pohybu hru významů, přičemž řada slov působí dojmem, že jako by jejich primární význam byl automaticky odvozován z daného kontextu. Signály přímého nebo vzdáleného propojení bývají různé, někdy jsou patrné na první pohled, ale často je nutné mít alespoň základní znalost historických souvislostí, aby bylo možné signál rozpoznat. Použitím v jiném kontextovém rámci se pozměňuje význam stejných nebo podobných slov a obrazy a řečnické figury tak obohacují prožitek čtenáře.

V povídce nebo jen v její části se pozměňují jednotlivé obrazy, jejichž proměna odráží způsob myšlení. S každou proměnou přichází nová situace, nový pohled na celkové vyznění povídky. Pohyb jazyka i nevyřčené, způsob, jakým se odráží v ději, mění dramatický vývoj povídky a plynule ovlivňuje vnímání čtenáře. Konečný pocit čtenáře z příběhu se tak může zcela lišit od počátečního dojmu.

Saikaku cílevědomě propojuje jazykovou a básnickou strukturu svých povídek, ve kterých je možné nalézt různé jazykové a stylistické prostředky od střetu významů uvnitř odstavce (antitezi, přes postavení slov křížem (chiasmus a převrácení přirozeného proudu věty, až po položení významů vedle sebe (paralelismus). Prostředky, jako je opakování slov na začátku povídek (anafora), opakování slov v obráceném pořadí (antimetabola), opakování slova v odlišném nebo protikladném významu, opakování slov v těsném sousedství, soustavné opakování slova na ploše povídky (ploce), opakování slov stejného kořene, ale různých koncovek (polyptoton), spojení významově protikladných slov

(oxymóron) mají řadu různých funkcí. Symetricky dovršují povídku, vyvolávají napětí pomocí významových proměn, stupňují významy, odhalují vnitřní souvislost s její slovní podobou. Slova si nastavují zrcadla a uvnitř povídky i uvnitř celé sbírky vstupují do nejrůznějších vztahů, které si čtenář mnohdy ani neuvědomí, každá z nich však ovlivňuje významové vztahy uvnitř povídky.

Povídky nabízejí mnoho spojení s literaturou tvořící základ japonské kultury. Odkazy ke klasickým textům dávají myšlenkám obecnou platnost prověřenou časem a slouží jako narážka na určitý text nebo ke konfrontaci se sdělovanou skutečností. Obsahují také nápovědi spojené s lidovou moudrostí, různá lidová přísloví a rčení.

Neznalost myšlenkového kontextu povídek přináší nebezpečí, že mnoho odkazů, které byly tehdejšímu současníkovi srozumitelné, současný čtenář ani nepostřehne. Současná čtenářská zkušenost se tak neliší pouze posunem gramatiky, ale především domyšlením se toho, co z významu skrytého ve slovech je již dnes zapomenuté, nesrozumitelné. Poezie textu malovaná slovními obrazy tudíž někdy může být současnému čtenáři blízká a není ji nutné výrazně přibližovat dnešnímu vnímání, ale současně v povídkách nalezneme také mnoho obrazů, které jsou natolik podmíněné dobovým myšlením a místem vzniku, že nám dnes již jejich význam zcela uniká.

Nejrůznější slovní hříčky dotváří určitý obraz nebo motiv, i když má pouze nepřímou souvislost s myšlenkou, nebo myšlenku svou víceznačností podporují. Hra s jazykem dodává textu dvojsmyslný kontext a vnáší do něj svěžest nového, nepoznaného.¹⁹⁹

Zatímco Saikakuovi *samurajové*⁵ nikdy nedovolí, aby jim úvahy založené na penězích vůbec vešly na mysl, jeho obchodníci mohou být úspěšní pouze hromaděním peněz. Saikaku byl příliš realistou na to, aby nerozpoznal, že obětování se *giri*²² někdy bylo prostředkem, jakým nelítostné ambice dosáhly svého cíle. A tak jsou jeho *samurajové*⁵, na rozdíl od jeho měšťanů, nematerialističtí, sebe-obětující a idealističtí,

Andó Hirošige 71: Kanbara, edice Kjóka, ≈1830

¹⁹⁹ (Rubáš, 2000, stránky 22-36)

ale někdy jsou takoví pouze proto, že je to cesta k úspěchu.

Přirozeně, že je ve vlastním zájmu *samuraje*⁵ mít nejlepšího možného dědice, ale tato míra kalkulace udeří čtenáře jako groteskní, a to je samozřejmě Saikakuův záměr. Zatímco *čónin*²⁰ byli snadným terčem humorného přístupu, Saikaku se poněkud držel zpátky, když psal o *samurajích*⁵. Nicméně se nedržel zpět, když zabýval jednotlivými *samuraji*⁵, kteří zhřešili přemírou nadšení při uplatňování kodexu v praxi.

Saikakuův tón není nikdy deziluzionistický nebo sarkastický, ve „své realitě“ je oddělený a vtipný. Neznamená to však, že když *Buke giri monogatari*^{21,22,182} není chvalozpěvem *giri*²² a *samurajů*⁵, je proto trpkou sociální kritikou. Saikaku v zásadě nebyl ani didaktickým ani polemickým spisovatelem. Ve svých *buke mono*²¹ rád ukazuje ctnost pracující ve prospěch praktikujícího. Jinými slovy, *giri*²² se vyplácí.

Oproti Saikakuově sklonu k odbočkám v jiných pracích je těsnost struktury povídek charakteristická pro *Buke giri monogatari*^{21,22,182}. Autorův zhuštěný styl a opisné fráze vyžadují rozšíření a dodatky na různých místech překladu v zájmu srozumitelnosti. Saikakuovo časté používání narážek a hříček velmi obohacuje originální text, styl je vším.²⁰⁰

Nepředpojatá analýza povídek odkryje, že stejně jako v ostatních pracích, ani zde Saikaku nemohl odolat utahování si z absurdity jakéhokoli konceptu, a to včetně *giri*²². Pokud je „*giri*²²“ jednání dotaženo do extrému, je pro Saikakua konání lidských bytostí, které i ve svých nejvznešenějších okamžicích jsou neschopni se oddělit zcela od své sobeckosti, vítaným zdrojem i cílem jeho úsměvných postřehů.²⁰¹

Andó Hirošige 72: Jui, edice Kjóka, ≈1830

Originální novátor Saikaku nejenom rozvinul a rozšířil hranice dovoleného v literatuře, ale hledal také nové principy uměleckého chápání reality. Tvorbě tohoto spisovatele je próza 17. století zavázána mnohými umělecko-literárními poznatky, přinášejícími hluboké působení na následující vývoj japonské slovesnosti.

²⁰⁰ (Callahan, 1981, stránky 3-6)

²⁰¹ (Callahan, 1981, stránky 1-2)

Tvorba Saikakua je plodem individuálního uměleckého stylu a individuálního uměleckého vědomí. Je novátorská proto, že v jeho dílech získalo nové vnímání světa, nové životní problémy a konflikty adekvátní umělecké ztvárnění.

Z předsevzetí ukázat čtenáři na konkrétních příkladech, jak lépe žít na světě, vyplývají dvě podstatné zvláštnosti povídek měšťanského cyklu. Za prvé jejich udivující, téměř dokumentární názornost a věrohodnost, a za druhé jejich poučnost.

Architektura měšťanských povídek je složitá a mnoho plánovitá. Jako by v nich byly spojeny dva základy – vyprávěcí a esejistický. Fragменты osnovy, syžetu, námětu se obměňují s popisnými odbočkami a autorovými mravoučnými výroky, a spojují se s nimi tu asociacemi, tu kontrastem.

Knihy o *samurajích*⁵ jsou úmyslně vážné, didaktické, podřízené ideji fatální předurčenosti osudu. Stejně však při vši tradičnosti ideově uměleckého systému samurajských sbírek v nich Saikaku, nikoli neparadoxně, nachází významy i některé nové principy chápání osobnosti, které jsou protichůdné nálepkovité představě o *samurajích*⁵ jako nadlidech nebo o jejich počínání podřízenému vyšším hodnotám.

Mezi autorem, a tím, o čem vypráví, vzniká jakási mezera, která dává pisateli možnost podívat se na tradiční materiál pod novým úhlem pohledu. Charakter člověka v Saikakuově próze se projevuje nejenom v jednání, ale i v prožívání toho, co se s ním děje. Každá z povídek má svou osobitost, své charakteristické črty, ale celkově vzato, vyznačují se svou uměleckou integritou. V osnově této integrity se nachází nejenom jednota vnímání světa autora, ale i jeho jedinečný, neopakovatelný styl.²⁰²

Ze Saikakuových textů, zpod vrstev hříček, parafrází a *haibunových*⁵⁹ zkratk, se však vynořuje také nosné téma, které říká „každý se má držet svého“. Neboli řečeno příslovím „Ševče, drž se svého kopyta“.

Zvláště v měšťanských textech jako je Zásobárna japonského blahobytu nebo Saikakuovy poslední rady se zdá, jako by podtextem bylo přesvědčení, že každý má dělat, to co umí nejlépe, do čeho se

Andó Hirošige 73: Okicu, edice Kjóka, ~1830

²⁰² (Red'ko-Dobrovol'skaja, 1981, stránky 3-23)

narodil, v čem vyrostl.

A zároveň dalším významovou vrstvou je velká důležitost, kterou Saikaku přikládá vůli, úsilí něco udělat. Zdrojem úspěchu je tak pro Saikakua vytrvalost, a někdy i náhoda, která dopomůže k dosažení cíle.

A přesto, v protikladu k tomu, co naznačuje o „rodinném zaměstnání“²⁰³, nechává svým postavám prostor pro vlastní volbu. Saikaku dává hrdinům svých děl možnost výběru, možnost změny svého „dědictví“. Pokud je „srdce táhne“, nechá je jít ... a neodpustí jim důsledky jejich volby, zodpovědnost a „zisk“, bez ohledu na to, jak zničující pro ně může být. Intimní vhled do konání lidí, který Saikaku prokazuje, dává tušit, kolik zkušeností vložil do svých textů, ať již to byly zkušenosti z psaní *haiku*¹⁸ nebo zkušenosti jeho vlastní životní pouti.

Andó Hirošige 74: Fučú, edice Kjóka, ≈1830

harmaWeb.on

---

²⁰³ 家業、(*kagjó*), rodinný obchod

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Ando, H. (2008). Získáno 2008, z Woodblock Prints of Ando Hiroshige:
<http://www.hiroshige.org.uk/index.html>
- Anekdota. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Anekdota>
- Befu, B. (1976). *Worldly mental calculations: An annotated translation of Ihara Saikaku's Seken munezan'yo*. (B. Befu, Překl.) University of California Press.
- Buddhist Parables and Stories*. (2008). Získáno 2008, z DharmaWeb.org:
<http://www.dharmaweb.org/>
- Callahan, C. (34/1. Spring 1981). Tales of Samurai Honor Saikaku's Buke Giri Monogatari. (C. A. Callahan, Překl.) *Monumenta Nipponica*, 34-1, stránky 1-20.
- Culler, J. (2002). *Krátký úvod do literární teorie*. (J. Bareš, Překl.) Brno: Host.
- Drake, C. (1991). Mirroring Saikaku. *Monumenta Nipponica*, Vol. 46, No 4, (Winter), stránky 513-541.
- Drake, C. (December 1992). Saikaku's Haikai Requiem: A Thousand Haikai Alone in a Single Day The First Hundreds Verses. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, vol. 52, No. 2, stránky 548-588.
- Drake, C. (June 1992). The Collision of Traditions in Saikaku's Haikai. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, Vol. 52, No. 1, stránky 5-75.
- Ihara, S. (1975 - 583 s.). *日本古典文学全集 38: 井原西鶴集 I*, (*Nihon Koten Bungaku Zenšú 38: Ihara Saikaku šú I*) - 3. vyd. Tókjó: Šógakkan.
- Ihara, S. (1976 - 618 s.). *日本古典文学全集 39: 井原西鶴集 II*, (*Nihon Koten Bungaku Zenšú 39: Ihara Saikaku šú II*) - 3. vyd. Tókjó: Šógakkan.
- Ihara, S. (1976 - 627 s.). *日本古典文学全集 40: 井原西鶴集 III*, (*Nihon Koten Bungaku Zenšú 40: Ihara Saikaku šú III*) - 3. vyd. Tókjó: Šógakkan.
- Interpretace*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/>
- Kabuki*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia: <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

- Lastivková, J. (2006). *Ihara Saikaku: Tady a nyní, tehdy a tam Realita a parodie všedního dne*. Praha.
- Leutner, R. (Winter 1975). Saikaku's Parting Gift. *Monumenta Nipponica*, Vol. 30, No. 4, stránky 357-391.
- Líman, A. (2000). *Krajiny japonské duše*. Praha: Mladá fronta.
- Lingvistika*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/>
- Naratologie*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/>
- Obunša. (2006). 全訳古語辞典 第三版, (*Zenjaku kogo džiten*) - 3. vyd. Obunša.
- Parodie*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia: <http://cs.wikipedia.org/wiki/>
- Povídka*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia: <http://cs.wikipedia.org/wiki/>
- Red'ko-Dobrovol'skaja, T. (1981). *Новеллы, (Novelly) (Библиотека японской литературы. vyd.)*. Moskva: Chudožestvenaja literatura.
- Rimmonová-Kenanová, S. (2001). *Poetika vyprávění*. (V. Pickettová, Překl.) Brno: Host.
- Rubáš, S. (2000). *Devatero klíčů od jednoho srdce: české překlady Shakespearových sonetů*. Praha: Univerzita Karlova.
- Sanseido. (2006). スーパー大辞林第三版, (*Súpá daidžirin daisanhan*). Sanseido.
- Shirane, H. (. (2002). *Early Modern Japanese Literature: An Anthology 1600-1900* (Sv. 1027 s). New York: Columbia University Press.
- Schmid, W. (2004). *Narativní transformace*. (P. Málek, Překl.) Praha: Ústav pro českou literaturu AV ČR.
- Slohový útvar*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/>
- Spisovná mluva*. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/>

Stylistika. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/>

Šamisen. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia: <http://cs.wikipedia.org/wiki/>

Švarcová, Z. (2005). *Japonská literatura 712-1868*. Praha: Karolium.

Útvary českého národní jazyka. (2008). Získáno 2008, z Ostravská

Univerzita Katedra českého jazyka a literatury s didaktikou:

<http://www.osu.cz/fpd/kcd/>

Všetička, F. (1986). *Kompoziciana*. Bratislava: Slovenský spisovateľ.

Znovuzrovnání. (2008). Získáno 2008, z Wikipedia:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Andó Hirošige 1: Měsíc prosvítající skrz listí	1
Andó Hirošige 2: Opičí most v měsíčním svitu, 1840	2
Andó Hirošige 3: Ozdobnice čínská, lespedézie a jeřáb	3
Andó Hirošige 4: Sníh, borovice a bažant	4
Andó Hirošige 6: Vlana a vrabec	8
Andó Hirošige 5: Divoké husy proti měsíci v úplňku, 1832 -1834	9
Andó Hirošige 7: Magnólie a pták, 1832 -1834	10
Andó Hirošige 8: Sněžná strž na řece Fudži, 1832	11
Andó Hirošige 9: Měsíční srpek	12
Andó Hirošige 10: Vrba a koně	13
Andó Hirošige 11: Vodopád a jelen	14
Andó Hirošige 12: Růže a konipásek	15
Andó Hirošige 13: Zlatý bažant v kapradí	16
Andó Hirošige 14: Rákos a divoké kachny	17
Andó Hirošige 15: Ibišek a korejský slavík	18
Andó Hirošige 16: Bílá volavka a rákosí, 1832 - 1834	19
Andó Hirošige 17: Ibišek a ptáček, 1832 -1834	20
Andó Hirošige 18: Irisy a východní ledňáček, 1832 - 1834	21
Andó Hirošige 19: Pět letících vrabců, 1832 -1834	22
Andó Hirošige 20: Sova na borovici a měsíc, 1832 -1834	23
Andó Hirošige 21: Kukačka v dešti, 1832 -1834	24
Andó Hirošige 22: Broskev a pták s dlouhým ocasem	25
Andó Hirošige 23: Bažant ve sněhu a borovice	26
Andó Hirošige 24: Zlatá rybka a halančici	27

Andó Hirošige 25: Kráva v broskvové zahradě.....	28
Andó Hirošige 26: Lespedézie a kanec.....	29
Andó Hirošige 27: Rákosí a mandarínské kachničky.....	30
Andó Hirošige 28: Bažant a bambus	31
Andó Hirošige 29: Pták a kvetoucí větve	32
Andó Hirošige 30: Vrabec letící nad irisý.....	33
Andó Hirošige 31: Mišpule a pták	34
Andó Hirošige 32: Kamélie a pták	35
Andó Hirošige 33: Páv a pivoňky	36
Andó Hirošige 34: Ara a borovice.....	37
Andó Hirošige 35: Kohout a svlačec	38
Andó Hirošige 36: Zákula japonská a žáby	39
Andó Hirošige 37: Hortenzie a ledňáček.....	40
Andó Hirošige 38: Kachna ve sněhu.....	41
Andó Hirošige 39: Borovičky na kopci a bažant	42
Andó Hirošige 40: Broskvové květy a mladé vlaštovky	43
Andó Hirošige 41: Vrabec a kamélie ve sněhu	44
Andó Hirošige 42: Planá jabloň a hýl	45
Andó Hirošige 43: Chryzantéma a bažant	46
Andó Hirošige 44: Východ slunce a jeřáb v příboji	47
Andó Hirošige 45: Sakura s přivázanou opicí	48
Andó Hirošige 46: Planá jabloň a papoušek	49
Andó Hirošige 47: Večerní déšť v Macučijamě	50
Andó Hirošige 48: Večerní zvony v Uenu.....	51
Andó Hirošige 49: Vyjasňující se počasí v Susaki	52

Andó Hirošige 50: Vraccjící se husy v Šinobazu	53
Andó Hirošige 51: Večerní sníh v Rjóoku	54
Andó Hirošige 52: Podzimní měsíc v Takanawě.....	55
Andó Hirošige 53: Západ slunce v Asakuse.....	56
Andó Hirošige 54: Mariko, edice Kjóka, ≈1830	57
Andó Hirošige 55: Okabe, edice Kjóka, ≈1830.....	58
Andó Hirošige 56: Ninhonbaši, edice Kjóka, ≈1830	59
Andó Hirošige 57: Šinagawa, edice Kjóka, ≈1830	60
Andó Hirošige 58: Kawasaki, edice Kjóka, ≈1830	61
Andó Hirošige 59: Kanagawa, edice Kjóka, ≈1830.....	62
Andó Hirošige 60: Hodogaja, edice Kjóka, ≈1830	63
Andó Hirošige 61: Tocuka, edice Kjóka, ≈1830.....	64
Andó Hirošige 62: Fudžisawa, edice Kjóka, ≈1830	65
Andó Hirošige 63: Hiracuka, edice Kjóka, ≈1830	66
Andó Hirošige 64: Oiso, edice Kjóka, ≈1830	67
Andó Hirošige 65: Odawara, edice Kjóka, ≈1830	68
Andó Hirošige 66: Hakone, edice Kjóka, ≈1830	69
Andó Hirošige 67: Mišima, edice Kjóka, ≈1830	70
Andó Hirošige 68: Numazu, edice Kjóka, ≈1830	71
Andó Hirošige 69: Hara, edice Kjóka, ≈1830.....	72
Andó Hirošige 70: Jošiwara, edice Kjóka, ≈1830.....	73
Andó Hirošige 71: Kanbara, edice Kjóka, ≈1830	74
Andó Hirošige 72: Jui, edice Kjóka, ≈1830	75
Andó Hirošige 73: Okicu, edice Kjóka, ≈1830.....	76
Andó Hirošige 74: Fučú, edice Kjóka, ≈1830	77

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Přehled prozaických literárních textů Ihary Saikakua.....	24
Tabulka 2: Scény a motivy povídky Potenciál závěsné rohože z násadek .	65
Tabulka 3: Scény a motivy povídky Výměna vlastního dítěte	65
Tabulka 4: Scény a motivy sbírky Každý má svůj odhad	107
Tabulka 5: Scény a motivy sbírky Příběhy o samurajské povinnosti	108

SEZNAM PŘÍLOH

Potenciál závěsné rohože z násadek	96
Výměna vlastního dítěte.....	103
Každý má svůj odhad, 世間胸算用, 1692.....	105
Příběhy o samurajské povinnosti, 武家義理物語, 1688	107

REJSTŘÍK

A

abura	
daru.....	54
garawake	54
Aiči.....	8
Ajatasátru.....	43
Ama no hašidate.....	58, 59, 60, 67
Amida.....	42
mo zeni hodo hikaru.....	42
Andó	
Hirošige.....	8
anekdota.....	27
Arašī mudžó monogatari.....	24
Arašī, život a smrt herce	24
Asuka.....	43
Ašikaga.....	8

B

Bakufu	
Ašikaga, rod	8
buke.....	10, 56, 66, 67, 75
buši	9
čónin.....	10, 66, 67, 75
daimjó.....	26
Gendži, rod	8, 19, 25
Heike, rod.....	8
Heiši, rod.....	8
jamabuši	105
kašin.....	9
katakuiči.....	62
kuge	10
kunšu	9
Macudaira, Jasučika	8
Macudaira, rod	8
Minamoto, Joritomo	8
Minamoto, Jošie	8
Minamoto, Jošišige	8
Minamoto, rod.....	8
Nitta, Jošisue	8
Nitta, Jošišige	8
Nitta, rod.....	8
rónin	105, 106

samuraj 9, 10, 28, 56, 57, 61, 62, 67, 74, 75, 76, 107	
seii taišógun.....	9
Seiwa, tennó	8
šógun.....	9
šógunát	8, 32, 42
Taira, rod	8
Tokugawa	8
Tokugawa, Čikaudži	8
Tokugawa, Ieyasu.....	8
Básník	
Ihara, Kakuei	19, 20
Ihara, Saikaku .4, 8, 9, 12, 19, 24, 29, 69	
Macunaga, Teitoku	20
Macuo, Bašó	9
Macuo, Džinšičiró.....	9
Nišijama, Sóin	20
Bičú	19
bikuni.....	39
bonpu.....	50
bosacu.....	59
Buddha.....	32, 39, 41, 42, 43, 59, 65, 107
Buddhismus	
Ajatasátru.....	43
Amida.....	42
Amida mo zeni hodo hikaru	42
bikuni.....	39
bonpu.....	50
bosacu	59
Buddha.....	32, 39, 41, 42, 43, 59, 65, 107
Čódža no mankan	43
Čódža no mantó jori hindža no ittó	43
Daibucu.....	41
Dodžun	43
Džódžicu.....	43
Gandžin.....	43
Gautama.....	39
gose	40, 53, 66
Haššú.....	43
Hindža no ičimon	43
Hossó	43
jamabuši.....	105
Kegon	43
Kókei	32, 40, 41
kósei	40
Kúkai	43
Kuša.....	43

Mahájána.....	59
Maňdžuší.....	58, 59
Mikkjó.....	43
Mondžu bosacu.....	59
Nanto Rokuššú.....	43
Nirvána.....	39
obyčejný člověk.....	50
Pradžňápáramitásútra.....	59
Ricu.....	43
Rjúšóin.....	32, 41
Saičó.....	43
Samsára.....	39
Sanron.....	43
sútra.....	59
Šaka.....	42
Šaka mo zení hodo hikarase tamó..	42
Šakjamuni.....	42, 43
Šingon.....	43
Tendai.....	43
Tódaidži.....	32, 41
utabikuni.....	39
Znovuzrozování.....	39
Budó denraiki.....	24
Buke.....	10, 56, 66, 67, 75
giri monogatari.....	24, 56, 57, 75
mono.....	10, 56, 67, 75
Buke giri monogatari.....	24, 56, 57, 75
bungen.....	45
buši.....	9
bušidó.....	9, 57, 62

C

causerie.....	71
---------------	----

Č

čie.....	49, 50, 52, 54
Čikamacu	
Monzaemon.....	9
článek.....	71
čódža.....	43
no mankan.....	43
no mantó jori hindža no ittó.....	43
Čójó.....	34
čónin.....	10, 66, 67, 75
mono.....	10, 67

čótodži.....	34
čú.....	61
čúgi.....	61

D

Daibucu.....	41
daimjó.....	26
danna.....	36
Danrin.....	20
dekawari.....	35
Dodžun.....	43
dótoku.....	61
Dvacet japonských nevděčníků 22, 24, 27	
džaku nen.....	52
džiku.....	32, 47
džin.....	61
džisecu.....	53
Džódžicu.....	43
Džóši.....	34

E

Edo	
město.....	8, 9, 19, 22, 26, 31, 46, 47, 57
období.....	8, 9, 19, 22, 26, 31, 46, 47, 57
Etika	
bušidó.....	9, 57, 62
čie.....	49, 50, 52, 54
čú.....	61
čúgi.....	61
dótoku.....	61
džin.....	61
gi.....	61
giri.....	12, 27, 28, 56, 57, 63, 64, 74, 75
gisei.....	61
jo.....	61
jú.....	61
júki.....	61
kó.....	61
nindžó.....	63
rei.....	61
sajaate.....	60
sajatogame.....	60
sei.....	50
šin.....	61
tei.....	61

F

fejeton	71
Futokoro suzuri	24

G

Gandžin	43
Gautama	39
Gendži	
monogatari	19, 25
princ	25
rod	8, 19, 25
Genroku	4, 9, 57, 69
geta	105
gi	61
giri	12, 27, 28, 56, 57, 63, 64, 74, 75
gisei	61
glosa	71
gose	40, 53, 66
Gosekku	34
Gunma	8

H

haibun	21
haikai	9, 10, 19, 21
no renga	9, 10
Haikai dokugin ičiniči senku	21
haiku	9, 10, 21, 77
Hašidate	58
Ama no	58
Mondžukai	58
Haššú	43
Heian	43
Heidžókjó	31
Heike	
rod	8
Heiši	
rod	8
hinata	
ni kóri no gotoši	37
hindža	43
no ičimon	43
Hirajama	
Tógo	19
Hitome tamaboko	24

Hjógo	31
hokku	10
Hončo nidžú fukó	22, 24
Hončo óin hidži	24
Hossó	43
Hrad	
Iwacu	8
Okazaki	8
hřivna	43
Hudba	
šamisen	106

Ch

charakterizační slohový postup	72
Chrám	
Rjúšóin	32, 41
Tódaidži	32, 41

I

Ibara	
provincie	9
Saikaku	9
Ičijúsai	
Hirošige	8
idiom	25
Ihara	
Kakuei	19, 20
Saikaku	4, 8, 9, 19, 20
ika	52
interpretace	13
Ise	24, 105
Iwacu	8

J

jamabuši	105
Japonská zásobárna blahobytu	24, 27
jazyková hra	15
jazykověda	29
jo	61
joi no toši	33, 34, 67
Jonosuke	25
Jorozu no fumihógu	24
jú	61

júki..... 61

K

Kabuki

Čikamacu, Monzaemon..... 9
 onnagata..... 28
 Sugimori, Džirókiči 9
 Sugimori, Džirókiči 28
 Sugimori, Džirókiči 106
 kačú 60
 kagjó 77
 kan 41, 43
 Kansai 31, 32, 34, 50, 53, 67
 Kaoru
 princ.....25
 kašin 9
 katakiučí..... 62
 Každý má svůj odhad ... 24, 31, 70, 85, 105,
 107
 Kegon 43
 Kibi 19
 Kii..... 39
 Kireto
 no Mondžudó 58
 provincie..... 58, 59
 Kjóto 22, 31, 58
 kó 61
 Kóbe.....22, 31
 kodifikace..... 13
 kodžiki..... 48
 Kókei..... 32, 40, 41
 kokorozaši..... 40
 koku..... 26
 komentář..... 71
 kósei..... 40
 Kóšoku..... 10
 gonin onna 22, 24
 ičidai onna.....22, 24
 ičidai otoko 21, 24
 mono..... 10
 seisuiki..... 24
 kotogara 70
 Kozuke 8
 krejcar.....43
 ku 10
 kuge 10
 Kúkai 43

Kumano 39, 40
 sanzán motomija..... 39
 kunšu 9
 Kuša.....43

L

libra 41
 Literární díla
 Araši mudžó monogatari..... 24
 Araši, život a smrt herce..... 24
 Budó denraiki..... 24
 Buke giri monogatari 24, 56, 57, 75
 Dvacet japonských nevděčníků 22, 24,
 27
 Futokoro suzuri..... 24
 Gendži monogatari 19, 25
 Haikai dokugin ičiniči senku 21
 Hitome tamaboko..... 24
 Hončo nidžú fukó 22, 24
 Hončo óin hidži 24
 Japonská zásobárna blahobytu .. 24, 27
 Jorozu no fumihógu..... 24
 Každý má svůj odhad.....24, 31, 70, 85,
 105, 107
 Kóšoku gonin onna..... 22, 24
 Kóšoku ičidai onna 22, 24
 Kóšoku ičidai otoko 21, 24
 Kóšoku seisuiki 24
 Naniwa no kao wa ise no oširoi 24
 Nanšoku ókagami 22, 24
 Největší rozkošnice..... 22, 24, 26
 Největší rozkošník 21, 24
 Nippon eitagura 24
 Nové Jošiwarské zápisky z volných
 chvíl..... 24
 Nové úsměvné zápisky 24
 Ójakazu.....21
 Ókukazu 21
 Pět rozkošnic..... 22, 24, 26
 Poslední Saikakuovy rady..... 24
 Pradžňápáramitásútra 59
 Průvodce upomínkami na Saikakua 24
 Přenosná psací souprava 24, 27
 Příběh Wankjúa I..... 24
 Příběh Wankjúa II..... 24
 Příběhy japonské justice..... 24

Příběhy o samurajské povinnosti ...	24, 28, 56, 85, 107, 108
Různé staré dopisy	24, 27
Saikaku nagori no tomo.....	24
Saikaku okimijage	24
Saikaku oridome.....	24
Saikaku šokoku banaši.....	24
Saikaku zoku curezure.....	24
Saikakuovy příběhy z provincií ..	24, 27
Saikakuovy všednosti volných chvil	24
Saikakuův dárek na rozloučenou....	24
Seken mune sanjó.....	24, 31
Šin Jošiwara curezure gusa	24
Šin kašóki	24
Šoen ókagami.....	21, 24
Velké zrcadlo mužské lásky..	22, 24, 28
Velké zrcadlo různých rozkoší..	21, 24, 25
Vzestup a pád lásky	24
Wankjú nisei no monogatari.....	24
Wankjúa issei no monogatari	24
Záblesky starých cest	24
Zápisky o předání bojových umění	24, 28
Literární teorie	
anekdota.....	27
causerie.....	71
článek	71
fejton.....	71
glosa.....	71
charakterizační slohový postup	72
idiom	25
interpretace.....	13
jazyková hra	15
jazykověda.....	29
kodifikace.....	13
komentář.....	71
naratologie	29
norma	13
popisný slohový postup	72
profesní mluva	14
publicistický styl.....	71
slang.....	14
sloupek	71
stylistika	29
umělecký styl	71
úvahový slohový postup	72
úzus.....	13
výkladový slohový postup.....	72

vyprávěcí slohový postup	72
--------------------------------	----

M

Macudaira	
rod	8
Macue	39
Macuo	
Bašó	9
Džinšičiró	9
Mahájána	59
Maňdžuší	58, 59
Meidži	38
mekake	26
Měna	
hřívna	43
kan.....	41, 43
krejcar	43
momme.....	105
mon	43, 105
Město	
Edo ...	8, 9, 19, 22, 26, 31, 46, 47, 57, 107
Hašidate	58
Heidžókjó	31
Kjóto	22, 26, 31, 58
Kóbe	22, 31
Macudaira.....	8
Macue.....	39
Mijazu	58
Nagasaki.....	31
Nanto	41, 43
Nara.....	31, 32, 40, 41, 43, 106
Ósaka	10, 19, 21, 22, 24, 31, 107
Sakai	31
Sumijoši	21
Tókjó	22
mešitaki	35
Mie	24
Mijazu	58
Mijazuwan	58
Mikawa	8
Mikkjó	43
Minamoto	
Joritomo	8
Jošiie	8
Jošišige	8
rod	8
mise	36

Mnich	
Dodžun.....	43
Gandžin.....	43
Kókei.....	32, 40, 41
Kúkai.....	43
Saičó.....	43
Mniška	
bikuni.....	39
utabikuni.....	39
momme.....	105
mon.....	43, 105
Mondžu	
bosacu.....	59
mono	
buke mono.....	10, 56, 67, 75
čónin mono.....	10, 67
kóšoku mono.....	10
monogatari.....	57, 70
mune sanjó.....	31, 33, 35
Murasaki	
Šikibu.....	19
Musaši.....	8

N

Nagasaki.....	31
nageire.....	42
Nanakusa.....	34
Naniwa.....	24
Naniwa no kao wa ise no oširoi.....	24
Nanšoku ókagami.....	22, 24
Nanto.....	41, 43
Nanto Rokuššú.....	43
Nara.....	31, 32, 40, 41, 43, 106
naratologie.....	29
Největší rozkošnice.....	22, 24, 26
Největší rozkošník.....	21, 24
Neokonfucianismus	
bušidó.....	9, 57, 62
čie.....	49, 50, 52, 54
čú.....	61
čúgi.....	61
dótoku.....	61
džin.....	61
gi.....	61
giri.....	12, 27, 28, 56, 57, 63, 64, 74, 75
gisei.....	61
jo.....	61

jú.....	61
júki.....	61
kó.....	61
nindžó.....	63
rei.....	61
sei.....	50
šin.....	61
tei.....	61
nindžó.....	63
Niou	
princ.....	25
Nippon eitagura.....	24
Nirvána.....	39
Nišijama	
Sóin.....	20
Nitta	
Jošisue.....	8
Jošišige.....	8
rod.....	8
norma.....	13
Nové Jošiwarské zápisky z volných chvil.....	24
Nové úsměvné zápisky.....	24

O

Období	
Asuka.....	43
Ašikaga.....	8
džaku nen.....	52
džiseču.....	53
Edo.....	8, 9, 19, 22, 26, 31, 46, 47, 57
Genroku.....	4, 9, 57, 69
Heian.....	43
Meidži.....	38
Tokugawa.....	9
Obchod.....	43, 54
bungen.....	45
čótodži.....	34
danna.....	36
dekawari.....	35
džiku.....	32, 47
kačú.....	60
kagjó.....	77
kodžiki.....	48
mekake.....	26
mešitaki.....	35
mise.....	36

mune sanjó.....	31, 33, 35
sakana.....	34
tanaoroši.....	35
temawaši	48
Objem	
koku.....	26
libra.....	41
pinta.....	38
šó.....	38
Oblast	
Kansai	31, 32, 34, 50, 53, 67
Kii.....	39
Mijazu.....	58
obyčejný člověk	50
ócu gomori.....	31, 32, 33, 34, 53, 67
Ójakazu	21
Okajama	19
Okazaki	8
Ókukazu.....	21
ómisoka.....	34
onnagata.....	28
Ósaka.....	10, 19, 21, 22, 24, 31, 107
ošógacu.....	33

P

Pět rozkošnic	22, 24, 26
pinta	38
Poezie	
Danrin	20
haikai	9, 10, 19, 21
Haikai dokugin ičiniči senku.....	21
haikai no renga	9, 10
haiku.....	9, 10, 21, 77
hokku.....	10
Ihara, Kakuei.....	19, 20
Ihara, Saikaku	19, 20
ku	10
Macunaga, Teitoku.....	20
Macuo, Bašó.....	9
Macuo, Džinšičiró	9
Nišijama, Sóin	20
Ójakazu	21
Ókukazu.....	21
renga	10, 20, 72
Teimon	20
popisný slohový postup	72
Poslední Saikakuovy rady.....	24

Postava	
Ajátasátru.....	43
Gendži.....	25
Jonosuke	25
Kaoru.....	25
Niou.....	25
Pradžňápáramitásútra.....	59
Prefektura	
Aiči	8
Gunma	8
Hjógo.....	31
Mie	24
Okajama.....	19
Saitama	8
Šimane	39
profesní mluva	14
Provincie	
Bičú.....	19
Ibara	19
Ise	24, 105
Kibi	19
Kireto	58, 59
Kozuke	8
Mikawa.....	8
Musaši	8
Naniwa	24
Tango	34, 58, 59
Próza	24, 37
Araší mudžó monogatari.....	24
Araší, život a smrt herce.....	24
Budó denraiki	24
Buke giri monogatari.....	24, 56, 57, 75
buke mono.....	10, 56, 67, 75
čónin mono	10, 67
Dvacet japonských nevděčníků 22, 24,	
27	
Futokoro suzuri.....	24
Gendži monogatari	19, 25
haibun	21, 76
Hirajama, Tógo	19
Hitome tamaboko.....	24
Hončo nidžú fukó	22, 24
Hončo óin hidži	24
Ibara, Saikaku	9
Ihara, Saikaku .4, 8, 9, 12, 19, 24, 29, 69	
ika	52
Japonská zásobárna blahobytu ..	24, 27
Jonosuke	25
Jorozu no fumihógu.....	24

Každý má svůj odhad	24, 31, 70, 85, 105, 107
kokorozaši	40
Kóšoku gonin onna	22, 24
Kóšoku ičidai onna	22, 24
Kóšoku ičidai otoko	21, 24
kóšoku mono	10
Kóšoku seisuiki	24
kotogara	70
monogatari	57, 70
Murasaki, Šikibu	19
nageire	42
Naniwa no kao wa ise no oširoi	24
Nanšoku ókagami	22, 24
Největší rozkošnice	22, 24, 26
Největší rozkošník	21, 24
Nippon eitagura	24
Nové Jošiwarské zápisky z volných chvil	24
Nové úsměvné zápisky	24
Pět rozkošnic	22, 24, 26
Poslední Saikakuovy rady	24
Průvodce upomínkami na Saikakua	24
Přenosná psací souprava	24, 27
Příběh Wankjúa I.	24
Příběh Wankjúa II.	24
Příběhy japonské justice	24
Příběhy o samurajské povinnosti	24, 28, 56, 85, 107, 108
Různé staré dopisy	24, 27
saikaku	32
Saikaku nagori no tomo	24
Saikaku okimijage	24
Saikaku oridome	24
Saikaku šokoku banaši	24
Saikaku zoku curezure	24
Saikakuovy příběhy z provincií	24, 27
Saikakuovy všednosti volných chvil	24
Saikakuův dárek na rozloučenou	24
secuwa	22
seči	49, 50, 51, 54
seči gašikoi	49, 50, 52
Seken mune sanjó	24, 31
sudži	70
Šin Jošiwara curezure gusa	24
Šin kašóki	24
Šoen ókagami	21, 24
tako	53
terakoja	46

tomošibi	53
ukijozóši	19
Velké zrcadlo mužské lásky	22, 24, 28
Velké zrcadlo různých rozkoší	21, 24, 25
Vzestup a pád lásky	24
Wankjú nisei no monogatari	24
Wankjúa issei no monogatari	24
Záblesky starých cest	24
Zápisky o předání bojových umění	24, 28
Průvodce upomínkami na Saikakua	24
Přenosná psací souprava	24, 27
Příběh Wankjúa I.	24
Příběh Wankjúa II.	24
Příběhy japonské justice	24
Příběhy o samurajské povinnosti	24, 28, 56, 85, 107, 108
Přísloví	
Amida mo zeni hodo hikaru	42
Čódža no mankan	43
Čódža no mantó jori hindža no ittó	43
Hinata ni kóri no gotoši	37
Hindža no ičimon	43
Šaka mo zeni hodo hikarase tamó	42
publicistický styl	71

R

rei	61
renga	10, 20, 72
Ricu	43
Rjúšóin	32, 41
Rod	
Gendži	8, 19, 25
Heike	8
Heiši	8
Nitta	8
Taira	8
Tokugawa	8
rónin	105, 106
Různé staré dopisy	24, 27

S

Saičó	43
saikaku	32

Saikaku nagori no tomo.....	24
Saikaku okimijage	24
Saikaku oridome.....	24
Saikaku šokoku banaši.....	24
Saikaku zoku curezure.....	24
Saikakuovy příběhy z provincií.....	24, 27
Saikakuovy všednosti volných chvil	24
Saikakuův dárek na rozloučenou.....	24
Saitama.....	8
saja	
ate	60
togame.....	60
Sakai	31
sakana.....	34
Samsára	39
samuraj 9, 10, 28, 56, 57, 61, 62, 67, 74, 75, 76, 107	
Sanron	43
secuwa	22
seči	49, 50, 51, 54
gašikoi.....	49, 50, 52
sei.....	50
seii taišógun	9
Seiwa	
císař.....	8
Seken mune sanjó	24, 31
slang	14
sloupek	71
Spisovatel	
Hirajama, Tógo.....	19
Ibara, Saikaku	9
Ihara, Saikaku 4, 8, 9, 12, 19, 24, 29, 69	
Murasaki, Šikibu.....	19
stylistika	29
sudži	70
Sugimori	
Džirókiči.....	9
Sumijoši.....	21
džindža	10, 21
sútra.....	59
Svátek	
Čójó.....	34
Džóši.....	34
Gosekku.....	34
Hašidate no Mondžukai	58
joi no toši.....	33, 34, 67
Nanakusa.....	34
ócugomori	31, 32, 33, 34, 53, 67
ómisoka	34

ošógacu	33
šógacu	34
šógacu jokka	34
Tanabata	34
Svatyně	
Kireto no Mondžudó	58
Sumijoši džindža.....	10, 21

Š

Šaka	42
mo zeni hodo hikarase tamó	42
Šákjamuni.....	42, 43
šamisen	106
Šimane	39
šin	61
Šin Jošiwara curezure gusa	24
Šin kašóki.....	24
Šingon.....	43
Škola	
Danrin	20
Džódžicu.....	43
Haššú.....	43
Hossó	43
Kegon	43
Kuša.....	43
Mikkjó.....	43
Nanto Rokuššú.....	43
Ricu	43
Sanron.....	43
Šingon	43
Teimon.....	20
Tendai	43
šó	38
Šoen ókagami	21, 24
šógacu	34
jokka.....	34
šógun.....	9
šógunát	8, 32, 42

T

Taira	8
tako	53
Tanabata	34
tanaoroši.....	35
Tango	34, 58, 59

tei	61
Teimon	20
temawaši	48
Tendai	43
terakoja	46
Tódaidži	32, 41
Tókjó	22
Tokugawa	9
Čikaudži	8
Ieyasu	8
rod	8
tomošibi	53

U

Ukijoe	
Andó, Hirošige	8
Ičijúsai, Hirošige	8
Utagawa, Hirošige	8
ukijozóši	19
umělecký styl	71
uta bikuni	39
Utagawa	
Hirošige	8

úvahový slohový postup	72
úzus	13

V

Velké zrcadlo mužské lásky	22, 24, 28
Velké zrcadlo různých rozkoší ..	21, 24, 25
výkladový slohový postup	72
vyprávěcí slohový postup	72
Vzestup a pád lásky	24

W

Wankjú nisei no monogatari	24
Wankjúa issei no monogatari	24

Z

Záblesky starých cest	24
Zápisky o předání bojových umění	24, 28
Znovuzrozování	39

PŘÍLOHY

KAŽDÝ MÁ SVŮJ ODHAD

 SVAZEK 5 2 POTENCIÁL
 ZÁVĚSNÉ ROHOŽE Z
 NÁSADEK

Právě nadešel Nový rok a jeho srdce bylo vyděšené z půjček na dluh. Protože ještě měl v živé paměti trýzeň, kterou prožíval posledního dne roku, rozhodl se, že jakmile skončí třetí den, hned od čtvrtého dne se bude bez ustání zabývat jen obchodem. Vše okamžitě zaplatí v hotovosti, a když nebude mít peníze, bude mu dobře, i když si nekoupí přílohy. Všechno vyrovná do každého z Pěti svátků.

Dospěl k názoru, že tento rok pozmění doposud ctěné zvyklosti. Uzavření účetních knih posune z desátého dne na druhý den, inventuru dělanou pátého dne na třetí den a okamžitě si mazaně zařídí svoje osobní záležitosti. Protože právě při odchodu z domu použije peníze i nechtěně a bude pozván na výlet či pouť. A protože ztráta cenného dne věcmi, které k životu nepotřebuje, je nerozvážnost, nebude se také bavit o lidech ani věcech mimo obchodních záležitostí.

世間胸算用

卷五 二 才覚の軸すだれ

宵の年のせつなき事をわすれが
 たく、来年からは、三ヶ日過ぎたら
 ば四日より商売に油断せず、万事
 を当座ばらひにして、銭のないと
 きは肴も買はぬがよし、諸事を五
 節句切りと胸算用を極め、借錢乞
 のこはい心をすぐに、正月になり
 ける。

ことしは今までの嘉例をいはひ替
 へるとて、十日の帳とちを二日に
 取りこし、五日にせし棚おろしを三
 日にして、俄に身の取りまはしか
 しこく、とかく宿を出るからに、思ひ
 よらぬ金をもつかひ、物見物参り
 にさそはれ、大事の日をむなしく
 らす事無分別とおもひ定めて、商
 売の事より外には、人ともものをもい
 はず。

Při každodenních propočtech nejdříve zapřemýšlel nad věcmi postradatelnými pro domácnost, protože ze všech věcí, co jich ve světě je, jen málo z nich přináší zisk. Proto hned ve třetím měsíci od obměny služebnictva nenajal služku do kuchyně a zástěru vrazil manželce. Přestože se v obchodě během dne choval jako majitel, v noci po zavření hlavních dveří pomáhal učedníkovi se šlapacím hmoždířem a věnoval pozornost i tomu, aby si i nohy většinou myl v čerstvě načerpané studniční vodě. Snad tomuto by se mohlo říkat nekonečná mizérie, z které nelze vybřednout.

A navíc, až tolik příležitostí k obchodování neměl, a i ty mizely stejně jako led ve slunečních paprscích.

Jak již za starých časů lidé ráčili říkat: „Buď jak buď, do pintové nádoby se víc jak pinta nevejde.“

A tak mniška z Kumano předkládá vyobrazení pekel a nebes, která jsou pro každého tím nejzávažnějším, nebo až do vyčerpání dechu pokračuje s přednesem oblíbených písní, ale když dělá sbírku milodarů, pintovou nádobu, kterou má připevněnou k pasu, se jí zcela naplnit nepodaří.

Prozatím je to asi tak, že lidské touhy jsou vůči identickému onomu světu značně odlišné.

まいにち心算用して、諸事に付きて利
を得る事のすくなき世なれば、内
証に物のいらざる思案第一と心得
て、三月の出替りより食たきを置か
ず、女房にまえだれさせて、われ
も
昼は旦那といはれて見世に居て、
夜は門の戸をしめ置きて、でっち
がふみ雑を助けてとらせ、足も大
方は汲みたての水で洗ふほどに
気を付けけれども、これかや煽ち
貧乏といふなるべし。

また
又それほどに商ひ事なくて、いよ
ゝ日なたに氷のごとし。

「何としても一升入る柄杓へは一
升よりはいらず」と、昔の人の申し
伝えし。

されば態野びくになが、身の一大事
の地獄極楽の絵図を拝ませ、又
は息の根のつづくほどはやり唄を
うたひ、勸進をすれども、腰にさし
たる一升びしゃくに一盃はもらひ
かねける。

さる程に、同じ後世にも、諸人の
心ざし大きに違ひある事かな。

Minulou zimu ráčil mnich Kókei z chrámu Rjúšóin putovat a sbírat milodary pro stavbu Velkého Buddha v Jižním hlavním městě. Neráčil však přistupovat k lidem, kterým zbožnost chybí. V tichosti ráčil kráčet a přijímat dary jen od těch, co chtěli dát. I když měl také pintovou nádobu, co krok, to deset liber, co deset kroků, to sto liber. Možná je to tak, že vhozované zlato a stříbro přiměje Buddha ráčit zářit co mince. Takový je opravdu současný denní svit cesty Buddha.

Nesmírně obdivuhodné bylo smýšlení osmi škol, které se díky výjimečnosti příspěvku připojily k daru společně.

Pokud by se daly příspěvky dohromady, ať již z míst, kde jsou na okraji města domky vedle sebe, nebo od boháčů s miliónelem, chudáků s jedním grošem, je toho jeden stodvacetilibrový sloup.

Pokud se nad tím zapřemýšlí, svět věnuje pozornost všemu, takže, byť malé, asi je třeba si dělat úspory.

Ti, co se stali boháči, jsou od svého narození výjimeční.

ふゆ 冬とし、なん と だいぶつこんりふ
南都大仏建立のためと
りゆうしやうあん いでたま い かんじんしゆ
て、竜松院たち出給ひ、勸進修
ぎやう めぐ しんじん いひと すす
行に巡らせられ、信心なき人は進
たまわ め給はずめ、無言にてまはり給
い われ ころ
ひ、我が心ざしあるばかりを請け
う いっしやう いっぼ
たまふも一歩びしゃくなるに、一歩
いっかん じゅうほ じゅうかん
に一貫、十歩に十貫、あるいは金
ぎん
銀をなげ入れ、釈迦も錢ほど光ら
たまう いまぶつぽう ひる
せ給ふ、今仏法の星ぞかし。

かくべつ きしん ほっしやう
これは格別の寄進とて、八宗とも
ほうが ころろ しゆしやう かぎ
に奉加の心ざし、殊勝さ限りなかり
き。

まち
すでに町はづれの小家がちなる
とこる ちやうじや まんかんひんじや いち
所までも、長者の万貫貧者の一
もん
文、これもつもれば、一本十二貫
め まるばら こと
目に丸柱ともなる事ぞかし。

おもう
これ思ふに、世はそれづに氣を付
けて、すこしの事(こと)にてもたくわへを
すべし。

ぶんげん
分限になりけるものは、その生ま
れつき(かくべつ)格別なり。

Syn jednoho člověka od svých devíti do dvanácti let během výuky kaligrafie shromažďoval násadky štětců a střídal i ty, které vyhodili ostatní. Zanedlouho, zjara, když mu bylo třináct, sám ručně vyrobil z násadek závěsné rohože. Tři prodal, každou po desetníku a pěti krejcarech, a napoprvé vydělal čtyři desetníky pět krejcarů ve stříbře. Rodiče byli velmi šťastní a říkali si: „Náš syn není obyčejný.“ Když ale mluvili s mistrem kaligrafie, tak to chlapcův učitel jako dobrou věc neráčil chválit.

„Až do tohoto roku jsem měl na starosti stovky dětí. Vedl jsem je při kaligrafii a viděl jsem, že děti, které, podobně jako to vaše, až přespříliš chtěli vyniknout, nakonec života ve světě bohatých nedosáhli.

Nestanou se z nich sice nemajetní žebráci, ale více než polovina přežívá pomocí podřadného živobytí.

K takovýmto věcem vedou různé důvody.

Nemyslete si, že chytré vypadá pouze vaše dítě.

Je tu i podnikavější a chytřejší dítě.

ある人のむすこ、九歳より十二の
としのくれまで、手習につかわしけ
るに、その間の筆のぢくをあつ
め、その外人のすてたるをも取り
ためて、程なく十三の春、我が手
細工にして軸すだれをこしらへ、
一つを匁五分づつの三つまで売
払ひ、はじめて銀四匁五分まうけ
し事、我が子ながら只ものにあら
ずと、親の身にしては嬉しさのあま
りに、手習の師匠に語りければ、
師の坊この事をよしとは誉め給わ
ず。

「我この年まで、数百人子供を預
かりて、指南いたして見およびし
に、その方の一子のごとく、気の
はたらき過ぎたる子供の、末に分
限に世をくらしたるためしなし。

又乞食するほど身代にもならぬ
者、中分より下の渡世をするもの
なり。

かかる事には、様々の子細ある事
なり。

そなたの子ばかりを、かしくきやう
におぼしめすな。

それよりは手まはしのかしくき子供
あり。

Každý den, nejen během své služby, ale i při službě ostatních dětí, pečlivě koštětem vymete místnosti a sbalí vyhozené použité papíry od množství dětí. Vyhledá nerovnosti jednotlivých listů a každý den je, když se vrací, odprodává výrobci skládacích zástěn.

Přestože je to na nějakou dobu upotřebitelné více než nápad na využití násadek od štětců pro závěsnou rohož, není ani toto chvályhodné.

Jiné dítě si nosí papíry navíc. Dětem, které se po spotřebování vlastních papírů dostanou do nesnází, je půjčuje na den se stoprocentním ziskem. Celoroční očekávaný výnos je tak nesrovnatelný s čímkoliv jiným.

Každý z nich se od rodičů odpozovali jistou protřelostí, ale jejich vlastní moudrost, která by přirozeně vzešla z nich samých, to není.

Bylo mezi nimi i dítě, kterému rodiče od rána do večera připomínali „Zabývej se jen učením, ničím jiným, všechno ti to v dospělosti tvé tělo vrátí.“ Protože tato slova nedokázalo brát jen něco dobrého jen na vyhození, od úsvitu do soumraku bez ustání četlo a psalo a nakonec v kaligrafii předčilo i starší spolužáky.

我が当番の日はいふにおよば
ず、人の番の日も、はうきとりゞ座
敷はきて、あまたの子供が毎日つ
かひ捨てたる反古のまるめたる
を、一枚ゞ皺のぼして、日毎に
屏風屋へうりて帰るもあり。

これは筆の軸をすだれの思ひつ
きよりは、当分の用に立つ事なが
ら、これもよろしからず。

またある子は、紙の余計持来り
て、紙つかひすごして不自由なる
子供に、一日一倍ましの利にてこ
れをかし、年中につもりての徳、何
ほどといふ限りもなし。

これらは皆、それゞの親のせちが
しこき気を見ならひ、自然と出るお
のれおのれが智恵にはあらず。

その中にもひとりの子は、父母の
朝夕仰せられしは、『外の事なく
手習を精に入れよ、成人してのそ
の身のためになる事』との言葉、
反古にはなりがたしと、明けくれ読
書に油断なく、後には兄弟子ども
すぐれて能書になりぬ。

V tomto přístupu je možné vidět budoucí potenciál.

Takovéto zanícení je důvodem, proč cílevědomě přinese rodinnému podnikání zisk.

Obecně je velmi vzácné, aby se obchod dále udržel, pokud dojde ke změně podnikání a nepokračuje se v rodinném podniku převzatém od rodičů.

Také dítě, které se učí kaligrafii, nemá jinou práci než psát rukou. Marná je touha být mazanější v zranitelných letech.

Proto je ruka, kterou neumí psát, tou největší hanbou.

I když je to vaše dítě, je obtížné říci, že takové zanícení je v pořádku.

Zvláště v dětských letech je obvyklé trhat květiny a pouštět draka, přijímat a zakalovat se právě v čase získávání vědomostí.

Dočkejte času a ráčíte vidět, to si dovolila říci skoro sedmdesátiletá osoba.“, řekl.

この心からは、行末分限になる所
見えたり。

その子細は、一筋に家業かせぐ
ゆえ
故なり。

惣じて親よりしつづきたる家職の
外に、商売を替えてしつづきたる
は稀なり。

手習子どもも、おのれが役目の手
を書く事は外になし、若年の時よ
りすすどく、無用の欲心なり。

それゆゑ第一の、手はかかざるこ
とのあさまし。

その子なれども、さようの心入れ、
よき事はいひがたし。

とかく少年の時は、花をむしり、紙
鳥をのばし、智恵付時に身もち
かためたるこそ、道の常なれ。

七十になるものの申せし事、ゆく
すゑを見給へ」といひ置かれし。

V souladu se slovy chlapcova učitele, když nastal čas, aby tito chlapci sami vstoupili do života, různě při získávání peněz selhali. Chlapec, který vytvořil závěsné rohože z násadek, navrhl pro cesty v zimním počasí dřeváky, které měly na spodu připevněné špalíčky. Nadlouho se ale také ve světě neujaly.

Další chlapec, který shromažďoval vyhozené papíry, navrhl a prodával pro lampy s keramickou polevou. I v poslední den roku však byla jeho majetkem pouze jediná svítlna.

Další chlapec se ze všech sil věnoval pouze kaligrafii. Zdálo se, že je ke všemu nevšímavý, ale narodil se obdařený originalitou a velkou myslí. Vymyslel způsob, jak zabránit zamrznání oleje dováženého do Eda⁶⁵ i uprostřed zimy. Přidával do sudů po špetce pepře a do roka získal značný zisk. Podobný nápad, olej v keramice a olej v sudech, ale co do lidského důvtipu, není odlišnějších osob.

師の坊の言葉にたがわず、この者ども我が世をわたる時節になって、様々にかせぐほどなりさがりて、軸すだれせしものは、冬日和の道のために、草履のうらに木をつけてはく事仕出しけれども、これもつづきて世にはやらず。

また紙くづあつめしものはちゃんぬりのかわらけ仕出して世にうれども、大晦日にもともし火ひとつの身代なり。

又手習ばばかりに勢をいれたるものは、物ごとく見えけるが、自然と大気に生れつき、江戸まわしのあぶら、寒中にもこほらぬ事を分別仕出し、樽に胡椒一粒づつ入るる事にて、大分利を得て年をとりけるに、おなじおもひつきにて、油がわらけと油樽と、人の智慧ほどちがうたる物はなかりし。

PŘÍBĚHY O SAMURAJSKÉ
POVINNOSTISVAZEK 2 4 VÝMĚNA
VLASTNÍHO DÍTĚTE

Od rozbřesku dvacátého pátého dne putují poutníci z celé země ke svatyni bódhisattvy Maňdžušrího do Kireto v knížectví Tango.

Putoval sem Dennosuke, patnáctiletý syn Óširo Densaburóa, doprovázený jedním služebníkem.

V tom čase syn Hanao Kjúhačíróa, člověka nově přijatého do stejného klanu, kterému říkali Hačidžúróa a letos mu bylo třináct let, byl také doprovázen jedním nosičem sandálů. Protože byl v tomto místě poprvé, bloumal sem a tam a kochal se jedinečným pobřežím, dokud skrz listí borovic na Ama no hašidate procházel šerosvit měsíce. Právě při návratu zavadil rukávem o Dennosukeho a vzájemně se obvinili z urážky nárazem pochvy meče. Tasili, střetli se a chrabře se sekali. Hačidžúróa úspěšně Dennosukeho odrazil. A z předcházejících i následných střetů se dostal.

Jejich služebníci se utkali a zmizeli v prázdnotě

武家義理物語

卷二 四 我が子を打ち替へ手

丹後の切戸の文殊に、二十五日
の曙より、国中移すして参詣す。

ここに大代伝三郎一子に伝之介、
十五歳になりしが、小者一人召し
連れて詣でける。

かかる折節、同じ家中に新座者、
七尾久八郎といへる人の子に、八
十郎と申せしは、今年十三歳なり
しが、これも草履取り一人連れて、
この所初めてなれば、浦珍しく、
天の橋立の松の葉越しに、月夕
影うつるまで、彼方此方を眺め巡
りて、立ち帰る折節、伝之介に袖
すれて、互ひに鞘咎めして、抜き
合はせ、はなやかに斬り結び、八
十郎首尾よく伝之介を討ち止め、
前後を見合はせ立ち退きける。

両方の小者は、相討ちして、空し
くなりぬ。

Když to dozvěděli Dennosukeho rodiče, šli a prohledali to tam. Protivníkovu totožnost neznali, a protože v noci bylo obtížné rozpoznat i služebníka, především ostatky Dennosukeho odnesli a zakryli.

Hačidžúró se vrátil do rodinného sídla, a jakmile rodičům vypověděl začátek, řekli, „K nám se nemáš co vracet. Připrav se na smrt.“ Připojili dopis a Hačidžúróa poslali v nosítkách směrem k Densaburóovi s nabídkou „Tuto osobu svěřujeme Vaší libovůli.“

Když Densaburó po předání nejprve umístil Hačidžúróa v rodinném sídle, matka se zaradovala, že zná nepřítel, a rychle vyřítla s halapartnou. „Udeřit zbytečně je snadné. Navíc našemu dítěti bylo patnáct let a tomuto třináct let. Pokud ho i přesto překonal v bojovém umění, bylo by dobré přijmout ho za našeho dědice. Pokud s tím nebudeš souhlasit, rozvedu se s tebou.“ prohlásil Densaburó a byl potěšen, že ženské srdce muže poslechlo. Když si dovilil přeložit zdvořilou žádost s vylíčením okolností, bylo to bezprecedentní jednání. Velké naděje byly vyplněny a Hačidžúróa předali Densaburóovi. Poté, co byl ustanoven svazek mezi rodičem a dítětem, vytvořil si vztah i k matce. Se skutečnými rodiči se již podruhé tváří v tvář nesetkal. Jméno změnil si na Dennosuke a každý den se hluboce zaměřil na cestu válečníka. Když dospěl, vzal si Densaburóovu dceru. Nenávist z minulosti se vytratila a matka toho již nelitovala. Stal se dědicem rodiny Óširo a zanechal po sobě jméno.

伝之介親これを聞き付け、そこに
行きて詮索するに、相手の行き方
し
知れず、小者も夜中なれば見分
け難しく、先づ伝之介死骸を取り
かく
隠しける。

八十郎は屋敷に帰り、おやに始
めを語れば、「ここまで帰る所にあ
らず。最期の覚悟 仕 れ」と、書状
そえ
添へて、八十郎を乗物にて、伝三
郎方へ遣はし、「この者それにて、
いかやうにも御心任せ」と申し入
る。

ことに我が子は十五歳、これは十
さん
三にて、武道も格別に勝れば、申
う
し受けてこの家継ぎにすべし。こ
どうしん
れ同心ならずば、その方離別」と
い
言われて、男に従う女心、伝三郎
よろこ
喜び、段々御願ひ申し上げれば、
ためし
例なき仕方、大望に任せ、八十郎
でんさぶろう
を伝三郎に賜り、親子の結びをな
せば、母にも孝を尽くし、まことの
おや
親には、二度面を見合はず事も
でんゆきすけ
なく、伝之介と名も改めて、日毎
みち
に武の道に心ざし深く、成人の
のち
後、伝三郎 娘 とあはせ、昔の恨
みなくして、母もこれに不憫を掛け
て、大代の家を継ぎて名を残し
ぬ。

STRUKTURA A MOTIVY VYBRANÝCH POVÍDEK

KAŽDÝ MÁ SVŮJ ODHAD, 世間胸算用, 1692²⁰⁴

Povídka	Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
Výstřední ženy velkoobchodníků	nestřídmy způsob života, mrhání	výstřednice, obchodníka, prosperitu, synův sen, výsměch, směňky nekryté	duch věřitelé ostrouhali
Zastavení staré od halapartny	chudí, bez půjček a bez dluhů, dlužníci jsou skrytí zloději za denního světla	věci k zastavení, žena rónina 205, nevědomé vydírání, dotek za tři sta monů, mniška	bez žádného oblečení je obtížné žít
Když jsou humři z Ise tak vzácní jako rudé listí v čase jara	udržení zdání postavení, drž se svého kopyta, poslouchej rady zkušenějších	stížnosti na utrácení, střídmost, předvídavost, obchod i v rámci rodiny	svět je plný chtivosti
Myš poslíček		lakomý syn, čištění domu, dvanáct letěk, šťastné číslo, šetřivost, palivo, matka, geta ²⁰⁶ , krádež, jamabuši ²⁰⁷ , podvod, nález, nedbalost syna, myš, poplatek od lakomého syna	za nedbalost se platí
Klub jednoho momme	schopnost nejsou pouhé štěstí	klub, řeči o obchodu, seznam dlužníků, předstírání důvěryhodnosti, napálení půjčovatele, rada, úspěch	placení za radu se každý vyhýbá
Přijde draho lhát, když jsi dole	hledat řešení dokud je čas	dlužník, schovaný, předstírání prosperity, umělkyně, předstírá mládí, oba polapeni	pouze hlupák se snaží předstírat, když už byl dopaden
Rozumná rada pro domácí hospodářství	zjev není důležitý, důležitý je stálý dohled nad obchody	výstřednost současných manželek, nevyrovnaní se profesionálkám, budování obchodu, ztráta obchodu	je hloupost utrácet v zábavní čtvrti aniž jsou splacené jiné dluhy
Život a rám dveří: oboje	není horší věc než	dlužník předstírající	je nutné se snažit, i když

²⁰⁴ (Lastivková, 2006)²⁰⁵ 浪人, (*rónin*), příslušník vojenské třídy bez lenního pána²⁰⁶ 下駄, (*geta*), tradiční japonská obuv, připomíná kombinaci dřeváků a sandálů²⁰⁷ 山伏, (*jamabuši*), horský mnich válečník

Povídka	Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
půjčené	návštěva výběřčího, ale i s tím se lze naučit vypořádat	zuřivost, zastrašení výběřčích, neodstrašený získal svou půjčku, rada	se vyhýbáš placení
První představení od nových herců	někdy je nutné být štedrý	hýřící muž, dobrý obchodník, hýřící chlapíci, neuhrazené dluhy	obchodník musí poznat kdy dávat na dluh
Jak líbezný je pohled na květy rýžových koláčků na Nový rok	výběřčí musí být rychlý	splácení dluhů se zhoršuje, úsilí výběřčích stupňuje, cizí se nesnaží, podvádí	obchod drž v rodině, neslav před skončením obchodu, chraň si, co máš, ať a to nepřijdeš
Zlaté sny	stále myslí na podnikání	lenoch, sny, nabídka práce ženě, nevšímavost agenta k potřebám rodiny	peníze hýbou tímto světem, za peníze štěstí nekoupíš
I bohové někdy dělají chyby	každý dává přednost lepšímu bydlu, je třeba předvídat	otec, věno, božská návštěva, předstírané přepadení, pozdní přípravy, ubohá obětina	i bohatý muž musí být hospodárný, tím spíše chudý, každý si musí dát pozor na solventnost partnera
Noc urážek	hledej cestu k úsporám	slavnost urážek, pravda bolí nejvíc, peníze, úředníci, dobrý pán, dárky zaměstnancům, svíčky, úschova vkladu	peníze mají být v oběhu
Kuchyňské sedánky v Naře90		prodavač ryb, sobectví, chobotničky, podvod, odhalen, kuchyňský sedánek, rýžové koláčky, svaté obrázky, procesí s penězi, návštěvy svatyní, skupina róninů, útok, příliš velká měna, obchodník, herinky	přílišná vychytralost škodí obchodům, nejzáviděníhodnější věc je bohatství, kradené nemusí být k užitku
Když si domácí vymění domy	Pokud pracuješ, měl bys být schopen platit své účty	převozní člun, zamklí cestující, šamisen 208, příběhy o selhání plánů, bezstarostný cestující, nová taktika na výběřčí	nové způsoby úniku lze použít, dokud nejsou známe
Nagasacký rýžový koláček ze sloupku	pokud platíš v hotovosti, nemáš starosti s dluhy	uklizení, sloupky s rýžovými koláčky, návštěvy žebráků, laciné dárky, obchodník s přízí, chytří Čiňané,	klíč k úspěchu je v neustálém sledování událostí a jejich předvídání, peníze dělají peníze, je třeba

²⁰⁸ 三味線, (*šamisen*), japonská dlouhokrká drnkací loutna se třemi strunami, rozeznívanými velkým trsátkem, korpus je někdy potažen kočičí kůží. Šamisen se používá sólově jen zřídka, často však tvoří trio s flétnou a kotem, doprovodný nástroj k tradičnímu divadlu Kabuki. (Šamisen, 2008)

Povídka	Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
Noční aukce na konci roku	pokaždé si někdo stěžuje, lidé prosperují	hledání novinky, exotičtí ptáci, pávi luxusní zábavní čtvrti, lpění na módě, spojení, hřebíkář pijan, aukce, klobouk, dárky, zlaté mince	znát svůj obor obchod závisí na kalkulaci, je třeba neustále hospodařit, občas přijde i štěstí
Závěsy z držátek štětců		napravený dlužník, šetřivost, kněžka, kněz, obraz Buddhy, žák, chytré přivýdělký, pilný žák,	občas přijde i neštěstí, zisk závisí na charakteru člověka, vždy je třeba spořit, vzdělání je nutnost, nedávat pozor na zásadní věci je hanebné, dobré nápady přináší zisk
Hirataró		příběh o Hirotaróovi, prázdný chrám, příznání přítomných, odložená žena, vyhnaný muž, zloděj, zaneprázdněný kněz	člověk žijící ve společnosti, není uvolněn z jejich závazků
Trvale prosperující obchody v Edu65	měšťané jsou velmi rozhazovační v Edu65, spořívají v Ósace45	plné obchody, luxusní zboží, hromady stříbra a zlata, dárky, na vše září slunce	po každé je nějakého zboží nedostatek

Tabulka 4: Scény a motivy sbírky Každý má svůj odhad

PŘÍBĚHY O SAMURAJSKÉ POVINNOSTI, 武家義理物語, 1688

Povídka	Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
Výměna vlastního dítěte	bezhlavá pomsta nic neřeší	festival a příchod chlapců, brouzdání za svitu měsíce, urážka a boj, hledání viníka, příznání a odeslání chlapce, pomstychtivost a poslušnost manželky, úspěšná náhrada dědice	chladná rozvaha přináší úspěch, je nutné čelit důsledkům, povinnosti se zhodnocují, povinnosti jsou na prvním místě
Znaménko na zapamatované tváři	je nutné splnit daný slib, neštěstí je nutné čelit s rozvahou a odvahou, Jednou daný slib není možné měnit podle okolností	věrné služba lennímu pánu, zasnoubení krásné dcery, neštovice, výměna dcer, sňatek, prozrazení výměny, odeslání pravé nevěsty, poslušná manželka, šťastný sňatek	sebelítost nic neřeší, je nutné čelit důsledkům a svých činů a řešit je s rozmyslem, harmonické zaměření na cíl obou partnerů poskytne větší přínos
Inspirace tykví	souboje kvůli bezvýznamným věcem jsou porušením kodexu, nevypouštět slova z úst nadarmo, i drobnosti	špatné způsoby současnosti, mírumilovná cesta domů dvou samurajů ⁵ , koupel,	služba je na prvním místě, špatně zvolené slovo urazí, urážku není možné přejít bez odezvy, je nutné čelit

Povídka	Napomenutí	Scény a motivy	Poučení
	jsou důležité, posouzení velikosti urážky závisí na duševním rozhledu	bezmyšlenkovitá urážka, cesta lodí, noví pasažéři, zábava cestou, další urážka, výzva k souboji, ukradený meč, rozhodnutí o sebevraždě, obvinění a usvědčení zloděje, nalezení meče, příkaz usmířit se	důsledkům, je nutné si všeho všimát, všímavost ke světu přináší větší znalosti
Sněžná snídaně pro slib	Je mnoho marnosti ve světském životě	prázdnota světa, poet poustevník, setkání známých, příslib návštěvy, vyprovázení, sníh a úklid, návštěvník, rychlé jídlo, odchod návštěvy	osobnosti s mnoha ctnostmi těžko hledají sobě rovného, i náhodný slib je třeba ctít
Mám brnění a co vy teď na to?	aní v žertu nelze urážet, nesplnění povinnosti je opovržením hodné	Mobilizace, nářky nemocného, výsměch a hněv nemocného, náhlý příliv síly, výzva k boji, boj a následná sebevražda	přílišná sebelítost nakonec unaví okolí, zaměření na cíl posiluje, je nutné přijmout důsledky činů

Tabulka 5: Scény a motivy sbírky Příběhy o samurajské povinnosti

Andó Hirošige: Mořan a chňapalové červení